

پژوهشکده شورای نگهبان
گزارش استدلالی

نظرات استدلالی شورای نگهبان

در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده
(مرحله دوم)

پژوهشکده شورای نگهبان

باسمه تعالی

نظرات استدلالی شورای نگهبان

در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده
(مرحله دوم)

تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۶/۰۸

کد گزارش: ۱۴۰۰۰۱۴

تاریخ نظر شورای نگهبان: ۱۴۰۰/۰۵/۰۹

پژوهشکده شورای نگهبان

طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده (اعاده شده)

درباره‌ی مصوبه

طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده در مرحله‌ی نخست در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۸ مطابق اصل (۸۵) قانون اساسی به تصویب کمیسیون مشترک طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده‌ی مجلس شورای اسلامی رسید و طی نامه‌ی شماره ۲۷۸/۴۷۲ مورخ ۱۴۰۰/۱/۱۴ برای طی مراحل قانونی مقرر در اصل (۹۴) قانون اساسی به شورای نگهبان ارسال شد. شورا با بررسی این مصوبه در جلسات متعدد، برخی از مواد این مصوبه را مغایر با شرع یا قانون اساسی تشخیص داد و نظر خود در این خصوص را طی نامه‌ی شماره ۱۰۲/۲۴۹۳۸ مورخ ۱۴۰۰/۲/۴ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.

کمیسیون مشترک مجلس شورای اسلامی در راستای مرتفع کردن ایرادات پیشین شورای نگهبان، در تاریخ ۱۴۰۰/۴/۸ اصلاحاتی را در مصوبه‌ی پیشین معمول داشت و مصوبه‌ی مرحله‌ی دوم را به موجب نامه‌ی شماره ۲۷۸/۳۱۵۶۸ مورخ ۱۴۰۰/۴/۱۶ به شورای نگهبان ارسال کرد. این شورا با تشکیل جلسات متعدد در تاریخ‌های ۱۴۰۰/۵/۵ و ۱۴۰۰/۵/۶، بررسی مصوبه‌ی اعاده شده را در دستور کار خود قرار داد و برخی از مواد آن را واجد اشکال تشخیص داد و نظر خود در این خصوص را به موجب نامه‌ی شماره ۱۰۲/۲۷۰۱۴ مورخ ۱۴۰۰/۵/۹ به رئیس مجلس اعلام کرد.

«نظرات استدلالی شورای نگهبان در خصوص طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده (اعاده شده)»

ماده ۱-

[صدر ماده (۱)، بند «الف» و تبصره‌های (۲)، (۳) و (۴) آن به شرح زیر اصلاح و

چهار تبصره به آن الحاق شد:]

در راستای اجرای سیاست‌های کلی جمعیت و خانواده و بندهای (۴۵) و (۴۶) و (۷۰)

سیاست‌های کلی قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

جمهوری اسلامی ایران^۱ و ماده (۴۵) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)

مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴^۲ موضوع اجرای نقشه مهندسی فرهنگی کشور و سند جمعیت

و تعالی خانواده و مواد (۷۳) - (۹۴) - (۱۰۲) - (۱۰۳) - (۱۰۴) و (۱۲۳) قانون برنامه

پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران^۳، احکام

۱. بندهای (۴۵)، (۴۶) و (۷۰) سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه ابلاغی ۱۳۹۴/۴/۹ مقام معظم رهبری:

«۴۵- فرهنگ‌سازی و ایجاد زمینه‌ها و ترتیبات لازم برای تحقق سیاست‌های کلی جمعیت.

۴۶- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه‌ی عرصه‌ها و توجه ویژه به نقش سازنده‌ی آنان.

۷۰- اجرای نقشه‌ی مهندسی فرهنگی کشور و تهیه‌ی پیوست فرهنگی برای طرح‌های مهم.»

۲. ماده (۴۵) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ مجلس شورای اسلامی:

«ماده ۴۵- دولت مکلف است نسبت به اجرای سند نقشه مهندسی فرهنگی، پیوست فرهنگی طرح‌های مهم و سند جمعیت و تعالی خانواده اقدام کند و گزارش شش ماهه آن را به مجلس شورای اسلامی ارائه دهد.

تبصره- ...»

۳. مواد (۷۳)، (۹۴)، (۱۰۲)، (۱۰۳)، (۱۰۴) و (۱۲۳) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و

فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰) مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۲۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام: «ماده ۷۳-

الف- از ابتدای اجرای قانون برنامه تولید و واردات انواع سیگار و محصولات دخانی علاوه بر مالیات و عوارض موضوع قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ و قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، مضمول مالیات به شرح زیر است:

۱- ...

ماده ۹۴- دولت مکلف است بیست و هفت صدم درصد (۲۷٪) از کل نه درصد (۹٪) مالیات بر ارزش

افزوده را برای توسعه ورزش مدارس، ورزش همگانی، فدراسیون بین‌المللی ورزش‌های زورخانه‌ای و کشتی پهلوانی، ورزش روستایی و عشایری، ورزش بانوان و زیرساخت‌های ورزش به ویژه در حوزه معلولان و جانبازان

اختصاص دهد. این مبلغ در ردیف‌های مربوط به وزارت ورزش و جوانان و وزارت آموزش و پرورش در بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌شود و پس از مبادله موافقتنامه در اختیار این وزارتخانه‌ها قرار می‌گیرد.
تبصره ۱- ...

ماده ۱۰۲- دولت موظف است بر اساس سیاست‌های کلی جمعیت و خانواده و سند جمعیت مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی با همکاری نهادهای ذی‌ربط به منظور تقویت و تحکیم جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن با رعایت شاخص‌های الگو و سبک زندگی اسلامی- ایرانی با ایجاد سازوکارها و تأمین اعتبارات لازم در قالب بودجه سنواتی اقدامات ذیل را به عمل آورد:
الف- زمینه‌سازی مناسب جهت کنترل و کاهش میانگین سن ازدواج به میزان ده درصد (۱۰٪) نسبت به سال پایه در طول اجرای قانون برنامه

ب- حمایت، پشتیبانی و ارتقای معیشت و اقتصاد خانواده از طریق توسعه مشاغل خانگی، بنگاه‌های زود بازده اقتصادی و تعاونی‌های تولیدی روستایی و خانواده‌محور و افزایش نرخ رشد مستمر فعالیت‌ها نسبت به سال پایه اجرای قانون برنامه

پ- مقابله فعال و هوشمند با جنگ نرم در عرصه خانواده و منع نشر برنامه‌های مخل ارزش‌ها و برنامه‌سازی، آموزش، پژوهش و تبلیغ توسط کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط در جهت تحکیم خانواده
ت- زمینه‌سازی جهت افزایش نرخ باروری (TFR) به حداقل (۲/۵) فرزند به ازای هر زن در سن باروری در طول اجرای قانون برنامه

ث- پشتیبانی و حمایت از ترویج ازدواج موفق، پایدار و آسان، فرزندآوری و تربیت فرزند صالح، ارزش دانستن ازدواج و فرزندآوری از طریق تمهید و سازوکارهای قانونی و اعطای تسهیلات و امکانات
ج- آموزش و مشاوره مستمر و مسئولانه نوجوانان و جوانان با اولویت خانواده‌ها قبل، حین و دست‌کم پنج سال پس از ازدواج توسط همه دستگاه‌های ذی‌ربط، به ویژه وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و ورزش و جوانان، سازمان بهزیستی، مؤسسات آموزشی عمومی و آموزش عالی دولتی و غیردولتی، سازمان نظام روانشناسی و مشاوره و سایر نهادهای ذی‌ربط با برخورداری خدمات مشاوره و روانشناسی از تسهیلات و مزایای بیمه‌های پایه و تکمیلی

چ- ارائه تسهیلات و امکانات ساخت و اجاره مسکن با اولویت زوج‌های دارای فرزند در قالب بودجه سنواتی
ح- تمهیدات لازم از قبیل ارائه تسهیلات جهت افزایش سلامت ازدواج و درمان ناباروری در قالب بودجه سنواتی

خ- تمهیدات لازم جهت بهره‌مندی از قضاوت و وکلای مجرب با اولویت وکلای متأهل، با ارائه آموزش‌های لازم در جهت تشویق صلح و سازش زوج‌ها در پرونده‌های دعاوی خانواده و ایجاد مشوق‌های لازم نسبت به پرونده‌های مختومه

د- حمایت و توسعه بیمه سلامت در بیمه پایه و تکمیلی برای مادران در کلیه مراحل دوران بارداری تا پایان دوران شیرخوارگی

ذ- ستاد ملی زن و خانواده مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی در چهارچوب قانون، با تشکیل جلسات مستمر، عهده‌دار هدایت، ایجاد هماهنگی بین بخشی، نظارت کلان بر برنامه‌ها، اقدامات و ارزیابی عملکرد مربوط به وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و نهادهای عمومی و تشکل‌های مردمی و نیز بسیج ملی برای جلب مشارکت فراگیر در تحقق سیاست‌های کلی ابلاغی و رصد و پایش تحولات خانواده و جمعیت خواهد بود و گزارش آن باید هر شش ماه یک بار به مجلس شورای اسلامی ارائه شود.
ماده ۱۰۳-

الف- از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون کلیه مردان شاغل در قوای سه‌گانه، بخش‌های دولتی و عمومی غیردولتی که صاحب فرزند می‌شوند از سه روز مرخصی تشویقی برخوردار می‌گردند.

ب- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است در راستای سیاست‌های تحکیم خانواده ظرف شش ماه از

مقرر در این قانون با رعایت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی لازم الاجراء است.

هماهنگی و نظارت بر اجرای این قانون منطبق با شرایط زیر می باشد:

الف- در راستای تحقق تبصره (۷) راهبرد کلان چهارم نقشه مهندسی فرهنگی کشور،^۱

به منظور راهبردی، برنامه ریزی، ارزیابی کلان و نظارت بر اجرای این قانون با رعایت

مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، ستاد ملی جمعیت به ریاست رئیس جمهور و

مرکب از ارکان ذیل تشکیل می گردد.

تبصره ۱- ...

تبصره ۲- جلسات ستاد حداقل هر سه ماه یکبار با حضور اکثریت اعضای ذیل

تشکیل می شود:

- رئیس جمهور (رئیس ستاد)

- دبیر ستاد

تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون بررسی و طرح لازم برای ایجاد بیمه اجتماعی زنان خانه دار حداقل دارای سه فرزند را فراهم و جهت تصمیم گیری قانونی ارائه نماید.

پ- دولت مکلف است بخشی از اعتبارات عمرانی خود را در قالب بودجه سنواتی به تأمین خوابگاه های مناسب برای دانشجویان متأهل اختصاص دهد. اولویت استفاده از این خوابگاه ها با زوج دارای فرزند می باشد.
ماده ۱۰۴-

الف- سازمان بهزیستی مکلف است در راستای کنترل و کاهش نرخ طلاق به میزان بیست درصد (۲۰٪) سال پایه در طول اجرای قانون برنامه زمینه سازی لازم را از طریق مرکز فوریت های اجتماعی و مددکاری و مراکز مشاوره و خدمات روانشناختی به عمل آورد تا جهت پیشگیری از اختلاف و بحران های خانوادگی و پیشگیری از وقوع طلاق و با کمک نهادهای مردمی، خدمات خود را گسترش دهد.

ب- سازمان صدا و سیما مکلف است در برنامه های خود ترویج ازدواج، ضدارزش بودن طلاق و آسیب های اجتماعی آن برای زوج ها و فرزندان، فرهنگ افزایش پایداری زوج ها به خانواده و حفظ حرمت خانواده را به عنوان محورهای اصلی سبک زندگی اسلامی- ایرانی مدنظر قرار دهد.

ماده ۱۲۳- سیاست های کلی برنامه ششم و سایر سیاست های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری لازم الاجراء است.»

۱. تبصره (۷) راهبرد کلان چهارم نقشه مهندسی فرهنگی کشور مصوب جلسات متعدد شورای عالی انقلاب فرهنگی: «تبصره ۷- به منظور راهبردی، برنامه ریزی و نظارت و ارزیابی کلان جمعیتی، نهاد تخصصی مدیریت جامع جمعیت کشور ظرف مدت سه ماه توسط دولت تشکیل و با همکاری دستگاه های ذی ربط، نسبت به تهیه برنامه عمل با تقسیم کار ملی و دستورالعمل های لازم اقدام و گزارش عملکرد را هر شش ماه به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه می نماید.»

- وزرای کشور، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، علوم، تحقیقات و فناوری، ورزش و جوانان، راه و شهرسازی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، اطلاعات، امور اقتصاد و دارایی، فرهنگ و ارشاد اسلامی، آموزش و پرورش، ارتباطات و فناوری اطلاعات

- رؤسای سازمان‌های صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، برنامه و بودجه کشور، تبلیغات اسلامی، پزشکی قانونی

- معاون امور زنان و خانواده ریاست جمهوری یا معاونت مرتبط

- رئیس مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

- دادستان کل کشور

- رئیس شورای فرهنگی - اجتماعی زنان و خانواده شورای عالی انقلاب فرهنگی

- دو نفر نماینده مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر

- رئیس ستاد کل نیروهای مسلح

- رئیس سازمان بسیج مستضعفان

تبصره الحاقی ۱- وظایف ستاد ملی جمعیت به شرح زیر است:

- تهیه برنامه عمل متناظر این قانون با تقسیم کار ملی

- تعیین نقش و ایجاد هماهنگی و هم‌افزایی بین وزارتخانه، سازمان‌ها، نهادها و

مجموعه‌های مرتبط با موضوع جوانی جمعیت و خانواده و نظارت بر ایفای نقش دقیق

نقش‌های تعیین شده.

- پیشنهاد اعتبار دستگاه‌های مرتبط با این قانون در بودجه سنواتی به سازمان برنامه

و بودجه‌ی کشور

- دریافت گزارش سالانه عملکرد و ارزیابی فعالیت‌های صورت گرفته در ارتباط با

بودجه‌های اختصاص یافته در موضوع جمعیت و فرزندآوری

- تدوین و ابلاغ دستورالعمل ارزیابی عملکرد دستگاه‌ها نسبت به اجرای قانون جوانی

جمعیت و حمایت از خانواده

- نظارت بر طرح‌ها، برنامه و عملکرد ناظر بر اعتبارات مرتبط با این قانون

- تدوین شاخص‌های ارزیابی و سنجش اقدامات اثربخش بر رشد ازدواج و

فرزندآوری به تفکیک بخش‌های خانواده؛ رسانه؛ سازمان‌های مردم‌نهاد؛ دستگاه‌های

اجرایی، شرکت‌ها و مؤسسات خصوصی، مدیران، نخبگان

- دریافت گزارش نهادهای ذی‌ربط مبنی بر اثر بخشی اقدامات آنها بر رشد ازدواج و

فرزندآوری در جامعه مخاطب

- اهدای سالانه «جایزه ملی جوانی جمعیت»

- پایش زمانی و مکانی مست‌م تغییرات جمعیتی در سطح ملی، استانی و شهرستانی

با مشارکت مرکز آمار ایران

- پایش جامع وضعیت سقط جنین در کشور بر اساس جمع‌بندی گزارش‌های

دستگاه‌های ذی‌ربط و پژوهش‌های مرتبط

- ارائه گزارش عملکرد شش‌ماهه ستاد و دستگاه‌ها مرتبط در رابطه با رشد ازدواج و

فرزندآوری به شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجلس شورای اسلامی

تبصره ۳- ستاد ملی جمعیت دارای دبیرخانه مستقل بوده، دبیر ستاد و مسئولین

معاونت‌ها و کارگروه‌های تخصصی دبیرخانه مذکور با حکم رییس جمهور منصوب

می‌گردند.

تبصره الحاقی ۲- دبیرخانه ستاد ملی جمعیت مسئولیت تهیه طرح‌ها و پیگیری مصوبات

ستاد ملی جمعیت را بر عهده دارد.

تبصره الحاقی ۳- وظایف نظارتی ستاد نافی نظارت سایر نهادهای ناظر کشور نمی‌باشد و همچنین شمول این نظارت در خصوص دستگاه‌ها و نهادهای زیر مجموعه رهبری با اذن معظم‌له خواهد بود.

تبصره ۴- کلیه مصوبات ستاد پس از تأیید و امضای رئیس جمهور لازم‌الاجرا می‌باشد. تبصره الحاقی ۴- اعطای کلیه تسهیلات این قانون در شهرستان‌هایی اعمال خواهد شد که نرخ باروری آنها بالای (۲/۵) نباشد.

[بند «ب» ماده (۱) حذف و به جای آن یک ماده و دو تبصره در راستای مصوبه جلسه (۵۷۱) شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۸۴/۸/۱۰^۱ به شرح زیر بعد از ماده (۱) الحاق گردید:]

ماده الحاقی- کلیه وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های زیر مجموعه دولت موظف‌اند جهت تحقق تبصره (۴) راهبرد کلان سوم نقشه مهندسی فرهنگی کشور^۲ کلیه دستورالعمل‌ها، برنامه‌ها و منشورات مرتبط با خانواده، فرزندآوری و جمعیت را هر شش ماه یک‌بار به مجلس شورای اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی گزارش دهند.

تبصره ۱- چنانچه شوراهای اقماری و شوراهای وابسته به شورای عالی انقلاب فرهنگی در حوزه خانواده و جمعیت در چهارچوب صلاحیت‌ها و وظایف پیش‌بینی

شده برای آنها نسبت به برنامه‌ها، منشورات و دستورالعمل‌های فوق‌الذکر تذکر یا

۱. ماده واحده‌ی نحوه‌ی اجرایی نمودن مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی توسط شوراهای اقماری و شوراهای وابسته مصوب پانصد و هفتاد و یکمین جلسه مورخ ۱۳۸۴/۰۸/۱۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی: «شوراهای اقماری و شوراهای وابسته به شورای عالی انقلاب فرهنگی موظفند در چهارچوب صلاحیت‌ها، اهداف و وظایف پیش‌بینی شده برای آنها نسبت به اجرایی نمودن مصوبات شورای عالی و هماهنگی با دستگاه‌های ذی‌ربط اقدام نموده و گزارش آنها را هر شش ماه یک‌بار به شورای عالی ارائه دهند. پیگیری و نظارت بر حسن اجرای این مصوبه و ایجاد هماهنگی‌های لازم در این زمینه با هیئت نظارت و بازرسی شورای عالی است.»

۲. تبصره (۴) راهبرد کلان چهارم نقشه مهندسی فرهنگی کشور مصوب جلسات متعدد شورای عالی انقلاب فرهنگی: «تبصره ۴- نظارت، رصد و پایش مستمر وضعیت خانواده و ارزیابی کمی و کیفی عملکرد دستگاه‌های اجرایی براساس شاخص‌های نقشه مهندسی فرهنگی برعهده شورای عالی انقلاب فرهنگی است.»

پیشنهاد اصلاح داشته باشند، دستگاه موظف است حداکثر ظرف سه ماه پس از آن،

نسبت به اصلاح برنامه، منشور و دستورالعمل اقدام نماید.

تبصره ۲- مواد (۲۲)، (۲۸)، (۳۳)، (۳۹)، (۴۲)، (۴۷)، (۵۰)، (۵۱)، (۵۲)، (۵۳)،

(۶۴)، (۷۱) این قانون مشمول حکم این ماده می‌باشد.

[بند «پ» ماده (۱) و تبصره آن به شرح زیر اصلاح شد:]

پ- استانداران مکلفند از طریق شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان موضوع ماده

(۳۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۴، راهبری،

برنامه‌ریزی، هماهنگی بین بخشی و نظارت و ارزیابی در سطح استان در مورد احکام

این قانون را بر عهده گیرند.

تبصره- وزارت کشور مکلف است با همکاری مرکز آمار ایران، هر ساله به رصد مداوم

میزان مولید و نرخ باروری کل در کشور پرداخته و بر اساس آن پیشنهادهای لازم را

در خصوص برنامه‌ریزی برای ارتقای وضعیت باروری در استان‌ها و شهرستان‌ها به

ستاد ملی جمعیت ارائه نماید.

■ دیدگاه مغایرت

الف) اطلاق صلاحیت مقرر شده در تبصره (۱) ماده‌ی الحاقی در خصوص امکان تذکر

شوراهای اقماری و شوراهای وابسته به شورای عالی انقلاب فرهنگی نسبت به برنامه‌ها،

۱. ماده (۳۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۳۱ الف- شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان در اجرای وظایف محوله که در قوانین و دستورالعمل‌ها مشخص می‌شود و همچنین اجرای اختیارات تفویضی رئیس جمهور در امور برنامه و بودجه و در جهت هماهنگی و نظارت بر مدیریت و توسعه سرمایه‌گذاری همه جانبه و پایدار استان، پیگیری عدالت سرزمینی، تقویت تمرکززدایی، افزایش اختیارات استان‌ها و تقویت نقش و جایگاه استان‌ها در راهبری و مدیریت توسعه درون و برون‌گرای منطقه‌ای و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی، با ترکیب اعضای زیر تشکیل می‌شود. آیین‌نامه اجرایی این ماده با پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور به تصویب هیئت وزیران می‌رسد:

۱- (...)

منشورات و دستورالعمل‌های دستگاه‌های دولتی و الزام دستگاه مربوطه به اصلاح برنامه، منشور و دستورالعمل مطابق تذکر این شوراها، مغایر با نظام اداری صحیح و بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی است؛ توضیح اینکه شوراها پیش‌گفته بازوهای مشورتی شورای عالی انقلاب فرهنگی هستند و هیچ‌گونه صلاحیت اجرایی ندارند و تنها وظیفه‌ی سیاست‌گذاری از طریق صحن شورای عالی انقلاب فرهنگی را بر عهده دارند. در نتیجه مقرر کردن دخالت این شوراها در امور اجرایی دستگاه‌های دولتی از طریق ارائه‌ی تذکر به آنها، مصداق اختلال در نظام اداری کشور است. ضمن اینکه دقت در توضیحی که مجلس شورای اسلامی قبل از ماده‌ی الحاقی آورده است نیز نشان می‌دهد در مصوبه‌ی جلسه (۵۷۱) شورای عالی انقلاب فرهنگی، چنین صلاحیتی برای شوراها اقماری پیش‌بینی نشده است.

ب) قانون‌گذار با اشاره به مواد (۲۲)، (۲۸)، (۳۳)، (۳۹)، (۴۲)، (۴۷)، (۵۰)، (۵۱)، (۵۲)، (۵۳)، (۶۴)، (۷۱) این مصوبه در تبصره (۲) این ماده، درصدد بیان امکان ارائه‌ی تذکرهای موضوع تبصره (۱) در راستای تحقق این مواد بوده است. اما از این حیث که حکم تبصره (۱) ماده‌ی الحاقی واجد اشکال مغایرت با بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی شناخته شد، تبصره (۲) نیز مبنیاً بر اشکال مذکور واجد ایراد است.

«دیدگاه ابهام»

الف) مطابق حکم تبصره‌ی الحاقی (۴) ماده (۱)، اعطای «کلیه تسهیلات» این مصوبه تنها مختص شهرستان‌های با نرخ باروری زیر (۲/۵) مقرر شده است. این در حالی است که روشن نیست منظور مجلس شورای اسلامی از عبارت «کلیه تسهیلات» تنها به تسهیلات بانکی مقرر شده در این مصوبه اشاره دارد یا تسهیلات در معنای لغوی آن به کار رفته است و کلیه‌ی انواع امتیازات و تشویق‌های مواد مختلف را در بر می‌گیرد. بنابراین عبارت «کلیه تسهیلات» در این تبصره واجد ابهام است.

ب) مجلس شورای اسلامی در تبصره‌ی الحاقی (۴)، «کلیه تسهیلات» این مصوبه را مخصوص شهرستان‌های با نرخ باروری زیر (۲/۵) دانسته است. اما روشن نیست محروم شدن افراد ساکن در شهرستان‌های با نرخ باروری بالای (۲/۵) از «کلیه تسهیلات» این مصوبه شامل تسهیلاتی مانند وام ازدواج و مرخصی زایمان که در قوانین قبلی پیش‌بینی شده است نیز می‌شود یا خیر و تبصره از این حیث واجد ابهام است.

ج) مطابق حکم تبصره (۲) ماده‌ی الحاقی، «مواد (۲۲) ... (۷۱)» این مصوبه مشمول حکم این ماده است. اما روشن نیست با توجه به اینکه حکم ماده‌ی الحاقی ناظر به «کلیه دستورالعمل‌ها، برنامه‌ها و منشورات» است، مقصود قانون‌گذار اشاره به دستورالعمل‌های مقرر شده در «مواد (۲۲) ... (۷۱)» بوده است یا منظور مقنن اعم بوده و احکام مقرر شده در این مواد از جمله دستورالعمل‌های آن را مشمول حکم ماده‌ی الحاقی قرار داده است.

■ دیدگاه عدم مغایرت

به موجب بند (الف) سابق ماده (۱)، رئیس جمهور مکلف شده بود نهاد تخصصی مدیریت جامع جمعیت کشور را به عنوان ستاد ملی جمعیت تشکیل دهد. این درحالی بود که شورای عالی انقلاب فرهنگی در برخی از حوزه‌های مربوط به جمعیت مصوباتی داشته است و اشاره نکردن قانون‌گذار به رعایت این مصوبات در ابتدای این مصوبه مورد اشکال شورای نگهبان قرار گرفت. حال که در ابتدای ماده (۱) اصلاحی تصریح شده است «این قانون با رعایت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی لازم‌الاجراء است»، اشکال فوق رفع شده است.

■ دیدگاه عدم ابهام

الف) طبق بند (الف) سابق این ماده، رئیس جمهور مکلف به تشکیل «ستاد ملی جمعیت»

شده بود. این در حالی بود که روشن نبود وظایف «ستاد ملی جمعیت» تنها ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف است یا این ستاد وظایف اجرایی نیز برعهده دارد و بند (الف) پیشین از این حیث واجد ابهام شناخته شد. حال که مجلس شورای اسلامی به تفصیل در تبصره‌ی الحاقی (۱) بند (الف) وظایف این ستاد را احصاء کرده است، ابهام مذکور نیز برطرف شده است.

ب) به موجب تبصره (۳) سابق بند (الف)، «دبیرخانه ستاد ملی جمعیت» با مسئولیت پیگیری کلیه‌ی امور اجرایی، نظارتی و مصوبات ستاد ایجاد شده بود. این در حالی بود که قانون‌گذار سازوکار و نحوه‌ی نظارت دبیرخانه‌ی ستاد را در دیگر مواد این مصوبه مشخص نکرده بود و از این منظر دارای ابهام تلقی شد. اما اکنون که مجلس شورای اسلامی به نحو مبسوط در تبصره (۳) اصلاحی و تبصره الحاقی (۲) در مورد دبیرخانه‌ی ستاد تعیین تکلیف کرده است و وظیفه‌ی نظارتی دبیرخانه را نیز حذف کرده است، ابهام سابق منتفی شده است.

ج) بند (ب) سابق این ماده، از سه جهت روشن نبودن وظایف و ترکیب ستاد عالی جمعیت و خانواده، مشخص نبودن نسبت میان ستاد ملی جمعیت و ستاد عالی جمعیت و خانواده و مشخص نبودن منظور از معیار بودن گزارش‌های ستاد عالی در تصمیم‌گیری در مراجع قضایی، تقنینی و نظارتی، واجد ابهام شناخته شد. حال که در اصلاحات به عمل آمده، به کلی بند (ب) حذف شده است ابهامات مزبور نیز بلاموضوع شده است.

د) به موجب تبصره‌ی سابق بند (پ)، وزارت کشور مکلف شده بود با همکاری مرکز آمار ایران، هر ساله به رصد مداوم میزان مولید و نرخ باروری کل در کشور بپردازد و «برنامه‌ها و راهبردهای متناسب» برای ارتقای وضعیت هر استان را در زمینه نرخ باروری کل انجام دهد. این در حالی بود که مقصود دقیق قانون‌گذار از عبارت «برنامه‌ها و راهبردهای متناسب»

روشن نبود و این تبصره از این منظر دارای ابهام اعلام شد. اما در اصلاحات این تبصره، ابهام پیشین برطرف شده است و قانون‌گذار تصریح کرده است وزارت کشور مکلف به رصد مداوم میزان مولید و نرخ باروری کل در کشور و ارائه‌ی «پیشنهاد‌های لازم را در خصوص برنامه‌ریزی برای ارتقای وضعیت باروری در استان‌ها و شهرستان‌ها به ستاد ملی جمعیت» است.

■ توضیح تذکر

الف) مطابق حکم صدر ماده (۱)، «هماهنگی و نظارت بر اجرای این قانون منطبق با شرایط زیر می‌باشد». اما با توجه به اینکه در ادامه‌ی این مقرر شرایط ذکر نشده است و تنها احکام مختلفی بیان شده است، شایسته است عبارت مذکور به «هماهنگی و نظارت بر اجرای این قانون منطبق با احکام زیر می‌باشد» اصلاح شود.

ب) قانون‌گذار در تبصره (۲) بند الف) ماده (۱)، عبارت «رئیس مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه» را به کار برده است که با توجه به تشکیلات فعلی حوزه‌های علمیه شایسته است به عنوان «مدیر حوزه‌های علمیه» اصلاح شود. همچنین مجلس شورای اسلامی در مقام اشاره به جایگزین احتمالی «معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری» در آینده از عبارت «یا معاونت مرتبط» استفاده کرده است، اما شایسته است از تعبیر «یا دستگاه مرتبط» استفاده شود؛ چرا که ممکن است در آینده قالب این دستگاه از معاونت تغییر کند.

ج) در بند (۲) و (۶) تبصره‌ی الحاقی (۱) ماده (۱)، شایسته است با توجه به سیاق جمع عبارات دیگر، واژه‌ی «وزارتخانه» به «وزارتخانه‌ها» و واژه‌ی «برنامه» به «برنامه‌ها» اصلاح شود. همچنین عبارت «ایفای نقش» در بند (۲) همین تبصره نیز با توجه به معنای آن به «ایفای» تغییر کند.

■ نظر شورای نگهبان

۱- در ماده (۱)،

۱-۱- در تبصره الحاقی (۴)، مقصود از «کلیه تسهیلات» از این جهت که شامل انواع امتیازات هم می‌شود یا صرفاً به معنای خاص تسهیلات بانکی است، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

۱-۲- تبصره الحاقی (۴)، از این جهت که آیا محدودیت در اعطای تسهیلات مذکور، شامل تسهیلاتی که در قوانین قبلی پیش‌بینی شده است نیز می‌شود یا خیر، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

۲- در ماده الحاقی،

۲-۱- اطلاق سازوکار پیش‌بینی شده در تبصره (۱)، مغایر بند (۱۰) اصل سوم قانون اساسی شناخته شد.

۲-۲- تبصره (۲)، مبنیاً بر ایراد مذکور در تبصره (۱)، مغایر بند (۱۰) اصل سوم قانون اساسی شناخته شد.

۲-۳- تبصره (۲)، از این جهت که آیا مقصود دستورالعمل‌های پیش‌بینی شده در مواد مذکور است یا اعم از آن و شامل مواد نیز می‌شود، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

تذکرات:

۱- در ماده ۱،

۱-۱- عبارت «هماهنگی و نظارت بر اجرای این قانون منطبق با شرایط زیر می‌باشد» با توجه به اینکه در ادامه شرایطی ذکر نشده است، اصلاح گردد.

۱-۲- در تبصره (۲) بند (الف)، عبارت «رئیس مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه» به «مدیر

حوزه‌های علمیه» و عبارت «معاونت مرتبط» به «دستگاه مرتبط» تغییر یابد.
۳-۱- در تبصره الحاقی (۱)، در بند (۲)، واژه «وزارتخانه» به «وزارتخانه‌ها» و عبارت «ایفای نقش» به «ایفای» و در بند (۶)، واژه «برنامه» به «برنامه‌ها» تغییر یابد.

* * *

[ماده (۳) به شرح زیر اصلاح و سه تبصره به آن الحاق گردید:]

ماده ۳-

به منظور تحقق بند «چ» ماده (۱۰۲) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران^۱ دولت مکلف است یک قطعه زمین یا واحد مسکونی بر اساس طرح هادی مصوب در روستا یا طرح جامع مصوب برای ساکنین در روستاها یا شهرهای کمتر از (۵۰۰) هزار نفر به سرپرستان خانواده‌ها پس از تولد فرزند سوم و بیشتر، در همان محل بر اساس هزینه آماده‌سازی فقط برای یک‌بار به صورت فروش اقساطی با دو سال تنفس و (۸) سال اقساط اعطاء نماید.

تبصره ۱- برای ساکنین شهرهای بالای (۵۰۰) هزار نفر، زمین یا واحد مسکونی با شرایط مقرر در ماده در شهرک‌های اطراف یا شهرهای جدید یا شهرهای مجاور یا زادگاه زن یا شوهر مشروط به اینکه بالاتر از (۵۰۰) هزار نفر نباشد بر اساس آیین‌نامه مذکور در تبصره (۳) اختصاص می‌یابد.

تبصره ۲- مالکیت زمین پس از پرداخت کلیه اقساط، بالمناصفه به زن و شوهر انتقال می‌یابد و در صورت فوت هر یک به ورثه تعلق می‌گیرد.

تبصره ۳- وزارت راه و شهرسازی مکلف است با همکاری وزارت جهاد کشاورزی

۱. برای ملاحظه‌ی این ماده رک. به: پاورقی ذیل ماده (۱) همین مصوبه.

آیین‌نامه موضوع ماده فوق را حداکثر سه ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون تهیه و جهت تصویب به هیئت وزیران ارائه نماید.

«دیدگاه مغایرت»

مجلس شورای اسلامی به موجب اطلاق حکم ماده (۳) اصلاحی دولت را مکلف کرده است یک قطعه زمین یا واحد مسکونی برای «ساکنین» در روستاها یا شهرهای کمتر از (۵۰۰) هزار نفر به سرپرستان خانواده‌ها پس از تولد فرزند سوم و بیشتر، در همان محل اعطا کند. از طرفی، مطابق حکم تبصره‌ی الحاقی (۴) ماده (۱)، کلیه تسهیلات این مصوبه (از جمله تسهیلات مقرر شده در این ماده) در شهرستان‌هایی که نرخ باروری آنها بالای (۲/۵) باشد، اعطا نخواهد شد. در نتیجه قانون‌گذار با پیش‌بینی اعطای زمین یا واحد مسکونی در این ماده به کلیه «ساکنین» حتی اگر یک روز از سکونت آنها در آن محل گذشته باشد، زمینه‌ی مهاجرت اشخاص از شهرستان‌های با نرخ باروری بالای (۲/۵) به شهرستان‌های مشمول این ماده را فراهم می‌کند و این موضوع از جهات مختلف از جمله ایجاد زمینه‌ی اجحاف به ساکنان واقعی این شهرستان‌ها محل ایراد خواهد بود. بنابراین اطلاق حکم این ماده مغایر با موازین شرعی است.

«دیدگاه ابهام»

الف) دولت به موجب حکم صدر این ماده و تبصره (۱) آن، ملزم به اعطای «زمین» یا «واحد مسکونی» به ساکنان در روستاها یا شهرها شده است. این در حالی است که قانون‌گذار در ذیل ماده و تبصره (۲) آن در مورد قیمت و مالکیت «زمین‌های» اعطا شده تعیین تکلیف کرده است اما حکمی در خصوص واحدهای مسکونی مقرر نکرده است. بنابراین ذیل ماده (۳) و تبصره (۲) آن از این حیث واجد ابهام است.

ب) مجلس شورای اسلامی در ماده‌ی حاضر بدون ارائه‌ی هیچ‌گونه ضابطه و ملاکی، دولت را مکلف به اعطای زمین یا واحد مسکونی به خانواده‌های دارای شرایط مذکور کرده است. این در حالی است که اگر مقصود قانون‌گذار تفویض مطلق تعیین این اراضی و واحدها به دولت باشد، نظر به اینکه این موضوع به حقوق و تکالیف افراد مرتبط است و واجد ماهیت تقنینی است، مصداق قانون‌گذاری تفویضی و مغایر با اصل (۸۵) قانون اساسی است. چه اینکه مطابق اصل مذکور، قانون‌گذاری از صلاحیت‌های انحصاری مجلس است و حداقل ضابطه کلی حکم باید در قانون ذکر شود.

ج) مطابق حکم تبصره (۱) اصلاحی، برای ساکنان شهرهای بالای (۵۰۰) هزار نفر، زمین یا واحد مسکونی در «شهرک‌های اطراف» یا «شهرهای جدید» یا «شهرهای مجاور» یا «زادگاه زن یا شوهر» اختصاص می‌یابد. از طرفی، روشن نشده است در نهایت تعیین زمین یا واحد مسکونی در کدام یک از چهار مکان مذکور خواهد بود و انتخاب بین موارد فوق بر اساس چه ملاکی و توسط چه کسی صورت می‌گیرد و تبصره از این منظر دارای ابهام است. چه اینکه اگر مراد مقنن واگذاری مطلق تعیین این مکان به دولت باشد، با توجه به ارتباط مستقیم موضوع با حقوق و تکالیف افراد، نیازمند ارائه‌ی ملاک از سوی قانون‌گذار است و واگذاری مطلق آن به دولت مغایر با اصل (۸۵) قانون اساسی خواهد بود.

د) قانون‌گذار ماهیت اعطای زمین و واحد مسکونی در این مقرر را در ذیل ماده (۳)، «به صورت فروش اقساطی با دو سال تنفس و (۸) سال اقساط» دانسته است. روشن است اگر ماهیت این واگذاری فروش اقساطی باشد، مالکیت زمین یا واحد مسکونی بلافاصله پس از انعقاد قرارداد، از دولت به متقاضی منتقل خواهد شد و ثمن آن به صورت اقساط پرداخت خواهد شد. اما قانون‌گذار در تبصره (۲) این ماده مقرر کرده است «مالکیت زمین پس از پرداخت کلیه اقساط انتقال می‌یابد». بنابراین نسبت میان حکم ذیل این ماده و تبصره

(۲) آن در خصوص ماهیت قرارداد اعطای زمین یا واحد مسکونی و زمان انتقال مالکیت روشن نیست.

ه) بر طبق ماده (۳) اصلاحی، دولت مکلف شده است زمین یا واحد مسکونی «به سرپرستان خانواده‌ها» پس از تولد فرزند سوم و بیشتر اعطاء کند. اما مطابق حکم تبصره (۲) این ماده، مالکیت زمین «بالمناصفه به زن و شوهر» انتقال می‌یابد. بنابراین نسبت میان حکم صدر ماده و تبصره (۲) آن در خصوص مالکیت زمین و واحد مسکونی واجد ابهام است.

و) طبق حکم تبصره (۲) اصلاحی، مالکیت زمین پس از «پرداخت کلیه اقساط»، بالمناصفه به زن و شوهر انتقال خواهد یافت. اما نظر به اینکه مالکیت زمین در آینده به زن و شوهر منتقل می‌شود، روشن نشده است پرداخت اقساط زمین نیز باید از سوی زن و شوهر به عمل آید یا تنها سرپرست خانوار مسئول تأدیه‌ی اقساط پیش‌گفته است و تبصره از این منظر واجد ابهام است.

«دیدگاه عدم ابهام»

الف) حکم تبصره (۲) اصلاحی در خصوص نحوه‌ی پرداخت اقساط زمین، فاقد هر گونه ابهام است؛ توضیح آنکه قرارداد واگذاری زمین از دولت به مردم ممکن است از سوی سرپرست خانوار یا زن و شوهر (به صورت بالمناصفه) منعقد شود. روشن است در صورت اول پرداخت اقساط تنها برعهده‌ی سرپرست خانوار و در فرض دوم بالمناصفه از سوی زن و شوهر خواهد بود. بنابراین پرداخت اقساط زمین بر عهده‌ی هر شخص یا اشخاصی است که قرارداد واگذاری زمین را با دولت امضا کرده است و حکم تبصره از این منظر ابهامی ندارد.

ب) دولت به موجب ماده (۳) سابق مکلف شده بود به جز «کلان‌شهرها»، یک قطعه زمین مسکونی به خانواده‌ها پس از تولد فرزند سوم و بیشتر، مشروط به «سکونت حداقل پنج

سال» در آن شهر یا روستا واگذار نماید. این در حالی بود که در حکم سابق، اولاً مفهوم «کلان‌شهرها» فاقد تعریف قانونی بود و مقصود قانون‌گذار از این عبارت روشن نبود. ثانیاً وضعیت ساکنان کلان‌شهرها از جهت نحوه‌ی بهره‌مندی از این امتیاز روشن نبود. ثالثاً مقصود مجلس شورای اسلامی از عبارت «سکونت حداقل پنج سال» نیز مشخص نبود. رابعاً وضعیت خانواده‌های مذکور که کمتر از پنج سال در محل‌های مختلف سکونت داشته‌اند نیز تبیین نشده بود و حکم ماده (۳) سابق از جهات فوق واجد ابهام شناخته شد. حال در اصلاحات این ماده، اولاً واژه‌ی کلان‌شهرها حذف شده است ثانیاً وضعیت ساکنان در شهرهای پرجمعیت در تبصره (۱) تعیین تکلیف شده است. ثالثاً ضابطه‌ی پنج سال برای سکونت خانواده‌ها نیز حذف شده است و این امتیاز به کلیه‌ی «ساکنین» شهرها و روستاها اختصاص یافته است. در نتیجه با اصلاحات مذکور، ابهامات سابق شورا نیز برطرف شده است.

■ نظر شورای نگهبان

۳- در ماده (۳)،

۳-۱- با توجه به اینکه در صدر ماده حکم به اعطای زمین یا واحد مسکونی به افراد مشمول شده است، ذیل ماده و تبصره (۲) آن، از جهت عدم حکم نسبت به شرایط اعطای واحد مسکونی، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

۳-۲- معیار و ضابطه حدود قطعه زمین یا واحد مسکونی اعطایی به افراد مشمول، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

۳-۳- معیار و ضابطه اختصاص زمین در محل‌های مذکور در تبصره، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

۳-۴- نسبت میان ذیل ماده در خصوص «فروش اقساطی» و تبصره (۲) که مقرر داشته

است مالکیت پس از پرداخت اقساط منتقل می‌شود، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

۳-۵- نسبت میان اعطای زمین یا واحد مسکونی به «سرپرستان خانواده‌ها» در ماده و مالکیت «بالمناصفه زن و شوهر» در تبصره (۲)، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

۳-۶- اطلاق حکم این ماده، نسبت به افرادی که از شهرستان‌هایی که به موجب این قانون از تسهیلات بهره‌مند نیستند و به شهرستان‌های بهره‌مند مهاجرت کرده‌اند، خلاف موازین شرع شناخته شد.

* * *

ماده ۴-

به منظور تحقق بند «چ» ماده (۱۰۲) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران دستگاه‌های اجرایی مکلفند برای تأمین و ارتقای کیفیت مسکن، پایان کار و عوارض ساخت و ساز، کلیه هزینه‌های تخصیص شبکه، انشعابات و هزینه‌های خدمات نظام مهندسی را به میزان پنجاه درصد (۵۰٪) برای خانواده‌های دارای سه فرزند زیر بیست سال برای یک مرتبه و هزینه پروانه و عوارض ساختمانی را به میزان ده درصد (۱۰٪) برای خانواده‌های دارای حداقل سه فرزند زیر بیست سال تخفیف دهند. دولت مکلف است صد درصد (۱۰۰٪) تخفیف‌های مربوط به پروانه ساختمانی را از محل منابع عمومی در بودجه‌های سنواتی پیش‌بینی نماید.

[تبصره (۱) ماده (۴) به شرح زیر اصلاح شد:]

تبصره ۱- معافیت‌های فوق تا متراژ (۱۳۰) مترمربع زیر بنای مفید در شهر تهران،

(۲۰۰) مترمربع زیر بنای مفید در شهرهای بالای (۵۰۰) هزار نفر و (۳۰۰) مترمربع زیر

بنای مفید برای سایر شهرها و روستاها قابل اعمال است.

تبصره ۲- ...

دیدگاه عدم ابهام

الف) دستگاه‌های اجرایی به موجب حکم ماده (۴) و تبصره (۱) پیشین مکلف شده بودند پایان کار و عوارض ساخت و ساز، کلیه هزینه‌های تخصیص شبکه، انشعابات و هزینه‌های خدمات نظام مهندسی را به میزان پنجاه درصد برای خانواده‌های دارای سه فرزند زیر بیست سال و هزینه‌ی پروانه و عوارض ساختمانی را به میزان ده درصد تخفیف دهند. این در حالی بود که وضعیت بهره‌مندی ساکنان روستاها از امتیازهای مذکور روشن نبود و مقرره‌ی سابق از این حیث واجد ابهام شناخته شد. حال قانون‌گذار در اصلاحات تبصره (۱)، به بهره‌مندی ساکنان روستاها از امتیازات فوق تصریح کرده است و به این ترتیب، ابهام پیشین منتفی شده است.

ب) قانون‌گذار در تبصره (۱) سابق، واژه‌ی «کلان‌شهرها» را به کار برده بود که با توجه به اینکه این مفهوم فاقد تعریف قانونی است، حکم تبصره (۱) از سوی شورای نگهبان واجد ابهام شناخته شد. حال که در اصلاحات این تبصره مفهوم «کلان‌شهرها» از متن آن حذف شده است، ابهام سابق نیز فاقد موضوع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۴)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

[ماده (۵) حذف شد.]

دیدگاه عدم ابهام

وزارتخانه‌های نفت و نیرو به موجب حکم ماده (۵) سابق مکلف شده بودند در تعیین مشترکین کم مصرف و الگوی مصرف آب، برق و گاز، تعداد فرزندان خانواده را لحاظ کنند. حکم پیش گفته از جهاتی واجد ابهام شناخته شد. اما نظر به اینکه مجلس شورای اسلامی در مصوبه‌ی اصلاحی به کلی ماده (۵) را حذف کرده است، ابهام سابق نیز بلاموضوع شده است.

نظر شورای نگهبان

با توجه به حذف ماده (۵)، بررسی موضوع از حیث مغایرت با قانون اساسی و موازین شرع، سالبه به انتفای موضوع است.

ماده ۶-

[ماده (۶) به شرح زیر اصلاح شد:]

کلیه دستگاه‌های مذکور در ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران^۱ مکلفند حداقل هفتاد درصد (۷۰٪) از

۱. ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰) مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۲۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام: «ماده ۲۹- دولت مکلف است طی سال اول اجرای قانون برنامه نسبت به راه‌اندازی سامانه ثبت حقوق و مزایا اقدام کند و امکان تجمیع کلیه پرداخت‌ها به مقامات، رؤسا، مدیران کلیه دستگاه‌های اجرایی شامل قوای سه‌گانه جمهوری اسلامی ایران اعم از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات و دانشگاه‌ها، شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری دولتی، شرکت‌های بیمه دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی (در مواردی که آن بنیادها و نهادها از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند)، مؤسسات عمومی، بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی، مجلس شورای اسلامی، شورای نگهبان قانون اساسی، بنیادها و مؤسساتی که زیر نظر ولی فقیه اداره می‌شوند و همچنین دستگاه‌ها و واحدهایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است اعم از اینکه قانون خاص خود را داشته و یا از قوانین و مقررات عام تبعیت نمایند نظیر وزارت جهاد کشاورزی، شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بنادر و کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و

ظرفیت منازل مسکونی سازمانی در اختیار خود را جهت بهره‌برداری به خانواده‌های کارکنان خود که حداقل سه فرزند و فاقد مسکن ملکی مناسب در شهر محل خدمت هستند، تخصیص داده و در صورت وجود مازاد بر نیاز این خانواده‌ها به سایرین طبق ضوابط مربوطه اختصاص دهند. همچنین طول زمان بهره‌برداری در منازل سازمانی برای خانواده‌های دارای سه فرزند و بیشتر فاقد مسکن ملکی مناسب در شهر محل خدمت حداقل باید به میزان دو برابر سکونت سایرین باشد.

■ دیدگاه عدم ابهام

به موجب ماده (۶) پیشین، دستگاه‌های اجرایی مکلف شده بودند بخشی از ظرفیت منازل مسکونی سازمانی در اختیار خود را جهت بهره‌برداری به خانواده‌های کارکنان خود که حداقل سه فرزند دارند، تخصیص دهند. اما حکم مذکور از این حیث که روشن نبود مقید به عدم بهره‌مندی این خانواده‌ها از یک منزل مناسب است یا به طور مطلق مقرر شده است، واجد ابهام تشخیص داده شد. حال مجلس شورای اسلامی در اصلاحات این ماده تصریح کرده است این امتیاز مختص خانواده‌هایی است که علاوه بر داشتن حداقل سه فرزند، «فاقد مسکن ملکی مناسب در شهر محل خدمت» باشند. بنابراین ابهام سابق با این تصریح منتفی شده است.

■ توضیح تذکر

به موجب حکم ماده (۶) اصلاحی، دستگاه‌های اجرایی مکلف شده‌اند بخشی از ظرفیت شرکت‌های تابعه آنها، ستاد اجرایی و قرارگاه‌های سازندگی و اشخاص حقوقی وابسته به آنها را فراهم نماید، به نحوی که میزان ناخالص پرداختی به هر یک از افراد فوق مشخص شود و امکان دسترسی برای نهادهای نظارتی و عموم مردم فراهم شود. وزارت اطلاعات، نیروهای مسلح و سازمان انرژی اتمی ایران از شمول این حکم مستثنی هستند. اجرای این حکم در خصوص بنگاه‌های اقتصادی متعلق به وزارت اطلاعات، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح تنها با مصوبه شورای عالی امنیت ملی مجاز خواهد بود.

...

تبصره ۱- «...»

منازل مسکونی سازمانی را به خانواده‌های کارکنان دارای حداقل سه فرزند «و فاقد مسکن ملکی مناسب در شهر محل خدمت هستند»، تخصیص دهند. شایسته است کلمه‌ی «هستند» از عبارت فوق حذف شود تا متن ماده از جهت ادبی اصلاح شود.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۶)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

تذکر: ۲- در ماده (۶)، واژه «هستند» از عبارت «فاقد مسکن ملکی مناسب در شهر محل خدمت هستند» حذف گردد.

ماده ۷-

[ماده (۷) به شرح زیر اصلاح شد:]

در اجرای بند «پ» ماده (۱۰۳) قانون برنامه پنج‌ساله ششم ششم توسعه، اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران کلیه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی دولتی مکلفند متناسب با برآورد نیاز دانشجویان متأهل اعم از بومی و غیربومی، زن و مرد، نسبت به هزینه‌کرد ده درصد (۱۰٪) از درآمد اختصاصی و ده درصد (۱۰٪) از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سالانه مقرر در بودجه سنواتی خود به استثنای مواردی که از لحاظ شرعی مصارف مشخصی دارند جهت احداث، تکمیل و تجهیز خوابگاه‌های متأهلین اقدام کنند.

تبصره ۱- ...

[تبصره (۲) ماده (۷) به شرح زیر اصلاح شد:]

تبصره ۲- کلیه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی مکلفند، اراضی و ساختمان‌های مازاد

خود را با مشارکت خیرین و سایر دستگاه‌ها به تأمین خوابگاه‌ها و یا منازل مسکونی مورد نیاز دانشجویان متأهل اختصاص دهند. اراضی و ساختمان‌هایی که از لحاظ شرعی شرایط و مصارف خاصی دارند از شمول این حکم مستثنی هستند.

[تبصره (۳) ماده (۷) به شرح زیر اصلاح شد:]

تبصره ۳- وزارت راه و شهرسازی مکلف است اراضی مازاد با کاربری آموزشی، تحقیقات و فناوری در اختیار خود را مطابق با ضوابط شهرسازی و به میزان سرانه‌های مصوب، برای جبران کسری احداث خوابگاه‌های دانشجویی و طلاب متأهل به دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و حوزه‌های علمیه با حفظ مالکیت دولت به صورت اجاره (۹۹) ساله و غیرقابل تغییر کاربری واگذار نماید.

[تبصره (۴) ماده (۷) به شرح زیر اصلاح و دو تبصره به عنوان تبصره (۵) و (۶) به این ماده الحاق و شماره تبصره (۵) و (۶) به تبصره (۷) و (۸) تغییر یافت:]

تبصره ۴- کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشگاه‌ها و پارک‌های علم و فناوری مکلفند متناسب با تعداد دانشجویان متأهل، خوابگاه‌های موجود را جهت اختصاص به خوابگاه‌های متأهلین بهسازی و تجهیز نمایند و در احداث خوابگاه‌های جدید، خوابگاه‌های متأهلین را در اولویت قرار دهند.

تبصره ۵- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مکلف است ظرف مدت شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون پیوست‌های فرهنگی احداث خوابگاه‌های متأهلین را مبتنی بر نظام‌نامه پیوست فرهنگی طرح‌های مهم کلان کشور مصوب ۱۳۹۲/۴/۱۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی تهیه و با تصویب وزیر به دانشگاه‌ها ابلاغ نماید.

تبصره ۶- دانشگاه‌های غیردولتی و حوزه‌های علمیه در صورتی که اقدام به ساخت خوابگاه‌های متأهلین نمایند از تسهیلات تبصره‌های (۱)، (۳) و (۵) برخوردار خواهند بود.

تبصره ۷- سازمان اوقاف و امور خیریه و تولیت آستان‌های مقدسه با رعایت نوع وقف و ترویج «فرهنگ وقف و تعالی خانواده» مکلفند با همکاری وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، راه و شهرسازی و همچنین مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه، ضمن استفاده از ظرفیت‌های مردمی، به احداث «خوابگاه متاهلین ویژه دانشجویان و طلاب» اقدام نمایند.

«دیدگاه ابهام»

وزارت علوم به موجب تبصره (۵) اصلاحی این ماده مکلف شده است پیوست‌های فرهنگی احداث خوابگاه‌های متاهلین را تهیه و با تصویب وزیر به دانشگاه‌ها ابلاغ نماید. اما نظر به اینکه وزارت علوم صلاحیت نظارتی بر دانشگاه‌های علوم پزشکی ندارد، مشخص نیست حکم این ماده شامل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز می‌شود یا خیر و از این حیث واجد ابهام است.

«دیدگاه عدم مغایرت»

الف) کلیه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه به موجب ماده (۷) سابق، مکلف به هزینه‌کرد بخشی از درآمد اختصاصی و بخشی از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سالانه مقرر در بودجه سنواتی خود جهت احداث خوابگاه‌های متاهلین شده بودند. اطلاق حکم سابق از این حیث که درآمدهایی همچون موقوفات را شامل می‌شود، مغایر با موازین شرعی شناخته شده بود. اکنون قانون‌گذار در اصلاحات این ماده تصریح کرده است تکلیف فوق منصرف از مواردی است «که از لحاظ شرعی مصارف مشخصی دارند». بنابراین اشکال فوق رفع شده است.

ب) مجلس شورای اسلامی در ماده (۷) سابق، مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه را مکلف به

هزینه کرد بخشی از اعتبارات سالانه مقرر در بودجه سنواتی خود جهت احداث خوابگاه‌های متأهلین کرده بود. حکم پیشین از این حیث که مغایر با استقلال حوزه‌های علمیه بود، خلاف بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی شناخته شد. قانون‌گذار در جهت تأمین نظر شورای نگهبان، شمول حکم ماده (۷) بر حوزه‌های علمیه را حذف کرده است و در نتیجه اشکال فوق سالبه‌ی به انتفای موضوع است.

ج) طبق حکم تبصره (۲) سابق، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی مکلف به اختصاص اراضی و ساختمان‌های مازاد خود به تأمین خوابگاه‌ها و یا منازل مسکونی مورد نیاز دانشجویان متأهل شده بودند. اطلاق حکم پیشین از این حیث که شامل کلیه اراضی مازاد همچون اراضی موقوفه می‌شد، مغایر با موازین شرعی تشخیص داده شد. اکنون مجلس شورای اسلامی در این تبصره تصریح کرده است «اراضی و ساختمان‌هایی که از لحاظ شرعی شرایط و مصارف خاصی دارند از شمول این حکم مستثنی هستند» و اشکال سابق شورا را برطرف کرده است.

د) به موجب حکم تبصره (۲) سابق، دانشگاه‌ها «بدون نیاز به مصوبه هیئت امناء» مکلف به اختصاص اراضی و ساختمان‌های مازاد خود به تأمین خوابگاه‌های دانشجویان متأهل شده بودند و همچنین به موجب تبصره (۴) پیشین، دانشگاه‌ها «بدون نیاز به مصوبه هیئت امناء»، مکلف شده بودند خوابگاه‌های موجود را جهت اختصاص به خوابگاه‌های متأهلین بهسازی و تجهیز کنند. شورای نگهبان قید «بدون نیاز به مصوبه هیئت امناء» در تکالیف مذکور را مغایر با بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی تلقی کرد. حال با توجه به اینکه قانون‌گذار در مصوبه‌ی اصلاحی قید فوق‌الذکر را حذف کرده است، وجهی برای اشکال پیشین شورا متصور نیست.

■ دیدگاه عدم ابهام

الف) به موجب حکم تبصره (۳) سابق، وزارت راه و شهرسازی مکلف شده بود «بخشی

از اراضی» در اختیار خود را برای احداث خوابگاه در نظر گیرد. حکم مزبور از این حیث که میزان اراضی موضوع این تبصره و همچنین سازوکار اختصاص این اراضی به تفصیل پیش‌بینی نشده بود، واجد ابهام شناخته شد. حال قانون‌گذار در جهت رفع این دو ابهام، اولاً تصریح کرده است «اراضی مازاد با کاربری آموزشی، تحقیقات و فناوری» موضوع این تکلیف است و ثانیاً تعیین تکلیف کرده است که این اراضی «با حفظ مالکیت دولت به صورت اجاره (۹۹) ساله و غیرقابل تغییر کاربری» واگذار می‌شود. بنابراین با توجه به اصلاحات مذکور، ابهامات سابق این تبصره منتفی شده است.

ب) بر طبق تبصره (۴) پیشین، دانشگاه‌ها مکلف شده بودند با رعایت «پیوست‌های فرهنگی» خوابگاه‌های موجود را جهت اختصاص به خوابگاه‌های متاهلین بهسازی و تجهیز کنند. این در حالی بود که مقصود قانون‌گذار از عبارت «پیوست‌های فرهنگی» از این حیث که این مفهوم فاقد تعریف قانونی است، روشن نبود. اکنون قانون‌گذار در راستای رفع این ابهام، عبارت مذکور را حذف کرده است و در تبصره (۵) جدید، به لزوم رعایت مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی در این خصوص تصریح کرده و در نتیجه ابهام سابق رفع شده است.

توضیح تذکر

در تبصره (۵) اصلاحی این ماده به «نظام‌نامه پیوست فرهنگی طرح‌های مهم کلان کشور مصوب ۱۳۹۲/۴/۱۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی» اشاره شده است که شایسته است عنوان این نظام‌نامه به عنوان صحیح «نظام‌نامه پیوست فرهنگی طرح‌های مهم و کلان کشور» تغییر کند.

نظر شورای نگهبان

۴- در ماده (۷)، تبصره (۵) از این جهت که شامل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز می‌شود، یا خیر، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

تذکر: ۳- در تبصره (۵) ماده (۷)، عبارت «طرح‌های مهم کلان» به عبارت «طرح‌های مهم و کلان» اصلاح گردد.

* * *

ماده ۸-

[ماده (۸) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق شد:]

سندوق‌های رفاه دانشجویی و مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه مکلفند پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، برای دانشجویان و طلاب متأهل فاقد مسکن نسبت به پرداخت ودیعه مسکن (قرض الحسنه ضمن اجاره)، مشروط به ارائه اجاره‌نامه دارای کد رهگیری از مشاوران املاک به نحوی اقدام نماید که هر ساله حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) متوسط قیمت ودیعه اجاره مسکن (۷۰) متری در شهرهای بیش از (۵۰۰) هزار نفر جمعیت و مسکن (۱۰۰) متری در سایر شهرهای محل تحصیل پوشش داده شود. تبصره الحاقی - شمول این حکم بر مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه مشروط به عدم مغایرت با اساسنامه حوزه‌های علمیه و هماهنگی مدیریت ذی‌ربط در حوزه‌های علمیه خواهد بود.

دیدگاه عدم مغایرت

مجلس شورای اسلامی در ماده (۸) سابق، مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه را مکلف کرده بود نسبت به پرداخت ودیعه مسکن طلاب متأهل فاقد مسکن اقدام کند. این حکم از حیث مخالفت با استقلال حوزه‌های علمیه، خلاف بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی شناخته شد. حال قانون‌گذار در راستای تأمین نظر شورای نگهبان، در تبصره‌ی الحاقی تصریح کرده است شمول حکم فوق بر حوزه‌ها «مشروط به عدم مغایرت با اساسنامه حوزه‌های علمیه و هماهنگی مدیریت ذی‌ربط در حوزه‌های علمیه خواهد بود». بنابراین با اصلاح مذکور،

اشکال سابق شورای نگهبان نیز منتفی شده است.

«دیدگاه عدم ابهام»

الف) قانون گذار در تبصره (۸) سابق، عبارت «کلان شهرها» را به کار برده بود که با توجه به اینکه این مفهوم فاقد تعریف قانونی است، حکم تبصره (۸) از سوی شورای نگهبان واجد ابهام شناخته شد. حال که در اصلاحات این تبصره واژه «کلان شهرها» از متن حذف شده است، ابهام پیشین نیز فاقد موضوع شده است.

ب) مطابق حکم ماده (۸) پیشین، پرداخت ودیعه‌ی مسکن مشروط به ارائه «اجاره‌نامه رسمی» شده بود. این در حالی بود که مقصود قانون گذار از عبارت «اجاره‌نامه رسمی» روشن نبود. اکنون قانون گذار عبارت مذکور را حذف کرده است و عبارت روشن «اجاره‌نامه دارای کد رهگیری از مشاوران املاک» را جایگزین آن کرده است. بنابراین ابهام پیشین در این خصوص برطرف شده است.

«نظر شورای نگهبان»

ماده (۸)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۹-

[ماده (۹) به شرح زیر اصلاح شد:]

- در انتهای بند (۱) عبارت «بدون نیاز به افزایش مبلغ سپرده بانکی مربوط» حذف شد و عبارت «از محل افزایش سپرده بانکی با رعایت مصوبات شورای پول و اعتبار» جایگزین شد.

- در انتهای بند (۲) عبارت «بدون افزایش نرخ سود» حذف شد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است از طریق بانک‌های عامل و مؤسسات اعتباری، نسبت به پرداخت انواع تسهیلات مسکن با هدف تشویق فرزندآوری خانواده‌ها به شرح زیر اقدام کند:

۱- افزایش بیست و پنج درصدی (۲۵٪) سقف تسهیلات خرید، ساخت و جعاله تعمیرات مسکن به ازای هر فرزند زیر بیست سال سن تا حداکثر دو برابر سقف مصوب، از محل افزایش مبلغ سپرده بانکی با رعایت مصوبات شورای پول و اعتبار

۲- افزایش دوره بازپرداخت به میزان دو سال به ازای هر فرزند زیر بیست سال سن، تا سقف ده سال

تبصره - ...

■ دیدگاه عدم ابهام

بانک مرکزی به موجب ماده (۹) سابق مکلف شده بود از طریق بانک‌های عامل نسبت به افزایش بیست و پنج درصدی سقف تسهیلات خرید مسکن به ازای هر فرزند «بدون نیاز به افزایش مبلغ سپرده بانکی مربوط» و همچنین افزایش دوره بازپرداخت به میزان دو سال به ازای هر فرزند «بدون افزایش نرخ سود» اقدام کند. این در حالی بود که روشن نبود آیا دولت هزینه‌های تحمیل شده نسبت به بانک‌های عامل در اجرای این ماده را جبران خواهد کرد یا خیر و مقرره‌ی سابق از این حیث واجد ابهام شناخته شد. حال که در اصلاحات این ماده دو قید «بدون نیاز به افزایش مبلغ سپرده بانکی مربوط» و «بدون افزایش نرخ سود» که موجب خسارت بانک‌ها می‌شد حذف شده است، جبران خسارت از سوی دولت نیز منتفی است و ابهام سابق شورا رفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۹)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

■ ماده ۱۰-

[ماده (۱۰) به شرح زیر اصلاح شد:]

به منظور تحقق بند «ث» ماده (۱۰۲) قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه، اقتصادی، اجتماعی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است برای متولدین سال ۱۴۰۰ به بعد، از طریق کلیه بانکها و مؤسسات اعتباری از محل پس انداز و جاری قرض الحسنه نظام بانکی و حذف تسهیلات قرض الحسنه ازدواج متقاضیان بالای (۵۰) سال سن، نسبت به پرداخت «تسهیلات قرض الحسنه تولد فرزند» اقدام نماید. مبلغ این تسهیلات برای تولد فرزند اول صد میلیون ریال، فرزند دوم، دویست میلیون ریال، برای تولد فرزند سوم، سیصد میلیون ریال، فرزند چهارم، چهارصد میلیون ریال و فرزند پنجم و بالاتر، پانصد میلیون ریال بدون الزام به سپرده گذاری مشمولان با شش ماه دوره تنفس به ترتیب با دوره بازپرداخت سه تا هفت سال و اخذ یک ضامن معتبر و سفته تعیین می شود. متقاضیان حداکثر تا دو سال پس از تولد می توانند درخواست دریافت وام را ثبت نمایند.

[تبصره (۱) ماده (۱۰) حذف شد.]

تبصره ۲- ...

■ دیدگاه عدم ابهام

الف) بانک مرکزی به موجب حکم ماده (۱۰) سابق مکلف شده بود «در سال نخست

اجرای این قانون» به پرداخت تسهیلات قرض الحسنه تولد فرزند با امکان وثیقه‌گذاری یارانه و با «ضمانت زنجیره‌ای» اقدام کند. تکلیف مذکور از این حیث که مقصود قانون‌گذار از عبارات «در سال نخست اجرای این قانون» و «ضمانت زنجیره‌ای» روشن نبود، واجد ابهام شناخته شد. حال که قانون‌گذار در ماده (۱۰) اصلاحی هر دو عبارت فوق را حذف کرده است، ابهام پیشین فاقد موضوع شده است.

ب) به موجب حکم تبصره (۱) سابق، «بخشی» از منابع اجرای این حکم، از محل حذف تسهیلات ازدواج جوانان مقرر در قوانین بودجه سنواتی در ارتباط با ازدواج‌های بالای پنجاه سال سن، تأمین می‌شد. این در حالی بود که مقصود قانون‌گذار از عبارت «بخشی» واجد ابهام بود. حال که در اصلاحات انجام شده تبصره (۱) به کلی حذف شده است و حکم آن به صورت صریح و بدون ابهام پیشین، در صدر ماده ذکر شده است، ابهام سابق نیز مرتفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۱۰)، بعد از اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۱۱-

[ماده (۱۱) به شرح زیر اصلاح شد:]

دولت مکلف است به ازای هر فرزند که از ابتدای سال ۱۴۰۰ متولد شود، مبلغ ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا سقف سالانه ده هزار میلیارد (۱۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال صرفاً جهت خرید واحدهای صندوق‌های سرمایه‌گذاری قابل معامله در بورس به نام فرزند اختصاص دهد. سازوکار اجرایی از جمله خانوارهای مشمول، نحوه خرید

و انتخاب صندوق و هزینه‌های مرتبط به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی به

تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

تبصره ۱- ...

[تبصره (۲) ماده (۱۱) حذف شد.]

تبصره ۳- ...

[تبصره (۴) ماده (۱۱) حذف شد.]

[تبصره (۵) ماده (۱۱) حذف شد.]

«دیدگاه ابهام

قانون‌گذار به موجب حکم صدر این ماده دولت را مکلف کرده است به ازای «هر فرزند که از ابتدای سال ۱۴۰۰ متولد شود»، مبلغی را جهت خرید واحدهای صندوق‌های سرمایه‌گذاری اختصاص دهد. اما در ذیل این ماده مقرر شده است سازوکار اجرایی این امر از جمله تعیین «خانوارهای مشمول» به تصویب هیئت وزیران برسد. این در حالی است که مقصود قانون‌گذار از تکلیف هیئت وزیران به تعیین «خانوارهای مشمول» واجد ابهام است؛ زیرا اگر تعیین خانوارهای مشمول متضمن محروم کردن برخی خانوارها از تسهیلات مقرر شده در این ماده باشد، مغایر با اصل (۸۵) قانون اساسی خواهد بود. چه اینکه تسهیلات مذکور به موجب حکم قانون‌گذار در مورد «هر فرزند که از ابتدای سال ۱۴۰۰ متولد شود» مقرر شده است و محدود کردن آن به برخی خانوارها باید با حکم قانون‌گذار باشد و مطابق حکم اصل مذکور، قانون‌گذاری از وظایف انحصاری مجلس شورای اسلامی است.

«دیدگاه عدم ابهام

الف) دولت به موجب ماده (۱۱) سابق مکلف شده بود به ازای هر فرزند که از ابتدای

سال ۱۴۰۰ متولد شود، مبلغی را به صورت بلاعوض به سرپرست فرزند تخصیص دهد و سرپرست فرزند صرفاً مجاز باشد که این مبلغ را به خریداری واحدهای صندوق‌های سرمایه‌گذاری پذیرفته شده در بورس اختصاص دهد. این در حالی بود که وضعیت مالکیت سهام خریداری شده با این مبلغ روشن نبود که آیا مالکیت این سهام برای فرزند است یا خیر و ماده از این حیث واجد ابهام شناخته شد. حال که قانون‌گذار در مصوبه‌ی اصلاحی تصریح کرده است که این سهام «به نام فرزند» خواهد بود، ابهام مالکیت آن رفع شده است.

ب) به موجب حکم تبصره (۲) سابق، دولت در راستای اجرای حکم این ماده مجاز به بدهکار کردن خود به صندوق‌ها نبود. این در حالی بود که مطابق حکم ماده (۱۱) سابق، دولت مکلف به اختصاص سهام موضوع این مقرر بود. در نتیجه نحوه‌ی جمع حکم تبصره (۲) سابق با حکم ماده (۱۱) پیشین واجد ابهام شناخته شد. حال که در اصلاحات این ماده به کلی تبصره (۲) حذف شده است، ابهام مذکور نیز منتفی شده است.

ج) بر طبق تبصره (۴) سابق، «وزارت امور اقتصادی و دارایی» مکلف شده بود آیین‌نامه‌ی اجرایی این ماده را تدوین نماید. این در حالی بود که روشن نبود مقصود قانون‌گذار از اشاره به «وزارت امور اقتصادی و دارایی» شخص وزیر است یا دیگر اعضای وزارتخانه مانند معاون وزیر را نیز مجاز به تدوین آیین‌نامه‌ی اجرایی دانسته بود و مقرر از این منظر دارای ابهام اعلام شد. اکنون که تبصره (۴) از این ماده حذف شده است، وجهی برای ابهام فوق باقی نمی‌ماند.

د) بر اساس تبصره (۵) سابق، اختصاص سهام به متولدان سال ۱۴۰۰ به بعد، تنها در استان‌هایی قابل اعمال بود که نرخ باروری آنها زیر (۲/۵) باشد. تعیین تکلیف نکردن در خصوص وضعیت نرخ باروری مختلف شهرستان‌های یک استان، واجد ابهام شناخته شد. نظر به حذف تبصره (۵) این ماده و بیان حکم کلی در ماده (۱)، ابهام پیشین شورا در این

ماده منتفی است.

■ نظر شورای نگهبان

۵- در ماده (۱۱)، منظور از «خانوارهای مشمول» ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

■ ماده ۱۲-

[ماده (۱۲) به شرح زیر اصلاح شد:]

شرکت‌های خودروساز داخلی مکلفند از زمان ابلاغ این قانون یک خودروی ایرانی

به قیمت کارخانه به انتخاب و به نام مادر پس از تولد فرزند دوم به بعد در هر نوبت

ثبت نام برای یک مرتبه تحویل دهند.

تبصره- در هر نوبت ثبت نام حداکثر (۵۰) درصد خودروها مشمول این ماده می‌باشد

و در صورتی که تعداد متقاضیان مشمول از (۵۰) درصد خودروهای در هر نوبت ثبت

نام بیشتر باشد، قرعه‌کشی از بین این مادران بلامانع است. در این شرایط اولویت با

مادرانی است که طی دو سال قبل خودرویی دریافت نکرده باشند.

■ دیدگاه ابهام

مجلس شورای اسلامی در تبصره‌ی اصلاحی ماده‌ی حاضر مقرر کرده است اگر تعداد متقاضیان مشمول از پنجاه درصد خودروها در هر نوبت ثبت نام بیشتر باشد، قرعه‌کشی از بین مادران، غیرالزامی و «بلامانع» است. این در حالی است که روشن نشده در صورت عدم استفاده‌ی خودروساز از قرعه‌کشی، از چه روشی برای انتخاب مشمولان این ماده استفاده خواهد شد و تبصره از این حیث واجد ابهام است.

■ دیدگاه عدم ابهام

حکم مقرر شده در ماده (۱۲) سابق مبنی بر تکلیف شرکت‌های خودروساز داخلی به تحویل یک خودروی ایرانی به انتخاب سرپرست خانواده «بدون نوبت و بدون قرعه‌کشی»، اولاً از این حیث که مشخص نبود تحویل «بدون نوبت و بدون قرعه‌کشی» خودرو منجر به افزایش زمان انتظار خریدارانی که از قبل برای تحویل خودرو در صف هستند می‌شود یا خیر و ثانیاً از این منظر که روشن نبود وضعیت مالکیت خودروی تحویلی به چه صورت است و ثالثاً از این جهت که روشن نبود عبارت «سرپرست خانواده» شامل سرپرستان غیر از پدر و مادر مانند قیم نیز می‌شود یا خیر، واجد ابهام شناخته شد. حال با توجه به اینکه اولاً قانون‌گذار در مصوبه‌ی اصلاحی تصریح کرده است این امتیاز در هر نوبت ثبت نام‌های آتی اعمال خواهد شد، روشن شده است خللی به حقوق خریداران قبلی وارد نخواهد شد. ثانیاً با تصریح به اینکه این خودرو «به نام مادر» خواهد بود، وضعیت مالکیت و شمول آن نیز روشن شده است. بنابراین ابهامات سابق شورا با اصلاحات مذکور منتفی شده است.

■ نظر شورای نگهبان

۶- در تبصره ماده (۱۲)، با توجه به بلامانع دانستن قرعه‌کشی در شرایط مذکور، از این جهت که چنانچه از قرعه استفاده نشود، به چه نحوی عمل خواهد شد، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

* * *

ماده ۱۵-

کلیه دستگاه‌های مذکور در ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه، مکلفند:

[بند «الف» ماده (۱۵) به شرح زیر اصلاح شد.]

الف- در به‌کارگیری، جذب و استخدام نیروهای جدید به ازای تأهل و نیز داشتن هر

فرزند یک سال تا حداکثر پنج سال به سقف محدود سنی اضافه کنند.

[بند «ب» ماده (۱۵) به شرح زیر اصلاح شد.]

ب- در به کارگیری، جذب و استخدام به ازای تأهل و نیز هر فرزند دو درصد (۲٪) مجموعاً حداکثر تا ده درصد (۱۰٪)، به امتیاز هر فرد اضافه می شود.

شمول این بند در مورد دستگاههایی که قواعد استخدامی خاص خود را دارند منوط به عدم تعارض با ضوابط آن دستگاهها است.

پ- برای کلیه مستخدمین در دستگاههای مذکور در صدر ماده، که صاحب فرزند سوم تا پنجم می شوند معادل یک سال به افزایش سنواتی مستخدم به ازای هر فرزند، اعمال نمایند.

تبصره- ...

«دیدگاه عدم مغایرت

مجلس شورای اسلامی در بند (ب) سابق مقرر کرده بود دستگاههای اجرایی در تبدیل وضعیت استخدامی کارکنان خود بعد از احراز شرایط تبدیل وضعیت، به ازای هر فرزند یک سال از طول سنوات تبدیل وضعیت فرد از رسمی آزمایشی به رسمی قطعی کاهش دهند. حکم پیش گفته از سوی شورا مغایر با بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی شناخته شد. حال که در اصلاحات بند (ب)، حکم فوق حذف شده است بنابراین اشکال مذکور نیز فاقد موضوع شده است.

«دیدگاه عدم ابهام

الف) به موجب بند (الف) سابق، دستگاههای اجرایی مکلف شده بودند در به کارگیری نیروهای جدید به ازای تأهل و نیز داشتن هر فرزند، یک سال به سقف محدود سنی

ماده (۴۲) قانون مدیریت خدمات کشوری^۱ اضافه کنند. اما با توجه به اینکه امور استخدامی برخی از دستگاه‌های اجرایی تابع قانون مدیریت خدمات کشوری نیست، وضعیت اشخاصی که قصد استخدام در این قبیل دستگاه‌ها را دارند مشخص نشده بود و مقرره‌ی سابق از این منظر دارای ابهام شناخته شد. اکنون که قانون‌گذار در بند (الف) اصلاحی اشاره‌ای به ماده (۴۲) قانون مدیریت خدمات کشوری نکرده است و به طور مطلق به «سقف محدوده سنی» اشاره کرده است، ابهام فوق برطرف شده است و این امتیاز شامل کارکنان دستگاه‌های با قوانین استخدامی خاص نیز می‌شود.

ب) به موجب حکم بند (ب) سابق، دستگاه‌های اجرایی مکلف شده بودند بعد از احراز شرایط تبدیل وضعیت، به ازای هر فرزند یک سال از طول سنوات تبدیل وضعیت فرد از رسمی آزمایشی به رسمی قطعی کاهش دهند. این در حالی بود که برخی دستگاه‌ها نظیر دانشگاه‌ها قواعد خاص تبدیل وضعیت دارند و از جهت روشن نبودن وضعیت اجرای حکم در این قبیل دستگاه‌ها، بند (ب) سابق واجد ابهام شناخته شد. حال که مجلس شورای اسلامی در این بند تصریح کرده است «شمول این بند در مورد دستگاه‌هایی که قواعد استخدامی خاص خود را دارند منوط به عدم تعارض با ضوابط آن دستگاه‌ها است»، ابهام پیشین برطرف شده است.

■ توضیح تذکر

با توجه به تذکر مرحله‌ی قبل شورای نگهبان، در بسیاری از مواد مصوبه‌ی اصلاحی عنوان

۱. ماده (۴۲) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ کمیسیون مشترک رسیدگی به لایحه مدیریت خدمات کشوری مجلس شورای اسلامی: «ماده ۴۲- شرایط عمومی استخدام در دستگاه‌های اجرایی عبارتند از:

الف- داشتن حداقل سن بیست سال تمام و حداکثر چهل سال برای استخدام رسمی و برای متخصصین با مدرک تحصیلی دکتری چهل و پنج سال .

ب- داشتن تابعیت ایران .

ج- ...

تبصره ۱- ...»

کامل «قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» ذکر شده است. شایسته است عنوان این قانون در این ماده نیز به صورت کامل ذکر شود.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۱۵)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

تذکر: ۱۵- عنوان «قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» در مواد (۴)، (۱۵)، (۱۶)، (۲۳) و (۴۱) به صورت کامل ذکر شود.

* * *

ماده ۱۷-

[صدر ماده (۱۷) به شرح زیر اصلاح می‌شود:]

احکام ذیل نسبت به همه مستخدمین و کارکنان در کلیه بخش‌های دولتی و غیردولتی لازم‌الاجراء می‌باشد.

[با توجه به تصویب‌نامه هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۰/۲/۲۲ نسبت به پرداخت حقوق و ابلاغ آن به سازمان تأمین اجتماعی و تأمین اعتبار آن، بند «الف» ماده (۱۷) به شرح زیر اصلاح شد:]

الف- مدت مرخصی زایمان با پرداخت تمام حقوق و فوق‌العاده‌های مرتبط به نه ماه تمام افزایش یابد. در صورت درخواست مادر تا دو ماه از این مرخصی در ماه‌های پایانی بارداری قابل استفاده است. مرخصی مزبور برای تولد دوقلو و بیشتر، دوازده ماه می‌باشد. در مواردی که مرخصی زایمان موجب اختلال در کار بخش خصوصی

گردد، پس از تأیید وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی هزینه تحمیل شده توسط دولت

جبران خواهد شد.

[بند «ب» ماده (۱۷) حذف شد.]

[بند «پ» ماده (۱۷) به شرح زیر اصلاح شد:]

پ- نوبت کاری شب برای مادران شاغل باردار و همچنین مادران دارای فرزند

شیرخوار تا دو سال و پدران تا یک ماهگی نوزاد، در مشاغل و فعالیت‌هایی که نیازمند

نوبت کاری شب می‌باشند، اختیاری است. شمول این بند شامل بخش خصوصی

مشمول قانون کار نمی‌شود.

ت- ...

[بند «ث» ماده (۱۷) حذف شد.]

[بند «ج» ماده (۱۷) حذف شد.]

چ- ...

[در تبصره ماده (۱۷) با توجه به اصلاح بند «الف» هزینه تحمیل شده توسط دولت

جبران خواهد شد. ضمناً عبارت «ماده (۷۰)» به عبارت «ماده (۷۲)» اصلاح می‌گردد.]

تبصره- بار مالی اجرای این ماده از محل منابع حاصل از اجرای ماده (۷۲) این قانون

در ردیف خاصی در بودجه سنواتی پیش‌بینی و به سازمان تأمین اجتماعی و سایر

صندوق‌های بازنشستگی تخصیص داده می‌شود.

■ دیدگاه عدم مغایرت

الف) مجلس شورای اسلامی در بند (پ) سابق، از عبارت غیرفارسی «شیفت» که دارای

معادل فارسی «نوبت کاری» است استفاده کرده بود که این امر موجب مغایر شناخته شدن

این بند با اصل (۱۵) قانون اساسی شد. حال که معادل فارسی عبارت مذکور جایگزین آن

شده است، اشکال سابق نیز رفع شده است.

ب) به موجب بند (ج) این سابق، مادران شاغل در بخش های دولتی و خصوصی می توانستند از مرخصی استعلاجی در موارد بیماری فرزند زیر هفت سال خود استفاده کنند. اطلاق حکم سابق در مواردی که حضور مادر در کنار فرزند بیمار خود ضرورتی نداشت و مادر نیز در بخش خصوصی شاغل بود، از سوی فقهای شورا مغایر با موازین شرع شناخته شد. حال که در اصلاحات این ماده به کلی بند (ج) حذف شده است، اشکال فوق نیز بلاموضوع شده است.

«دیدگاه عدم ابهام»

الف) قانون گذار در بندهای مختلف مادهی سابق، حمایت هایی را از مادران شاغل در «کلیه بخش های عمومی، خصوصی، دولتی و غیردولتی» مقرر کرده بود. اما روشن نبود این حمایت ها دقیقاً شامل چه نوع مستخدمانی و با چه شرایط استخدامی می شود و این امر واجد ابهام شناخته شد. حال که قانون گذار در صدر مادهی اصلاحی تصریح کرده است احکام این ماده نسبت به «همه مستخدمین و کارکنان در کلیه بخش های دولتی و غیردولتی» لازم الاجرا است، ابهام سابق برطرف شده است.

ب) اطلاق احکام مقرر شده در بندهای (الف)، (ب)، (پ) و (ث) سابق، به ترتیب مبنی بر مرخصی زایمان نه ماهه با پرداخت تمام حقوق و فوق العاده های مرتبط، منع هر گونه نقل و انتقال و تغییر شغل مادران باردار یا دارای فرزند شیرخوار، اختیاری شدن نوبت کاری شب برای مادران شاغل باردار و دو هفته مرخصی تشویقی برای پدرانی که دارای فرزند شده اند، از این حیث که آیا شامل مواردی که موجب اخلال در کار کارگاه یا دستگاه محل فعالیت می شود یا خیر، دارای ابهام شناخته شد. حال قانون گذار در مصوبه ی اصلاحی، اولاً بندهای (ب) و (ث) را حذف کرده است و بدیهی است ابهام سابق در خصوص این دو

بند، فاقد موضوع شده است. ثانیاً در جهت رفع ابهام بند (الف) در ذیل آن تصریح کرده است در مواردی که مرخصی زایمان موجب اخلال در کار بخش خصوصی شود، «هزینه تحمیل شده توسط دولت جبران خواهد شد». در نتیجه ابهام مذکور در خصوص این بند نیز با جبران خسارت از سوی دولت رفع شده است. ثالثاً در انتهای بند (پ) نیز این عبارت اضافه شده است که حکم این بند شامل «بخش خصوصی» نمی‌شود که با استثنای بخش خصوصی، ابهام سابق نسبت به این بند نیز منتفی است. بنابراین ابهام پیشین شورا در خصوص بندهای (الف)، (ب)، (پ) و (ث) این ماده رفع شده است.

ج) به موجب تبصره‌ی سابق این ماده، «بار مالی» اجرای این ماده به سازمان تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌های بازنشستگی تخصیص داده می‌شود. این در حالی بود که مقصود قانون‌گذار از عبارت «بار مالی» از این حیث که شامل جبران خسارت بخش خصوصی نیز می‌شود یا صرفاً جبران بار مالی بخش دولتی مقصود بوده است، واجد ابهام شناخته شد. حال با توجه به اینکه در خصوص جبران خسارت بخش خصوصی، در بند (الف) اصلاحی با عبارت «در مواردی که مرخصی زایمان موجب اخلال در کار بخش خصوصی گردد ... هزینه تحمیل شده توسط دولت جبران خواهد شد» تعیین تکلیف شده است، ابهام این تبصره در این خصوص مرتفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۱۷)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۱۹-

ستاد ملی جمعیت مکلف است با همکاری ستاد اجرایی فرمان امام خمینی (ره)

به منظور اهدای سالانه «جایزه ملی جوانی جمعیت» نسبت به تدوین شاخص‌های ارزیابی و سنجش به تفکیک بخش‌های خانواده؛ رسانه؛ سازمان‌های مردم‌نهاد؛ دستگاه‌های اجرایی، شرکت‌ها و مؤسسات خصوصی، مدیران، نخبگان اقدام نموده و بر اساس گزارش ارائه شده از نهادهای ذی‌ربط مبنی بر اثر بخشی بر رشد ازدواج و فرزندآوری در جامعه مخاطب نسبت به اعطای جایزه ملی جوانی جمعیت اقدام نماید.

■ دیدگاه عدم ابهام

به موجب حکم ماده (۱۹) سابق، «ستاد ملی جمعیت» مکلف شده بود به اهدای سالانه‌ی جایزه‌ی ملی جوانی جمعیت اقدام کند. این در حالی بود که حکم بند (الف) ماده (۱) این مصوبه از حیث روشن نبودن وظایف «ستاد ملی جمعیت» واجد ابهام دانسته بود و اشاره قانون‌گذار در ماده (۱۹) به این ستاد، مبنیاً واجد ابهام شناخته شد. حال که ابهام بند (الف) ماده (۱) در این خصوص برطرف شده است، ابهام مذکور ماده (۱۹) نیز منتفی شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۱۹)، با توجه به اصلاح به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

■ ماده ۲۲-

کلیه دستگاه‌های مذکور در ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران از جمله سازمان‌ها و شرکت‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است و کلیه شرکت‌ها و مؤسسات وابسته به آنها موظفند ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون به منظور تکریم و حفظ حقوق مادر و کودک،

با طراحی، احداث و تجهیز تمامی ساختمان‌ها و اماکن عمومی، خدماتی و آموزشی و رفاهی تحت اختیار یا نظارت خود، اقدام به تأمین فضای مناسب جهت رفع نیازهای نوزادان، کودکان و مادران باردار جهت استراحت، شیردهی و نگهداری کودکان نمایند.

[تبصره (۱) ماده (۲۲) به شرح زیر اصلاح شد.]

تبصره ۱- وزارت راه و شهرسازی مکلف است با همکاری شهرداری‌ها، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی ظرف سه ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، ضوابط و استانداردهای این فضا را با رعایت نظام‌نامه پیوست فرهنگی طرح‌های مهم کلان کشور مصوب ۱۳۹۲/۴/۱۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی و پس از تصویب هیئت وزیران برای اجرا به دستگاه‌های مندرج در این ماده ابلاغ نماید.

تبصره ۲- ...

■ دیدگاه عدم مغایرت

مجلس شورای اسلامی در تبصره (۱) سابق، وزارت راه و شهرسازی را مکلف کرده بود ضوابط فضای مناسب جهت رفع نیازهای نوزادان، کودکان و مادران باردار را جهت تصویب ستاد عالی جمعیت و خانواده، تدوین کند. اما تجویز تصویب ضوابط مذکور به ستاد عالی جمعیت، با توجه به ماهیت آیین‌نامه‌ای این ضوابط، مغایر با اصل (۱۳۸) قانون اساسی شناخته شد. حال که در اصلاحات این تبصره، تصویب ضوابط مذکور بر عهده هیئت وزیران نهاده شده است، اشکال سابق شورا نیز منتفی است.

■ دیدگاه عدم ابهام

حکم بند (ب) سابق ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظایف و ترکیب «ستاد عالی جمعیت

و خانواده»، واجد ابهام شناخته شد و اشاره قانون‌گذار در تبصره (۱) سابق این ماده به این ستاد، مبنیاً بر ابهام مذکور واجد ابهام تشخیص داده شد. اکنون که ستاد عالی جمعیت و خانواده از ماده (۱) مصوبه حذف شده است و قانون‌گذار نیز در تبصره (۱) اصلاحی به ستاد عالی جمعیت و خانواده اشاره‌ای نکرده است، ابهام سابق بلاموضوع شده است.

توضیح تذکر

الف) قانون‌گذار وزارت راه و شهرسازی را به موجب تبصره (۱) این ماده مکلف کرده است ضوابط و استانداردهای فضای مادر و کودک را پس از تصویب هیئت وزیران، برای اجرا به دستگاه‌های مذکور در این ماده ابلاغ کند. نظر به اینکه معمول است ابلاغ مصوبات هیئت وزیران از سوی رئیس جمهور یا معاون اول صورت گیرد، شایسته است تکلیف ابلاغ این مصوبه از سوی وزارت راه و شهرسازی اصلاح شود.

ب) در تبصره (۱) اصلاحی این ماده به «نظام‌نامه پیوست فرهنگی طرح‌های مهم کلان کشور مصوب ۱۳۹۲/۴/۱۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی» اشاره شده است که شایسته است عنوان این نظام‌نامه به عنوان صحیح «نظام‌نامه پیوست فرهنگی طرح‌های مهم و کلان کشور» اصلاح شود.

نظر شورای نگهبان

ماده (۲۲)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد. تذکرات:

۴- در تبصره (۱) ماده (۲۲)،

۴-۱- مناسب است ابلاغ مصوبات هیئت وزیران همچون سایر موارد، توسط رئیس جمهور انجام شود.

۲-۴- عبارت «طرح‌های مهم کلان» به عبارت «طرح‌های مهم و کلان» اصلاح شود.

* * *

ماده ۲۳-

جهت حمایت از شیرخوارگاه‌ها و مراکز نگهداری شبانه‌روزی کودکان بی سرپرست و خیابانی اقدامات زیر باید صورت پذیرد:

الف- سازمان بهزیستی مکلف است با همکاری نهادهای خیریه و مجموعه‌های مردم‌نهاد، به توسعه و تجهیز کمی و کیفی شیرخوارگاه‌های کشور تا میزان (۱/۵) برابر سطح فعلی پردازد.

[بند «ب» ماده (۲۳) به شرح زیر اصلاح شد:]

ب- سازمان بهزیستی مکلف است در هر یک از مراکز مذکور، حداقل یک نفر آشنا به تربیت اسلامی کودک، با معرفی مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه را در چارچوب قوانین مربوطه به کارگیری کند.

پ- ...

[بند «ت» ماده (۲۳) به شرح زیر اصلاح شد:]

ت- دولت موظف به تأمین زمین با اجاره (۹۹) ساله و غیرقابل تغییر کاربری به خیریه‌ها و سازمان‌های متقاضی تأسیس این مراکز پس از تأیید سازمان بهزیستی است.

دیدگاه عدم ابهام

الف) به موجب بند (ب) پیشین، سازمان بهزیستی مکلف شده بود در هر یک از مراکز نگهداری کودکان بی سرپرست، حداقل یک نفر از تحصیل‌کردگان حوزه‌های علمیه خواهران و برادران را به کارگیری کند. اما مشخص نبود به کارگیری این افراد با تأیید حوزه‌های علمیه

صورت می‌گیرد یا خیر و بند (ب) سابق از این جهت واجد ابهام شناخته شد. اما به موجب مصوبه‌ی اصلاحی، قانون‌گذار تصریح کرده است این به‌کارگیری باید «با معرفی مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه» انجام شود و به این ترتیب ابهام پیش‌گفته نیز منتفی است.

(ب) بنیاد مسکن بر طبق بند (ت) پیشین، مکلف به تأمین و واگذاری زمین به خیریه‌ها و سازمان‌های متقاضی تأسیس مراکز نگهداری شبانه‌روزی کودکان شده بود. این در حالی بود که وضعیت مالکیت زمین‌های واگذار شده به موجب بند سابق روشن نشده بود و حکم آن از این حیث مبهم بود. اما در بند (ت) اصلاحی مقرر شده است این زمین‌ها «با اجاره (۹۹) ساله و غیرقابل تغییر کاربری» واگذار خواهد شد. در نتیجه ابهام مذکور شورا نیز رفع شده است.

■ توضیح تذکر

قانون‌گذار سازمان بهزیستی را به موجب بند (ب) اصلاحی مکلف کرده است حداقل یک نفر آشنا به تربیت اسلامی کودک را با معرفی «مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه» به‌کارگیری کند. اما شایسته است قانون‌گذار این امر را منوط به معرفی «مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه» مقرر کند تا تمامی مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه از جمله مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران را نیز در بر بگیرد.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۲۳)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

تذکر: ۵- در بند (ب) ماده (۲۳)، واژه «مرکز» به «مراکز» تغییر یابد.

ماده ۲۵-

[ماده (۲۵) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق شد:]

سازمان ثبت احوال کشور مکلف است نسبت به ایجاد سامانه برخط برای معرفی و صدور شناسه ویژه برای مادران دارای سه فرزند یا بیشتر اقدام نماید. مدت اعتبار این شناسه (۱۰) سال است و در صورت تولد فرزندان بعدی به مدت (۵) سال تمدید خواهد شد. دستگاه‌های ذی‌ربط موظفند اقدامات ذیل را برای دارندگان کارت مزبور به همراه اعضای خانواده انجام دهند.

الف) نیم‌بها بودن ورودی کلیه اماکن و بناهای تاریخی - فرهنگی و موزه‌های تابعه وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی، گردشگری و دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری.^۱

ب) ...

تبصره الحاقی - شمول این ماده در بخش خصوصی مشروط به جبران هزینه‌ی آن توسط دولت و تصویب هیئت وزیران است.

دیدگاه مغایرت

تبصره‌ی الحاقی این ماده، شمول حکم آن در بخش خصوصی را مشروط به جبران هزینه‌ی تحمیل شده توسط دولت از طریق تصویب هیئت وزیران دانسته است. این در حالی است که مطابق اصل (۵۲) قانون اساسی، تعیین تکلیف در خصوص هزینه‌ها و درآمدهای سالیانه‌ی دولت، باید به موجب قانون بودجه صورت گیرد. بنابراین پیش‌بینی نشدن فرآیند

۱. ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ کمیسیون مشترک رسیدگی به لایحه مدیریت خدمات کشوری مجلس شورای اسلامی: «ماده ۵- دستگاه اجرایی: کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌های دولتی و کلیه دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است از قبیل شرکت ملی نفت ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بانک مرکزی، بانک‌ها و بیمه‌های دولتی، دستگاه اجرایی نامیده می‌شوند.»

تعیین شده در اصل (۵۲) برای جبران هزینه‌های بخش خصوصی از سوی دولت، مغایر با اصل مذکور است.

دیدگاه عدم مغایرت

الف) قانون‌گذار در ماده‌ی پیشین، خدمات مختلفی از جمله نیم‌بها شدن بلیط سینما را در خصوص مادران دارای سه فرزند یا بیشتر مقرر کرده بود. اما الزام بخش خصوصی به ارائه‌ی خدمات مذکور بدون پیش‌بینی جبران هزینه‌های آن از طرف دولت، از سوی فقهای شورا مغایر با اصل تسلیط و در نتیجه خلاف موازین شرعی تلقی شد. حال قانون‌گذار در جهت تأمین نظر شورای نگهبان یک تبصره به این ماده الحاق کرده است و مقرر داشته است شمول این ماده در بخش خصوصی، «مشروط به جبران هزینه‌ی آن توسط دولت» است. بنابراین با الحاق تبصره‌ی مذکور، اشکال شرعی سابق منتفی شده است.

ب) مجلس شورای اسلامی در صدر ماده (۲۵) سابق، از عبارت غیرفارسی «سرویس» که دارای معادل فارسی «خدمت» است، استفاده کرده بود. این امر مغایر با اصل (۱۵) قانون اساسی شناخته شد. حال که قانون‌گذار در اصلاحات این ماده، عبارت مذکور را حذف کرده است، اشکال فوق نیز بلاموضوع شده است.

نظر شورای نگهبان

۷- در ماده (۲۵)، تبصره الحاقی از جهت عدم پیش‌بینی سازوکار قانون بودجه، مغایر اصل (۵۲) قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۲۶-

کلیه مؤسسات آموزش عالی موضوع ماده (۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه^۱

۱. ماده (۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱-

و مراکز حوزوی مکلفند:

الف- با تقاضای کتبی طلاب و دانشجویان مادر باردار جهت مرخصی یک نیم‌سال

تحصیلی قبل از زایمان بدون احتساب در سنوات تحصیلی موافقت نمایند.

ب- ...

[یک تبصره به انتهای ماده (۲۶) الحاق شد:]

تبصره الحاقی - شمول این حکم بر مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه مشروط به عدم

مغایرت با اساسنامه حوزه‌های علمیه و هماهنگی با مدیریت ذی‌ربط خواهد بود.

■ دیدگاه عدم مغایرت

مجلس شورای اسلامی در ماده‌ی سابق، مراکز حوزوی را مکلف به حمایت از طلاب مادر از طرقی همچون موافقت با تقاضای مرخصی طلاب مادر کرده بود. این در حالی بود که اولاً حکم مذکور نافی استقلال حوزه و مغایر با بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی بود. ثانیاً این حکم مغایر با اساسنامه‌ی شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران که به امضای رهبری نیز رسیده است، بود و در نتیجه مغایر با اصل (۵۷) قانون اساسی شناخته شد. حال قانون‌گذار در جهت اصلاح این ماده، تبصره‌ای را به ماده (۲۶) الحاق کرده است و شمول حکم این ماده بر مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه را «مشروط به عدم مغایرت با اساسنامه حوزه‌های علمیه و هماهنگی با مدیریت ذی‌ربط» کرده است. در نتیجه با توجه به

دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فرهنگستان‌ها و پارک‌های علم و فناوری که دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر مراجع قانونی ذی‌ربط می‌باشند، بدون رعایت قوانین و مقررات عمومی حاکم بر دستگاه‌های دولتی به ویژه قانون محاسبات عمومی کشور، قانون مدیریت خدمات کشوری، قانون برگزاری مناقصات و اصلاحات و الحاقات بعدی آنها و فقط در چهارچوب مصوبات و آیین‌نامه‌های مالی، معاملاتی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی مصوب هیئت امنای که حسب مورد به تأیید وزیران علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در مورد فرهنگستان‌ها به تأیید رئیس‌جمهور و در مورد دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و تحقیقاتی وابسته به نیروهای مسلح به تأیید رئیس ستاد کل نیروهای مسلح می‌رسد، عمل می‌کنند.

تبصره ۱- ...»

تقیید مذکور، اشکال سابق شورا در این خصوص برطرف شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۲۶)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۲۸- ...

الف- ...

[بند «ج» ماده (۲۸) به شرح زیر اصلاح شده:]

چ- سازمان صدا و سیما موظف است ضمن تهیه و تنظیم شاخص‌های لازم جهت اجراء و ارزیابی برنامه‌های مختلف رسانه‌ای منطبق با اهداف این قانون، نسبت به تحقق برنامه‌های مزبور و ارتقای کمی و کیفی سالانه آنها و ارائه گزارش شش‌ماهه به شورای نظارت بر صدا و سیما اقدام نماید. شورای نظارت بر صدا و سیما موظف است ارزیابی خود را حداکثر تا سه ماه از زمان ارائه گزارش ارسالی، به ستاد ملی جمعیت و خانواده و مجلس شورای اسلامی ارائه دهد.

ح- ...

■ دیدگاه عدم ابهام

به موجب حکم بند (چ) سابق، سازمان صدا و سیما مکلف شده بود شاخص‌های لازم جهت ارزیابی برنامه‌های مختلف رسانه‌ای را منطبق با اهداف این مصوبه به تأیید «ستاد عالی جمعیت و خانواده» برساند. این در حالی بود که حکم بند (ب) سابق ماده (۱) این مصوبه از حیث روشن نبودن وظایف و ترکیب «ستاد عالی جمعیت و خانواده» واجد ابهام

دانسته شده بود و اشاره قانون‌گذار در بند (چ) سابق به این ستاد، مبنیاً واجد ابهام شناخته شد. حال که قانون‌گذار در مصوبه‌ی اصلاحی به «ستاد ملی جمعیت» اشاره کرده است، ابهام پیشین نیز برطرف شده است.

■ توضیح تذکر

در ذیل بند (چ) این ماده، عنوان «ستاد ملی جمعیت»، به اشتباه «ستاد ملی جمعیت و خانواده» ذکر شده است که شایسته است اصلاح شود؛ چرا که عنوان دقیق این ستاد مطابق ماده (۱) این مصوبه، «ستاد ملی جمعیت» است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۲۸)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

تذکر: ۶- در بند «چ» ماده (۲۸)، عبارت «ستاد ملی جمعیت و خانواده» به عبارت «ستاد ملی جمعیت» اصلاح شود.

* * *

■ ماده ۲۹-

[ماده (۲۹) به شرح زیر اصلاح شد:]

صدا و سیما موظف است حداقل ده درصد (۱۰٪) از بودجه‌ی اختصاص یافته به

برنامه‌های تولیدی، پویانمایی، مستند، فیلم و سریال به برنامه‌هایی با محوریت موضوع

افزایش و جوانی جمعیت اختصاص دهد.

■ دیدگاه عدم ابهام

بر اساس ماده (۲۹) سابق، صدا و سیما مأموریت گرفته بود که ده درصد از «بودجه حمایتی»

اختصاص یافته به برنامه‌ها را به برنامه‌هایی با محوریت موضوع افزایش و جوانی جمعیت اختصاص دهد. این در حالی بود که مفهوم «بودجه حمایتی» فاقد تعریف قانونی بود و واجد ابهام شناخته شد. حال که قانون‌گذار در اصلاحات ماده (۲۹) به کلی این عبارت را حذف کرده است، ابهام مذکور نیز سالبه‌ی به انتفای موضوع است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۲۹)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

ماده ۳۱ -

[ابهام ماده (۳۱) با اصلاح ماده (۱) برطرف شد.]

وزارتخانه‌های کشور، ورزش و جوانان، فرهنگ و ارشاد اسلامی و همچنین سازمان تبلیغات اسلامی، ستاد امر به معروف و نهی از منکر و سایر نهادهای ذی‌ربط مکلفند حداقل سی درصد (۳۰٪) از بودجه حمایتی از سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های فرهنگی را به مجموعه‌هایی از قبیل گروه‌های فرهنگی و جهادی، کانون‌های فرهنگی مساجد و سازمان‌های مردم‌نهاد که در جهت کاهش سن ازدواج، تسهیل ازدواج جوانان، تشویق به فرزندآوری و استحکام خانواده با رویکرد دینی تشکیل شده، اختصاص دهند. گزارش سالانه عملکرد و ارزیابی فعالیت‌های صورت گرفته و حمایت‌های موضوع این بند ضمن ارائه به ستاد ملی جمعیت، به صورت عمومی نیز منتشر می‌شود. دستورالعمل ارزیابی عملکرد موضوع این ماده توسط ستاد ملی جمعیت تدوین و ابلاغ می‌شود.

■ دیدگاه عدم ابهام

به موجب حکم ماده (۳۱) سابق، دستگاه‌های مذکور مکلف شده بودند گزارش حمایت‌های موضوع این ماده را به «ستاد ملی جمعیت» ارائه کنند و همچنین دستورالعمل ارزیابی عملکرد موضوع این ماده نیز باید توسط «ستاد ملی جمعیت» تدوین می‌شد. حکم این ماده مبنیاً بر ابهام بند (الف) سابق ماده (۱) در خصوص روشن نبودن وظایف «ستاد ملی جمعیت»، واجد ابهام دانسته شد. حال که در اصلاحات این مصوبه ابهام بند (الف) ماده (۱) برطرف شده است، ابهام ماده (۳۱) نیز رفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۳۱)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۳۳ -

[صدر ماده (۳۳) به شرح زیر اصلاح شد:]

وزارت آموزش و پرورش مکلف است با همکاری مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه و سازمان تبلیغات اسلامی و در چارچوب مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی از جمله سند تحول بنیادین آموزش و پرورش اقدامات زیر را انجام دهد:

الف- تربیت و آموزش مهارت‌های مربوط به سبک زندگی اسلامی- ایرانی، رشد شخصیت فردی و اجتماعی، مهارت‌های فردی، ترویج فرهنگ ارزشمندی ازدواج، خانواده و فرزندآوری و مسئولیت‌پذیری برای تشکیل و تعالی خانواده با لحاظ اصول یادگیری مبتنی بر اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در برنامه آموزشی، پژوهشی، تربیتی در قالب کلیه بسته‌های یادگیری به ویژه کتب درسی، تولیدات و

رویدادها، جشنواره‌ها و اردوهای فرهنگی و تربیتی، محتوای چند رسانه‌ای به صورت تعاملی و برخط با بهره‌گیری از ظرفیت زیست‌بوم‌های فناورانه در بستر فضای مجازی در کلیه مقاطع تحصیلی

ب- ...

[بندهای «پ» و «ت» ماده (۳۳) به شرح زیر اصلاح شد:]

پ- آموزش و مهارت‌های تربیتی دوران بلوغ و ازدواج از طریق آموزش مستمر به اولیاء و کارکنان آموزشی، متناسب با سن دانش‌آموزان و بر اساس سبک زندگی اسلامی- ایرانی به صورت حضوری

ت- تربیت نیروی انسانی توانمند، متعهد و متأهل برای درس «مدیریت خانواده و سبک زندگی»

[تبصره ماده (۳۳) حذف شد.]

دیدگاه عدم مغایرت

مجلس شورای اسلامی در بند (پ) و (ت) سابق ماده (۳۳)، از عبارت غیرفارسی «کادر» که دارای معادل‌های فارسی «کارمند، نیرو و مستخدم» است، استفاده کرده بود. این امر از سوی شورای نگهبان مغایر با اصل (۱۵) قانون اساسی شناخته شد. حال که قانون‌گذار در بند (پ) از واژه‌ی «کارکنان» و در بند (ت) از عبارت «نیروی انسانی» استفاده کرده است، اشکال پیشین نیز منتفی شده است.

دیدگاه عدم ابهام

الف) احکام مقرر شده در ماده (۳۳) سابق همچون گنجاندن محتوای آموزشی و پرورشی در راستای سیاست‌های کلی جمعیت و سیاست‌های کلی خانواده در کتاب‌های درسی، از این

حیث که روشن نبود در چارچوب مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی از جمله سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مقرر شده است یا خیر، واجد ابهام شناخته شد. اکنون قانون‌گذار در راستای رفع این ابهام در صدر ماده‌ی اصلاحی تصریح کرده است اقدامات مذکور «در چارچوب مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی از جمله سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» انجام می‌شود. بنابراین با توجه به تصریح فوق، ابهام پیشین منتفی شده است.

ب) به موجب حکم تبصره‌ی سابق، آموزش و پرورش مکلف شده بود محتوای نهایی کلیه‌ی کتب درسی در زمینه‌ی جمعیت را قبل از انتشار به تأیید «ستاد عالی جمعیت و خانواده» برساند. این در حالی بود که حکم بند (ب) سابق ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظایف و ترکیب «ستاد عالی جمعیت و خانواده» واجد ابهام دانسته شده بود و تبصره‌ی سابق، مبنیاً واجد ابهام شناخته شد. حال که به کلی تبصره‌ی این ماده حذف شده است، ابهام مذکور نیز فاقد موضوع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۳۳)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

ماده ۳۵ -

[در ماده (۳۵) کلمه «کادر» به عبارت «نیروی انسانی» اصلاح می‌شود.]

وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و کلیه مؤسسات آموزش عالی کشور، مکلفند در راستای سیاست‌های کلی جمعیت و خانواده حداکثر یک سال پس از ابلاغ این قانون، در جهت ترویج و آگاهی‌بخشی نسبت به وجوه مثبت ازدواج به هنگام نیاز، آموزش مهارت‌های دوران ازدواج،

فرزندآوری، آثار منفی کم‌فرزندگی در خانواده و کاهش رشد جمعیت در جامعه، حرمت سقط جنین، نهادینه کردن هنجارهای صیانت از تحکیم خانواده، ایفای نقش‌های خانوادگی و مقابله با محتوای مغایر سیاست‌های جمعیتی، ضمن حذف محتوای آموزشی مخالف فرزندآوری، اقدامات و فعالیتهای آموزشی، پژوهشی و فرهنگی ویژه دانشجویان و نیروی انسانی آموزشی و اداری مبتنی بر نقشه مهندسی فرهنگی کشور ذیل برنامه‌های سالانه خود را انجام دهند.

«دیدگاه عدم مغایرت»

قانون‌گذار در ذیل ماده (۳۵) پیشین، از عبارت غیرفارسی «کادر» که دارای معادل‌های فارسی «کارمند، نیرو و مستخدم» است، استفاده کرده بود. این موضوع سبب شد ماده‌ی سابق مغایر با اصل (۱۵) قانون اساسی اعلام شود. اکنون که عبارت «نیروی انسانی» در مصوبه‌ی اصلاحی جایگزین شده است، اشکال سابق اصلاح شده است.

«نظر شورای نگهبان»

ماده (۳۵)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

ماده ۳۷-

[ماده (۳۷) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به انتهای ماده الحاق شد:]

سازمان تبلیغات اسلامی مکلف است به منظور ترویج و تسهیل در امر ازدواج، از طریق مؤسسات فرهنگی، مساجد و روحانیون و دیگر ظرفیتهای مردمی به توسعه فرهنگ واسطه‌گری در امر انتخاب همسر، با محوریت و مشارکت خانواده‌ها و رعایت موازین

قانونی و شرعی پردازد.

تبصره- وزارت ورزش و جوانان موظف است با تأیید سازمان تبلیغات اسلامی مجوز

مراکز فعال در امر انتخاب همسر را صادر نماید.

■ دیدگاه عدم مغایرت

سازمان تبلیغات اسلامی به موجب ماده (۳۷) سابق مکلف شده بود صدور و لغو مجوز مراکز و مؤسسات فعال در امر انتخاب همسر را بر عهده گیرد. این درحالی بود که صدور و لغو مجوز فعالیت مراکز و مؤسسات، به وضوح ماهیت اجرایی دارد و واگذاری آن به این سازمان غیراجرایی مغایر با اصل (۶۰) قانون اساسی شناخته شد. اما اکنون که به موجب تبصره‌ی اصلاحی، صدور مجوز مراکز مذکور به «وزارت ورزش و جوانان» محول شده است و سازمان تبلیغات تنها مسئولیت تأیید این مراکز را بر عهده گرفته است، اشکال پیشین منتفی شده است.

■ دیدگاه عدم ابهام

الف) سازمان تبلیغات به موجب حکم ماده سابق مکلف شده بود دستورالعمل مربوط به نحوه‌ی فعالیت و نظارت بر مؤسسات مذکور را تدوین و پس از تصویب «ستاد عالی جمعیت و خانواده» اجرا کند. این در حالی بود که حکم بند (ب) سابق ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظایف و ترکیب «ستاد عالی جمعیت و خانواده» واجد ابهام دانسته شده بود و ماده (۳۷) سابق نیز مبنیاً واجد ابهام شناخته شد. اما نظر به اینکه در اصلاحات این ماده، اشاره‌ای به «ستاد عالی جمعیت و خانواده» نشده است، ابهام پیشین بلاموضوع شده است. ب) حکم ماده‌ی پیشین مبنی بر تکلیف سازمان تبلیغات به صدور مجوز مراکز و مؤسسات فعال در امر انتخاب همسر و منع هرگونه فعالیت در این خصوص از جمله در بستر فضای

مجازی بدون رعایت این ماده، از این حیث که روشن نبود شامل فعالیت‌های موردی و خارج از مراکز و مؤسسات حرفه‌ای نیز می‌شود یا خیر، واجد ابهام شناخته شد. حال قانون‌گذار در مصوبه‌ی اصلاحی به استفاده از ظرفیت‌های «مساجد و روحانیون و دیگر ظرفیت‌های مردمی» در راستای توسعه‌ی فرهنگ واسطه‌گری در امر انتخاب همسر تصریح کرده است و به این ترتیب ابهام فوق‌الذکر برطرف شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۳۷)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

ماده ۳۸-

[جهت رفع ابهام صلاحیت و ماهیت مصوبات شورای فرهنگی و اجتماعی زنان توضیح ذیل لازم است:

«شورای تخصصی زن و خانواده شورای عالی انقلاب فرهنگی موظف است مطابق مصوبه جلسه (۵۴۶) شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۸۳/۶/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی^۱ و قانون «حمایت از حقوق و مسئولیت‌های زنان در عرصه‌های داخلی و

۱. شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه (۵۴۶) مورخ ۳۱/۶/۱۳۸۳ منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران را به این شرح تصویب کرد:

مقدمه

...

ماده واحد

منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران بر اساس بندهای (۱) و (۱۸) وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان يك سند مرجع در سیاست‌گذاری در امور فرهنگی و اجتماعی در (۳) بخش و (۵) فصل و (۱۴۸) بند در جلسه شماره (۵۴۶) مورخ ۱۳۸۳/۶/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب شد و کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط مکلفند برحسب وظایف دستگاهی و سازمانی جهت سیاست‌گذاری، اتخاذ تدابیر قانونی، تصمیمات و برنامه‌ریزی راجع به زنان، قواعد و اصول مندرج در این منشور را رعایت نمایند. این منشور مبنای معرفی و تبیین جایگاه زن در نظام جمهوری اسلامی ایران در مجامع بین‌المللی نیز قرار می‌گیرد.

بین‌المللی» مصوب ۱۳۸۵/۱۱/۱۵^۱ مجلس شورای اسلامی بر اجرای دقیق و کامل آموزش‌ها نظارت نماید.»

ماده (۳۸) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به انتهای آن الحاق شد:

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است در چارچوب مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و نظارت شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده آموزش‌های حین ازدواج را به تمامی زوجین اعم از دانشجو و غیردانشجو ارائه دهد. آموزش‌دهندگان موضوع این حکم با تأیید نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه علوم پزشکی مربوطه انتخاب می‌شود.

تبصره- دفاتر ثبت ازدواج موظف به دریافت گواهی دوره‌های آموزشی حین ازدواج موضوع این ماده از زوجین، قبل از تحویل سند رسمی ازدواج هستند.

■ دیدگاه مغایرت

پیش‌بینی نظارت شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده بر عملکرد وزارت بهداشت در خصوص ارائه‌ی آموزش‌های حین ازدواج، مغایر با نظام اداری صحیح و بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی است؛ توضیح اینکه شورای پیش‌گفته از شوراهای اقماری ذیل شورای عالی

تبصره- شورای فرهنگی و اجتماعی زنان مکلف است هر دو سال یک‌بار پس از تصویب این منشور، نسبت به ارزیابی وضعیت زنان ایران اقدام نموده و گزارش ارزیابی درخصوص پیشرفت‌های موجود در راستای تحقق آن و همچنین موارد نقض حقوق زنان را به شورای عالی انقلاب فرهنگی منعکس نماید.»

۱. قانون حمایت از حقوق و مسئولیت‌های زنان در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی مصوب ۱۳۸۵/۱۱/۱۵ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱- در سطر اول بند (۱) بخش اول منشور حقوق مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی کلمه «تمامیت» حذف و به جای آن کلمه «سلامت» جایگزین گردید.

ماده ۲- دولت موظف است در راستای تحقق اصول بیستم (۲۰) و بیست و یکم (۲۱) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، زمینه‌های تبیین و تحقق عملی حقوق و مسئولیت‌های زنان در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی را بر اساس سند مرجع (منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۳۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی) فراهم نماید.

تبصره- ...»

انقلاب فرهنگی است و هیچ گونه صلاحیت اجرایی ندارد و تنها وظیفه‌ی سیاست‌گذاری از طریق صحن شورای عالی انقلاب فرهنگی را دارد. در نتیجه مقرر کردن نظارت این شورا در امور اجرایی وزارت بهداشت، مصداق اختلال در نظام اداری کشور است. ضمن اینکه دقت در مستندات توضیحی مجلس شورای اسلامی که قبل از ماده‌ی اصلاحی آمده است نیز نشان می‌دهد نه در مصوبه‌ی جلسه (۵۴۶) شورای عالی انقلاب فرهنگی و نه در قانون حمایت از حقوق و مسئولیت‌های زنان در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی، چنین صلاحیتی برای شورای زنان پیش‌بینی نشده است.

■ دیدگاه عدم مغایرت

حکم مقرر شده در ماده (۳۸) در خصوص نظارت شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده بر وزارت بهداشت، مغایرتی با بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی ندارد؛ توضیح اینکه قانون‌گذار این صلاحیت را دارد که به صورت موردی و صرفاً در خصوص ارائه‌ی آموزش‌های حین ازدواج، وظیفه‌ی نظارتی محدودی را برای شورای مذکور نسبت به عملکرد اجرایی وزارت بهداشت مقرر کند و این نظارت محدود، مصداق اختلال در نظام اداری کشور تلقی نمی‌شود.

■ دیدگاه عدم ابهام

الف) به موجب حکم صدر ماده (۳۸) سابق، وزارت بهداشت، مکلف شده بود در اجرای آموزش‌های حین ازدواج، محتوای تدوین شده توسط «شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده شورای عالی انقلاب فرهنگی» را عیناً آموزش دهد. حکم سابق از جهت صلاحیت «شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده» در ورود به این حوزه و ماهیت مصوبات آن، واجد ابهام شناخته شد. حال قانون‌گذار در جهت رفع این ابهام، تصریح کرده است وزارت

بهداشت مکلف است «در چارچوب مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی» و «نظارت شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده» به تکلیف مذکور عمل کند. در نتیجه ابهام پیشین در این خصوص برطرف شده است و مقصود قانون‌گذار تنها «نظارت شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده» در این فرآیند بوده است.

ب) وزارت بهداشت به موجب ذیل ماده‌ی سابق مکلف شده بود آموزش‌های اخلاقی، حقوقی و روان‌شناسی حین ازدواج را به نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور واگذار کند. حکم مذکور از این حیث که مقصود قانون‌گذار از دایره‌ی شمول آن تنها دانشجویان بود یا آموزش عموم شهروندان را به نهاد رهبری واگذار کرده بود، واجد ابهام اعلام شد. حال قانون‌گذار در اصلاحات این ماده تصریح کرده است موضوع این تکلیف آموزش‌های حین ازدواج «به تمامی زوجین اعم از دانشجو و غیردانشجو» است و صلاحیت نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه علوم پزشکی نیز محدود به تأیید آموزش‌دهندگان است. بنابراین با توجه به اصلاحات مذکور، ابهام پیشین شورای نگهبان در این خصوص رفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

۸- در ماده (۳۸)، پیش‌بینی نظارت توسط شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، مغایر بند (۱۰) اصل سوم قانون اساسی شناخته شد.

* * *

ماده ۳۹-

[ماده (۳۹) و تبصره آن به شرح زیر اصلاح شد:]

وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت درمان و آموزش پزشکی و ورزش

و جوانان و معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و کلیه مراکز و مؤسسات آموزشی و پژوهشی مرتبط با موضوع که از بودجه عمومی کشور استفاده می‌کنند، مکلفند از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون هر ساله حداقل پنج درصد (۵٪) از اعتبارات پژوهشی خود را به مطالعات و پژوهش‌های مرتبط با خانواده (فرزندآوری) و رشد جمعیت در راستای اولویت پژوهشی که هر ساله از سوی ستاد ملی جمعیت تعیین می‌شود، اختصاص دهند و فهرست طرح‌های تحقیقاتی، مشخصات پژوهشگران و نتایج به دست آمده را به همراه گزارش شش ماهه به ستاد ملی جمعیت اعلام نمایند. تبصره- وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت درمان و آموزش پزشکی، حوزه‌های علمیه و دانشگاه آزاد اسلامی موظفند از پایان‌نامه‌های مقاطع تحصیلات تکمیلی در راستای موضوعاتی که به عنوان اولویتهای پژوهشی توسط ستاد ملی جمعیت تعیین می‌شود، حمایت ویژه کنند. شمول این حکم بر مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه مشروط به عدم مغایرت با اساسنامه حوزه‌های علمیه و هماهنگی مدیریت ذیربط خواهد بود.

دیدگاه عدم مغایرت

الف) مجلس شورای اسلامی در ماده (۳۹) سابق، مراکز حوزوی را مکلف به اختصاص بخشی از اعتبارات پژوهشی به پژوهش‌های مرتبط با خانواده و رشد جمعیت کرده بود. این حکم به سبب نقض استقلال حوزه‌ها مغایر با بند (۱۰) اصل (۳) و به سبب مخالفت با اساسنامه‌ی آنها که به تأیید رهبری رسیده است، مغایر با اصل (۵۷) شناخته شد. حال قانون‌گذار در راستای تأمین نظر شورای نگهبان در ذیل تبصره‌ی اصلاحی تصریح کرده است شمول این حکم بر مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه، «مشروط به عدم مغایرت با اساسنامه حوزه‌های علمیه و هماهنگی مدیریت ذیربط» خواهد بود. به این ترتیب اشکال

پیشین شورا در این خصوص رفع شده است.

ب) قانون‌گذار در ذیل ماده (۳۹) سابق، از عبارت غیرفارسی «پروژه» که دارای معادل فارسی «طرح» است، استفاده کرده بود که سبب شد این ماده مغایر با اصل (۱۵) قانون اساسی شناخته شود. حال مجلس شورای اسلامی در اصلاحات این ماده عبارت «طرح‌های تحقیقاتی» را جایگزین کلمه‌ی «پروژه» کرده است و در نتیجه اشکال فوق منتفی شده است.

■ دیدگاه عدم ابهام

به موجب ماده (۳۹) دستگاه‌ها مکلف شده بودند بخشی از اعتبارات پژوهشی خود را به پژوهش‌های در راستای اولویت‌های پژوهشی تعیین شده از سوی «ستاد عالی جمعیت و خانواده» اختصاص دهند و فهرست طرح‌ها را به همراه گزارش شش‌ماهه به این ستاد اعلام کنند. با توجه به اینکه حکم بند (ب) سابق ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظایف و ترکیب «ستاد عالی جمعیت و خانواده» واجد ابهام دانسته شده بود، حکم ماده (۳۹) سابق نیز مبنیاً واجد ابهام شناخته شد. حال که قانون‌گذار در ماده‌ی اصلاحی «ستاد ملی جمعیت» را جایگزین «ستاد عالی جمعیت و خانواده» کرده است، ابهام مذکور بلا موضوع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۳۹)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

■ ماده ۴۲ -

[ماده (۴۲) به شرح زیر اصلاح شد:]

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی مکلف است دستورالعمل و راهنمای بالینی

هماهنگ کشوری مربوط به پیشگیری، تشخیص به هنگام و درمان افراد نابارور و در معرض ناباروری را با رعایت شاخص‌ها و مفاد نقشه مهندسی فرهنگی کشور با بهره‌گیری از تخصص‌های مرتبط در قالب نظام سطح‌بندی خدمات ضمن ادغام در شبکه بهداشت با رویکرد به‌روزرسانی، حداکثر تا شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون تدوین و پس از تصویب وزیر بهداشت ابلاغ نماید.

■ دیدگاه عدم ابهام

وزارت بهداشت به موجب ماده (۴۲) پیشین مکلف شده بود راهنمای بالینی مربوط به پیشگیری، تشخیص به هنگام و درمان ناباروری را پس از تأیید «ستاد عالی جمعیت و خانواده» ابلاغ کند. حکم مذکور نظر به اینکه حکم بند (ب) پیشین ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظایف و ترکیب «ستاد عالی جمعیت و خانواده» واجد ابهام شناخته شده بود، مبنیاً دارای ابهام اعلام شد. حال که در مقرره‌ی اصلاحی به کلی تأیید ستاد مذکور حذف شده است، و جهی برای ابهام سابق باقی نمی‌ماند.

■ توضیح تذکر

شایسته است در ذیل این ماده، عنوان کامل وزیر بهداشت ذکر شود و عبارت به «وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی» اصلاح شود.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۴۲)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

تذکر: ۷- در ماده (۴۲)، عبارت «وزیر بهداشت» به عبارت «وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی» اصلاح شود.

ماده ۴۳ -

در راستای بندهای «ح» و «د» ماده (۱۰۲) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان‌های بیمه‌گر، برنامه‌ها و اقدامات لازم را برای برخورداری همه زوج‌هایی که علی‌رغم اقدام به بارداری به مدت یک سال یا بیشتر، صاحب فرزند نشده‌اند، از برنامه‌های معاینه، بیماریابی، تشخیص علت ناباروری و درمان آن تحت پوشش کامل بیمه‌های پایه، بدون محدودیت زمان و دفعات مورد نیاز به تشخیص پزشک معالج به عمل آورد.

تبصره ۱- ...

[تبصره (۳) ماده (۴۳) به شرح زیر اصلاح شد:]

تبصره ۳- شورای عالی بیمه موظف است بسته خدمات پایه خود را به گونه‌ای تعریف کند که شامل کلیه اقدامات مذکور در درمان ناباروری اولیه و ثانویه گردد و حداکثر تا شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن قانون به تصویب هیئت وزیران برسد.

دیدگاه عدم ابهام

مجلس شورای اسلامی در تبصره (۳) سابق، شورای عالی بیمه را موظف کرده بود بسته‌ی خدمات پایه‌ی خود را به گونه‌ای تعریف نماید که اقدامات مذکور در صدر این ماده در درمان ناباروری را در بر بگیرد. اما حکم مذکور از این منظر که آیا لازم است مصوبه‌ی شورای عالی بیمه به تصویب هیئت وزیران برسد یا خیر، واجد ابهام شناخته شد. اکنون قانون‌گذار در جهت زدودن این ابهام در پایان تبصره به تصویب بسته‌ی خدمات مذکور از سوی «هیئت وزیران» تصریح کرده است و در نتیجه ابهام سابق شورا رفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۴۳)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

■ ماده ۴۵-

[ماده (۴۵) به شرح زیر اصلاح شد:]

شورای عالی بیمه مکلف است راهنمای بالینی استاندارد پوشش بیمه‌ای خدمات سلامت زنان، مادران باردار و نوزادان را از جمله ماماها و پزشکان در مراکز خصوصی و دولتی در قالب سطح‌بندی خدمات با لحاظ نظام ارجاع تدوین نماید و حداکثر تا شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن قانون به تصویب هیئت وزیران برساند.

■ دیدگاه ابهام

شورای عالی بیمه به موجب ماده (۴۵) سابق موظف شده بود راهنمای بالینی پوشش بیمه‌ای خدمات سلامت زنان، مادران باردار و نوزادان را تدوین و ابلاغ کند. این حکم از این حیث که راهنمای بالینی مزبور به تصویب هیئت وزیران می‌رسد یا خیر، مبهم شناخته شد. حال با توجه به تصریح صورت گرفته در ذیل ماده‌ی اصلاحی در خصوص «تصویب هیئت وزیران»، ابهام فوق رفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۴۵)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۴۶-

[ماده (۴۶) به شرح زیر اصلاح شد:]

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است جهت آموزش دانشجویان علوم پزشکی و کارکنان نظام سلامت با رویکرد افزایش رشد جمعیت و تأکید بر اثرات مثبت بارداری و زایمان طبیعی، فواید فرزندآوری، کاهش فاصله ازدواج تا تولد فرزند اول و همچنین کاهش فاصله بین تولد فرزندان، حداکثر تا یک سال پس از لازم الاجراءشدن این قانون، نسبت به موارد زیر اقدام نماید:

الف- تغییر، اصلاح، تکمیل و بروزرسانی علمی متون و منابع آموزشی، در راستای تبیین مضرات مادی و معنوی سقط جنین، عوارض استفاده از داروهای ضد بارداری، منع زایمان غیرطبیعی غیرضروری

ب- بازآموزی و تربیت کارکنان و ارائه‌دهندگان آموزش‌های بند «الف» جهت آموزش مراجعین در تمامی بازه‌ی سنی باروری

پ- پرداخت فوق‌العاده کمک به فرزندآوری به صورت افزایش پلکانی به ازای تولد فرزند اول به بعد در جمعیت تحت پوشش به ارائه‌دهندگان خدمات

دیدگاه عدم ابهام

قانون‌گذار در ماده (۴۶) پیشین، وزارت بهداشت را مکلف کرده بود با رویکرد افزایش رشد جمعیت نسبت به «تغییر، اصلاح و تکمیل و به‌روزرسانی» علمی متون و منابع آموزشی، مضرات سقط جنین و عوارض استفاده از داروهای ضد بارداری، منع زایمان غیرطبیعی غیرضروری، به بازآموزی کارکنان و ارائه‌دهندگان این آموزش‌ها اقدام کند. این در حالی بود که در صدر ماده (۳۸) سابق، وزارت بهداشت را مکلف شده بود در اجرای آموزش‌های حین ازدواج، محتوای تدوین شده توسط شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده شورای

عالی انقلاب فرهنگی را در زمینه بهداشت، سلامت باروری و فرزندآوری عیناً آموزش دهد. با توجه به حکم مشابه این دو ماده، نسبت میان ماده (۳۸) و (۴۶) سابق از سوی شورای نگهبان مبهم شناخته شد. حال قانون‌گذار در راستای رفع این ابهام، مخاطب حکم ماده (۳۸) اصلاحی را زوجین قرار داده است و حکم ماده (۴۶) اصلاحی را مختص کارکنان نظام سلامت مقرر داشته است. در نتیجه نسبت میان دو حکم مذکور روشن شده و ابهام سابق برطرف شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۴۶)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

■ ماده ۴۷ -

[ماده (۴۷) به شرح زیر اصلاح شد:]

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است با همکاری دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی حداکثر سه ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون راهنمای مکتوب حفظ، مراقبت و سلامت جنین را با رعایت شاخص‌ها و مفاد نقشه مهندسی فرهنگی کشور، با توزیع در کلیه مراکز تشخیصی، بهداشتی، درمانی اعم از دولتی و غیردولتی در اختیار مادران قرار دهد.

■ دیدگاه عدم مغایرت

مجلس شورای اسلامی در ماده (۴۷) پیشین، وزارت بهداشت را مکلف کرده بود راهنمای مکتوب حفظ، مراقبت و سلامت جنین را پس از تأیید ستاد عالی جمعیت و خانواده، در

اختیار مادران قرار دهد. مقید شدن اختیار وزارت بهداشت در تهیه‌ی راهنمای سلامت جنین به تأیید ستاد عالی جمعیت، مغایر با حکم بند (۷-۱) سیاست‌های کلی سلامت^۱ مبنی بر تولید نظام سلامت توسط وزارت بهداشت و بالتبع بند (۱) اصل (۱۱۰) قانون اساسی شناخته شد. حال که در ماده (۴۷) اصلاحی لزوم تأیید ستاد عالی جمعیت و خانواده حذف شده است و تنها وزارت بهداشت مکلف به «همکاری» با دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی شده است، اشکال مذکور برطرف شده است.

■ دیدگاه عدم ابهام

وزارت بهداشت به موجب ماده (۴۷) سابق مکلف شده بود راهنمای مکتوب حفظ، مراقبت و سلامت جنین را پس از تأیید «ستاد عالی جمعیت و خانواده»، در اختیار مادران قرار دهد. این در حالی بود که حکم بند (ب) سابق ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظایف و ترکیب «ستاد عالی جمعیت و خانواده» واجد ابهام دانسته شده بود و حکم ماده (۴۷) نیز مبنیاً واجد ابهام اعلام شد. حال که در مقرره‌ی اصلاحی اشاره‌ای به «ستاد عالی جمعیت و خانواده» نشده است، ابهام فوق نیز بلاموضوع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۴۷)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

■ ماده ۵۰-

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است در راستای تأمین، حفظ،

۱. بند (۷-۱) سیاست‌های کلی سلامت ابلاغی ۱۳۹۳/۱/۱۸ مقام معظم رهبری: «تولید نظام سلامت شامل سیاست‌گذاری‌های اجرایی، برنامه‌ریزی‌های راهبردی، ارزشیابی و نظارت توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.»

ارتقاء سلامت مادر و نوزاد و کاهش سالانه پنج درصد (۵٪) از میزان زایمان غیرطبیعی نسبت به نرخ کل زایمان در کشور تا رسیدن به نرخ میانگین جهانی، اقدام به اجرای موارد ذیل نماید و گزارش اقدامات و نتایج حاصل را هر سه ماه یکبار به ستاد عالی جمعیت و خانواده ارائه نماید.

الف- یکپارچه‌سازی سیاست‌های ترویج زایمان طبیعی و کاهش زایمان غیرطبیعی در حوزه‌های بهداشت، درمان، آموزش، پژوهش، غذا، دارو، خدمات بیمه‌ای و برقراری ارتباط منطقی بین آنها

ب- ...

پ- برقراری نظام تضمین کیفیت مهارت‌آموزی و ارائه خدمات مراقبت بارداری و زایمان در قالب کار گروهی توسط ماماها، پزشکان و متخصصان زنان و زایمان، اطفال، بیهوشی و بقیه کارکنان مرتبط

ث- اصلاح تعرفه‌ها و کارانه در جهت افزایش زایمان طبیعی در چارچوب قوانین و مقررات

[بند «ج» ماده (۵۰) به شرح زیر اصلاح شد:]

ج- ممنوعیت پرداخت بیمه در موارد زایمان به روش جراحی، خارج از دستورالعمل‌های ابلاغی وزارت بهداشت مگر در مواردی که بیمه‌گر قبل از لازمالاجراء شدن این قانون متعهد به پرداخت بوده باشد.

[بندهای «ج» و «خ» ماده (۵۰) به شرح زیر اصلاح شد:]

چ- توسعه منظم و منسجم زایمان‌های بدون درد با تجهیز بیمارستان‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی و تأمین متخصص و کاردان و کارشناس بیهوشی و مانند آن به عنوان جایگزین زایمان به روش جراحی به میزان سالانه پنج درصد (۵٪) افزایش، نسبت به

سال پایه و تأثیرگذاری آن بر شاخص‌های اعتبارسنجی بیمارستان‌ها.

ح- ...

خ- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است نسبت به ارزشیابی عملکرد کارکنان بهداشتی- درمانی بر حسب میزان رضایت مادران، در ارائه مراقبت با کیفیت بارداری و زایمان طبیعی و اعمال آن در کارانه ارائه‌دهندگان خدمات اقدام نماید.

[بند «د» ماده (۵۰) به شرح زیر اصلاح شد:]

د- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است عملکرد بیمارستان‌ها را در زمینه کاهش سالانه پنج درصد (۵٪) از میزان زایمان به روش جراحی نسبت به نرخ کل زایمان با رعایت موازین علمی در جهت حفظ سلامت مادر و جنین را به عنوان پیش‌نیاز اعتباربخشی به بیمارستان‌ها قرار دهد.

■ دیدگاه عدم مغایرت

الف) مجلس شورای اسلامی در بند (ج) سابق، پرداخت بیمه در موارد سزارین به درخواست مادر را ممنوع کرده بود. اطلاق این حکم نسبت به قراردادهای بیمه‌ای سابق که پیش از تصویب این مصوبه منعقد شده است و به موجب آن قراردادها، پرداخت بیمه در موارد سزارین به درخواست مادر نیز موضوع تعهد بیمه‌گر بوده است، از سوی فقهای شورا مغایر با موازین شرعی شناخته شد است. اکنون قانون‌گذار در راستای تأمین نظر شورا در مصوبه‌ی اصلاحی تصریح کرده است حکم فوق در مواردی که «بیمه‌گر قبل از لازمالاجراء شدن این قانون متعهد به پرداخت بوده باشد»، مجری نخواهد بود.

ب) قانون‌گذار در بندهای (ج) و (چ) سابق، از عبارت غیرفارسی «سزارین» استفاده کرده بود. همچنین در بند (چ) پیشین، واژه‌ی «تکنسین» و در بند (خ) سابق واژه‌ی «کادر» را

استعمال کرده بود. شورا بندهای مذکور را مغایر با اصل (۱۵) قانون اساسی شناخت. حال در اصلاحات این ماده، در بندهای (ج) و (چ) عبارت «زایمان به روش جراحی» جایگزین شده است و در بند (چ) اصلاحی، عبارت مذکور به «کاردان و کارشناس» اصلاح شده است و در بند (خ) نیز واژه‌ی «کارکنان» به کار رفته است. بنابراین با توجه به حذف عبارات غیرفارسی، اشکال مذکور رفع شده است.

دیدگاه عدم ابهام

الف) قانون‌گذار در بند (ج) سابق، پرداخت بیمه در موارد سزارین «به درخواست مادر» را منع کرده بود. این در حالی بود که مقصود قانون‌گذار از عبارت فوق روشن نبود که آیا فروضی که درخواست مادر نسبت به سزارین منطبق با نظر پزشک باشد را نیز شامل می‌شد یا خیر و از این حیث واجد ابهام شناخته شد. حال مجلس شورای اسلامی در بند (ج) اصلاحی، به کلی قید درخواست مادر را حذف کرده است و حکم فوق در خصوص عدم پرداخت بیمه را منوط به موارد تخلف از «دستورالعملهای ابلاغی وزارت بهداشت» دانسته است و به این ترتیب ابهام فوق رفع شده است.

ب) وزارت بهداشت در بند (خ) پیشین مکلف شده بود شاخص‌های ارزشیابی کادر بهداشتی و شیوه‌نامه‌های مربوط به آن را به تأیید «ستاد عالی جمعیت» برساند. این در حالی بود که حکم بند (ب) سابق ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظایف و ترکیب «ستاد عالی جمعیت و خانواده» واجد ابهام دانسته شده بود و بند (خ) سابق نیز مبنیاً واجد ابهام شناخته شد. حال که در بند (خ) اصلاحی تأیید «ستاد عالی جمعیت» حذف شده است، ابهام سابق نیز فاقد موضوع است.

ج) به موجب بند (د) سابق، وزارت بهداشت موظف شده بود عملکرد بیمارستان‌ها در زمینه کاهش سالانه‌ی میزان زایمان غیرطبیعی نسبت به نرخ کل زایمان را به عنوان پیش‌نیاز

اعتباربخشی به بیمارستان‌ها قرار دهد. این در حالی بود که روشن نبود تکلیف فوق مقید به حفظ سلامت مادر و کودک مقرر شده است یا خیر و از این حیث واجد ابهام شناخته شد. اکنون مجلس شورای اسلامی در راستای رفع این ابهام تصریح کرده است تکلیف مذکور «با رعایت موازین علمی در جهت حفظ سلامت مادر و جنین» لازم الاجرا است و ابهام سابق رفع شده است.

■ توضیح تذکر

وزرات بهداشت به موجب بند (د) این ماده موظف شده است عملکرد بیمارستان‌ها «را» در زمینه کاهش میزان زایمان به روش جراحی «را» به عنوان پیش‌نیاز اعتباربخشی به بیمارستان‌ها قرار دهد. با توجه به تکرار «را» در این حکم، شایسته است عبارت این ماده تصحیح شود.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۵۰)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

تذکر: ۸- در بند (د) ماده (۵۰)، واژه «را» تکرار شده است که یکی از آنها حذف گردد.

ماده ۵۱-

[ماده (۵۱) به شرح زیر اصلاح و تبصره (۱) آن حذف می‌شود:]

هرگونه توزیع رایگان یا یارانه‌ای اقلام مرتبط با پیشگیری از بارداری و کار گذاشتن اقلام پیشگیری و تشویق به استفاده از آنها در شبکه بهداشتی درمانی وابسته به

دانشگاه‌های علوم پزشکی ممنوع می‌باشد.

[در جایی که پزشک وجود ندارد سایر اقلام پیشگیری از بارداری ممنوع نشده است ولی اقلام دارویی مانند هر داروی ضروری دیگر در هر صورت نیاز به تجویز پزشک می‌باشد والا ممکن است آسیب جدی به بیمار وارد شود. همچنین دستورالعمل مطروحه نیز حذف گردید لذا تبصره (۲) ماده (۵۱) به شرح زیر اصلاح شد:]
تبصره ۲- هرگونه ارائه داروهای جلوگیری از بارداری در داروخانه‌های سراسر کشور و شبکه بهداشت و کارگذاشتن اقلام پیشگیری، باید با تجویز پزشک باشد.

«دیدگاه عدم مغایرت»

الف) قانون‌گذار در صدر ماده (۵۱) سابق، هرگونه توزیع رایگان و ارائه اقلام مرتبط با پیشگیری از بارداری را در شبکه‌ی بهداشت ممنوع کرده بود و تبصره (۱) سابق در مقام بیان استثناء این حکم، ارائه دارو، خدمات و اقلام مرتبط با جلوگیری از بارداری را تنها برای «افرادی که بارداری باعث خطر جانی برای مادر و یا جنین» می‌شد تجویز کرده بود. اطلاق حکم تبصره‌ی مذکور نسبت به موارد ضرر جدی برای مادر و جنین، مغایر با موازین شرعی و بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی شناخته شد. حال با توجه به اینکه در اصلاحات این ماده به کلی تبصره (۱) آن حذف شده است، اشکال سابق نیز سالبه‌ی به انتفای موضوع شده است.

ب) بر اساس تبصره (۲) سابق، هرگونه ارائه داروهای هورمونی جلوگیری از بارداری در داروخانه‌های سراسر کشور، باید مطابق دستورالعمل موضوع تبصره (۱) سابق و با تجویز پزشک باشد. اطلاق حکم مذکور نسبت به موارد ضرر جدی یا موارد ضروری به تشخیص پزشک، خلاف شرع و بند (۱۰) اصل سوم قانون اساسی شناخته شد. حال قانون‌گذار در راستای تأمین نظر شورای نگهبان اولاً دستورالعمل تبصره (۱) سابق را حذف کرده است و

ثانیاً توضیح داده است لزوم تجویز پزشک، تنها ناظر به ارقام دارویی پیشگیری از بارداری و به جهت حفظ سلامت افراد بوده است و منعی برای استفاده از دیگر ارقام پیشگیری از بارداری مقرر نشده است. به این ترتیب اشکال سابق مرتفع شده است.

■ دیدگاه عدم ابهام

الف) در تبصره (۱) سابق، «ستاد عالی جمعیت و خانواده»، مبنیاً بر ابهام بند (الف) سابق ماده (۱)، دارای ابهام شناخته شد. حال که در اصلاحات این ماده تبصره (۱) آن حذف شده است، ابهام پیشین نیز منتفی شده است.

ب) به موجب حکم تبصره (۲) سابق، هرگونه ارائه‌ی داروهای هورمونی جلوگیری از بارداری در داروخانه‌های سراسر کشور، باید با تجویز پزشک صورت می‌گرفت. حکم مذکور در خصوص مواردی که استفاده از داروهای پیش‌گفته بنا به دلایلی لازم بود اما دسترسی به پزشک وجود نداشت، تعیین تکلیف نکرده بود و از این حیث واجد ابهام شناخته شد. حال قانون‌گذار در راستای رفع این ابهام توضیح داده است لزوم تجویز پزشک، تنها ناظر به ارقام دارویی پیشگیری از بارداری و به جهت حفظ سلامت افراد بوده است و منعی برای استفاده از دیگر ارقام پیشگیری از بارداری مقرر نشده است. به این ترتیب ابهام سابق منتفی دانسته شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۵۱)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد

* * *

[ماده (۵۲) به شرح زیر اصلاح شد:]

ماده ۵۲- عقیم‌سازی دائم زنان و مردان و یا مواردی که احتمال برگشت‌پذیری در آنها ضعیف یا بسیار دشوار باشد (همچون بستن لوله‌ها) ممنوع است. عقیم‌سازی زنان در مواردی که بارداری برای مادر خطر جانی دارد، از این امر مستثنی می‌باشد.

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است با همکاری دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی و سازمان پزشکی قانونی حداکثر سه ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، منطبق بر منابع معتبر پزشکی با رعایت شاخص‌ها و مفاد نقشه مهندسی فرهنگی کشور، دستورالعمل موارد و شیوه‌های مجاز برای عقیم‌سازی در مواردی که خطر جانی برای مادر دارد را تهیه و با تصویب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، اجرایی نماید.

دیدگاه ابهام

قانون‌گذار به موجب حکم این ماده، عقیم‌سازی دائم یا موقت (در مواردی که بازگشت‌پذیری دشوار است) را منع کرده است و تنها استثنای این امر را مواردی دانسته است که بارداری خطر جانی برای مادر داشته باشد. حال روشن نیست استثنای پیش‌گفته موارد دیگری مانند وجود خطر جسمی جدی یا حرج شدید برای مادر که البته راه دیگری غیر از عقیم‌سازی نیز برای جلوگیری از بارداری برای آن وجود ندارد (یا راه‌های دیگر موجب حرج باشد) را شامل می‌شود یا خیر، واجد ابهام است. چه اینکه اگر این فروض مشمول استثنای مذکور نباشد، ممنوعیت عقیم‌سازی در این موارد مغایر با موازین شرعی است.

دیدگاه عدم ابهام

الف) به موجب حکم ماده (۵۲) سابق، «عقیم‌سازی» زنان و مردان به جز در موارد استثنایی

و در جایی که بارداری برای مادر خطر جانی دارد، ممنوع شده بود. این در حالی بود که روشن نبود مقصود قانون گذار از عبارت «عقیم‌سازی» شامل موارد موقتی نیز می‌شد یا تنها عقیم‌سازی‌های دائم را منع کرده بود و از این حیث واجد ابهام شناخته شد. حال قانون گذار در راستای رفع این ابهام تصریح کرده است «عقیم‌سازی دائم زنان و مردان و یا مواردی که احتمال برگشت‌پذیری در آنها ضعیف یا بسیار دشوار باشد (همچون بستن لوله‌ها)» ممنوع است و به این ترتیب ابهام پیشین رفع شده است.

ب) مجلس شورای اسلامی در ماده (۵۲) سابق، عقیم‌سازی زنان و مردان به جز در «موارد استثنایی» و در جایی که بارداری برای مادر خطر جانی دارد را منع کرده بود. اما مقصود قانون گذار از «موارد استثنایی» که عقیم‌سازی مجاز است روشن نبود و ماده‌ی سابق دارای ابهام شناخته شد. اکنون که در ماده‌ی اصلاحی عبارت «موارد استثنایی» حذف شده است، وجهی برای ابهام پیشین متصور نیست.

■ توضیح تذکر

قانون گذار در ذیل این ماده، تهیه و اجرایی شدن دستورالعمل موارد و شیوه‌های مجاز برای «عقیم‌سازی در مواردی که خطر جانی برای مادر دارد» را مقرر کرده است. با توجه به اینکه مقصود قانون گذار «عقیم‌سازی در مواردی که بارداری خطر جانی برای مادر دارد» بوده است، شایسته است عبارت فوق اصلاح شود.

■ نظر شورای نگهبان

۹- در ماده (۵۲)، در استثنای مذکور لازم است مواردی غیر از خطر جانی که ضرر مهم همچون عوارض جسمی جدی یا حرج شدید ایجاد می‌شود و راه دیگری هم وجود نداشته باشد، ذکر شود والا خلاف موازین شرع خواهد بود.

تذکر: ۹- ذیل ماده (۵۲)، عبارت «عقیم‌سازی در مواردی که خطر جانی برای مادر دارد» به عبارت «عقیم‌سازی در مواردی که بارداری خطر جانی برای مادر دارد» اصلاح گردد.

* * *

ماده ۵۳-

[با توجه به اینکه اشکالات شورای نگهبان در این قسمت در واقع ناظر به صدر ماده

میباشد لذا رفع اشکال به شرح ذیل می‌باشد:

ماده (۵۳) به شرح زیر اصلاح شد:]

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است حداکثر سه ماه پس از

لازم‌الاجراء شدن این قانون، کلیه دستورالعمل‌های صادره مرتبط با بارداری و سلامت

مادر و جنین که پزشکان و کارکنان بهداشتی- درمانی یا مادران را به سقط جنین

توصیه کرده یا سوق می‌دهد، حذف نموده مگر مواردی که جان مادر در خطر باشد و

سایر مواردی را که ممکن است عوارضی برای مادر یا جنین ایجاد کند، با همکاری

دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی بر اساس شاخص‌ها و مفاد نقشه مهندسی

فرهنگی کشور، به نحو ذیل مورد بازنگری قرار داده، به اجرا درآورد و بر آن نظارت

کند:

۱- استانداردسازی چگونگی تجویز و عملکرد پزشکان و سایر ارائه‌دهندگان خدمات،

آموزش مؤثر و قانونمند آنها، پایش و ارزشیابی عملکرد و صدور یا لغو مجوزهای

خدمت مربوطه در اجرای مفاد این ماده؛

۲- اصلاح روش‌های غربالگری و تشخیصی و عملکرد مورد استفاده برای مادر و

جنین در جهت حفظ آنها و به استاندارد روز رساندن مقادیر مثبت و منفی کاذب نتایج

و تفاسیر آزمایش‌ها و تصویربرداری‌ها با رعایت شاخص‌های به‌روز و استانداردهای علمی و تعیین مسئولیت تجویزکننده و انجام‌دهنده خدمات؛

۳- تعیین آیین‌نامه تصدیق آزمایشگاه‌ها و مراکز تصویربرداری عامل آزمایش‌ها و تصویربرداری‌های مجاز غربالگری ناهنجاری جنین با رعایت شاخص‌های بند (۱) و (۲) با تبیین نحوه ارزشیابی منظم از آنها و چگونگی پاسخگویی آنان؛

[تبصره (۱) ماده (۵۳) به شرح زیر اصلاح شد:]

تبصره ۱- عدم ارجاع مادر باردار به غربالگری ناهنجاری جنینی توسط پزشک یا اعضای کادر بهداشتی و درمانی تخلف نیست و نباید منجر به محاکمه و یا پیگرد آنها گردد، مگر آن که پزشک، علم یا ظن قوی به لزوم ارجاع برای درمان مادر و جنین یا حفظ جان مادر داشته باشد.

در صورت ارجاع مادر باردار به غربالگری‌هایی که منجر به حدوث سقط یا سایر عوارض برای جنین و مادر شود، صرفاً پزشک، تنها در صورتی که ارجاع را بر پایه‌ی ظن قوی علمی و مبتنی بر شواهد نسبت به ناهنجاری جنین، برای حفظ جان مادر و جنین یا درمان آنها ضروری تشخیص داده باشد، مرتکب تخلفی نشده است.

تبصره ۲- ...

[تبصره (۳) ماده (۵۳) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به انتهای ماده الحاق شد:]

تبصره ۳- آزمایش غربالگری و تشخیص ناهنجاری جنین صرفاً به درخواست والدین و با تشخیص پزشک متخصص، مبنی بر احتمال قابل توجه نسبت به وجود عارضه جدی در جنین، یا احتمال ضرر جسمی جدی و خطر جانی ادامه بارداری برای مادر یا جنین مبتنی بر منابع معتبر علمی تجویز می‌گردد.

جهت استانداردسازی، نظارت، پایش و ارزشیابی، ارائه دهنده خدمت موظف است

با رعایت اصول محرمانگی، اطلاعات مادر، پزشک، سایر ارائه‌دهندگان خدمت، مستندات و دلایل تجویز یا اقدام را در طی کلیه مراحل در پرونده الکترونیک سلامت بیمار و یا سامانه ماده (۵۴) این قانون ثبت و بارگذاری نماید. همچنین مشخصات دقیق آزمایشگاه‌ها و مراکز تصویربرداری، تاریخ و نتایج اقدامات باید در پرونده یا سامانه مذکور ثبت شود.

تبصره الحاقی - از زمان لازم‌الاجرا شدن این قانون، پوشش هزینه آزمایشها و تصویربرداریهای مربوط به مادر و جنین از سوی نظام بیمه‌ای اعم از پایه و تکمیلی (خصوصی و غیرخصوصی) صرفاً بر اساس این ماده و در صورت رعایت مفاد آن قابل انجام است.

«دیدگاه مغایرت»

اتفاق حکم مقرر شده در تبصره (۳) اصلاحی ماده (۵۳) مبنی بر تجویز انجام آزمایش تشخیص ناهنجاری جنین «صرفاً به درخواست والدین» و با تشخیص پزشک در خصوص «احتمال قابل توجه نسبت به وجود عارضه‌ی جدی در جنین یا احتمال ضرر جسمی جدی و خطر جانی ادامه‌ی بارداری برای مادر یا جنین»، از جهات زیر واجد اشکال شرعی است: اولاً با توجه به اینکه انجام آزمایشات مذکور ممکن است عوارض جدی برای سلامت جنین یا مادر داشته باشد، مطابق موازین شرعی باید محدود به مواردی شود که احتمال ضرر ناشی از انجام آزمایش، ضعیف‌تر از احتمال خطر ناشی از احتمال وجود بیماری در جنین یا مادر باشد (برای مثال خطر ضرر احتمالی آزمایش یک درصد است و خطر وجود بیماری جنین یا مادر بیست درصد باشد) یا حتی اگر احتمال ضرر آزمایش بالاتر از خطر وجود بیماری است، خطر محتمل ناشی از بیماری بسیار بالاست (برای مثال ممکن است ضرر احتمالی آزمایش بیست درصد است و خطر وجود بیماری جنین یا مادر یک درصد

باشد، اما همان خطر یک درصدی به حدی جدی است و مثلاً ناظر به قلب یا مغز جنین است که همان یک درصد احتمال نیز قابل اعتنا است). ثانیاً لزوم درخواست توأمان والدین برای انجام آزمایش، نسبت به برخی موارد مانند موردی که انجام آزمایش برای احراز عدم وجود خطر جانی برای مادر ضروری باشد و پدر با انجام آزمایش مخالفت کند، مغایر با شرع مقدس است. ثالثاً مطابق موازین فقهی از جمله فتوای مقام معظم رهبری،^۱ انجام آزمایش در صورتی که حتی با احتمال ضعیف عقلایی منجر به سقط جنین شود، حرام است. بنابراین اطلاق حکم پیش گفته در موارد احتمال سقط مغایر با موازین شرعی است.

■ دیدگاه ابهام

مجلس شورای اسلامی در بند (۲) اصلاحی ماده‌ی حاضر، وزارت بهداشت را مکلف به اصلاح روش‌های غربالگری و تشخیصی در جهت حفظ مادر و جنین کرده است. از طرفی، مطابق موازین شرعی از جمله فتوای فوق‌الذکر رهبری، انجام آزمایشات پزشکی در صورتی که حتی با احتمال ضعیف عقلایی منجر به سقط جنین شود، حرام است. حال روشن نیست تکلیف پیش گفته، انجام آزمایشات پزشکی دارای احتمال خطر (ولو احتمال اندک خطر) برای سلامت جنین را تجویز کرده است یا با درج قید «در جهت حفظ حفظ مادر و جنین»، اصلاح روش‌های غربالگری در جهت حذف چنین آزمایشاتی را مورد حکم

۱. سؤال: در دوران بارداری برای تشخیص بعضی بیماری‌های مادرزادی جنین که اجازه سقط قانونی دارند، آزمایش آمینوسنتز (نمونه‌گیری از مایع دور جنین با ورود سوزن به شکم مادر) انجام می‌شود. پس از این آزمایش نیم تا یک درصد ممکن است کیسه آب جنین پاره شده و جنین سقط شود. در حالی که احتمال سلامت جنین بسیار بیشتر از بیمار بودن اوست.

الف) آیا با شرایط فوق و اطلاع از احتمال سقط عارضی حین تشخیص، انجام این آزمایش توسط پزشک جایز است؟

ب) آیا مادر اجازه دارد تن به آزمایشی دهد که ممکن است منجر به سقط جنین او شود؟

جواب: «سلام علیکم و رحمه الله و برکاته

در فرض سؤال اگر مادری دیگران با انجام عمل یاد شده خوف عقلایی سقط بدهند (هر چند با درصد احتمال بسیار کم)، این آزمایش جایز نیست.

موفق و مؤید باشید» (شماره استفتاء: ۷gg ۷pny تاریخ ارسال: ۱۳۹۹/۱۰/۲۰)

قرار داده است، واجد ابهام است.

دیدگاه عدم مغایرت

الف) به موجب تبصره (۱) سابق، عدم ارجاع مادر باردار به غربالگری ناهنجاری جنینی توسط پزشک یا اعضای کادر بهداشتی و درمانی تخلف محسوب نمی‌شد. اطلاق حکم مزبور نسبت به مواردی که پزشک یا کادر درمانی علم یا ظن قوی به ناهنجاری جنین و لزوم ارجاع مادر به غربالگری داشتند، خلاف موازین شرعی شناخته شد. حال مجلس شورای اسلامی در جهت اصلاح این تبصره، در ذیل آن تصریح کرده است صورتی که «پزشک علم یا ظن قوی به لزوم ارجاع برای درمان مادر و جنین یا حفظ جان مادر داشته باشد.» از حکم فوق مستثنی است و با این تصریح، اشکال سابق رفع شده است.

ب) مطابق حکم تبصره (۱) سابق، در صورت ارجاع مادر باردار به غربالگری که منجر به حدوث سقط یا سایر عوارض شود، پزشک صرفاً در صورتی که در چهارچوب «دستورالعمل مورد تأیید ستاد عالی جمعیت و خانواده» عمل کرده باشد، مرتکب تخلفی نشده بود. این حکم مغایر با بند (۷-۱) سیاست‌های کلی سلامت^۱ مبنی بر تولید نظام سلامت توسط وزارت بهداشت و در نتیجه مغایر بند (۱) اصل (۱۱۰) قانون اساسی شناخته شد. حال که قانون‌گذار در اصلاحات این تبصره به کلی دستورالعمل مذکور را حذف کرده است، اشکال فوق نیز بلاموضوع شده است.

ج) به موجب تبصره (۱) سابق، در صورت ارجاع مادر باردار به غربالگری که منجر به حدوث سقط یا سایر عوارض گردد، پزشک صرفاً در صورتی که در چهارچوب دستورالعمل مورد تأیید ستاد عالی جمعیت و خانواده عمل کرده باشد، مرتکب تخلفی

۱. بند (۷-۱) سیاست‌های کلی سلامت ابلاغی ۱۳۹۳/۱/۱۸ مقام معظم رهبری: «تولید نظام سلامت شامل سیاست‌گذاری‌های اجرایی، برنامه‌ریزی‌های راهبردی، ارزشیابی و نظارت توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.»

نشده بود. اطلاق حکم مذکور نسبت به مواردی که پزشک علم به لزوم عمل بر خلاف احکام دستورالعمل را دارد، مغایر با موازین شرع شناخته شد. حال که در تبصره‌ی اصلاحی اشاره‌ای به دستورالعمل فوق‌الذکر نشده است، اشکال سابق شورا نیز فاقد موضوع است.

■ دیدگاه عدم ابهام

الف) حکم تبصره (۱) سابق مبنیاً بر ابهام بند (ب) سابق ماده (۱) در خصوص «ستاد عالی جمعیت و خانواده»، واجد ابهام شناخته شد. حال که در اصلاحات صورت گرفته عبارت مذکور از تبصره (۱) حذف شده است، ابهام پیشین نیز رفع شده است.

ب) به موجب حکم تبصره (۳) سابق، جهت استانداردسازی مواردی که به درخواست والدین و با «تجویز پزشک متخصص» آزمایش تشخیص ناهنجاری جنین تجویز می‌شد، باید دلایل تجویز در پرونده‌ی الکترونیک سلامت بیمار بارگذاری می‌شد. این در حالی بود که مشخص نبود «تجویز پزشک متخصص» مقید به رعایت دستورالعمل موضوع تبصره (۱) سابق شده است یا خیر و از این منظر واجد ابهام شناخته شد. حال که در اصلاحات تبصره (۱)، دستورالعمل مذکور به کلی از آن حذف شده است، وجهی برای ابهام فوق باقی نمی‌ماند.

■ نظر شورای نگهبان

۱۰- در ماده (۵۳)،

۱۰-۱- در بند (۲) ماده، اصلاح روش‌های غربالگری و تشخیصی در جهت حفظ مادر و جنین، از این جهت که با توجه به روش‌های موجود، احتمال خطر را منتفی می‌کند یا خیر، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

۱۰-۲- اطلاق تبصره (۳)، در مواردی که احتمال ضرر آزمایش غربالگری و تشخیص

ناهنجاری حسب مورد اقوی از احتمال یا محتمل ضرر نسبت به جنین و مادر باشد، خلاف موازین شرع شناخته شد.

۳-۱۰- اطلاق لزوم درخواست توأمان والدین، از جمله در مواردی که مادر احتمال ضرر می‌دهد و پزشک نیز تشخیص می‌دهد، خلاف موازین شرع شناخته شد.

۴-۱۰- اطلاق تبصره (۳)، در خصوص انجام آزمایش در مواردی که والدین یا پزشک احتمال عقلائی سقط در اثر آزمایش غربالگری و تشخیص ناهنجاری می‌دهند، خلاف موازین شرع شناخته شد.

* * *

ماده ۵۴-

[در ماده (۵۴) عبارت «تصویبررداری پزشکی» جایگزین واژه «رادیولوژی» شد.]
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است طی شش ماه از لازم‌الاجراء شدن این قانون، ضمن استقرار سامانه جامع نسبت به ثبت اطلاعات کلیه مراجعین باروری، بارداری، سقط و دلایل آن و زایمان و نحوه آن در کلیه مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاه‌ها، مراکز ناباروری و مراکز تصویبررداری پزشکی اعم از دولتی و غیردولتی با رعایت اصول محرمانگی اقدام کند.

[تبصره (۱) ماده (۵۴) به شرح زیر اصلاح شد:]

تبصره ۱- هر یک از مراکز مذکور در ذیل این ماده که تا یک سال از لازم‌الاجراء شدن این قانون در این سامانه ثبت نشده باشند یا اطلاعات مراجعین خود را به روزرسانی نکرده باشد، در مرحله اول به اخطار کتبی پس از شش ماه و در صورت تکرار در مرحله دوم تعلیق سه ماهه و پس از شش ماه از حکم تعلیق در صورت تکرار، در مرحله سوم به سلب مجوز از سوی مراجع انتظامی محکوم می‌شوند.

تبصره ۲- ...

■ دیدگاه عدم مغایرت

قانون‌گذار در ماده (۵۴) سابق، از عبارت غیرفارسی «رادیولوژی» استفاده کرده بود که این موضوع سبب اعلام مغایرت ماده‌ی مذکور با اصل (۱۵) قانون اساسی شد. حال که در اصلاحات این مقرر عبارت «تصویبررداری پزشکی» جایگزین شده است، اشکال سابق مرتفع شده است.

■ دیدگاه عدم ابهام

مطابق حکم تبصره پیشین، هر یک از مراکز بهداشتی که در سامانه‌ی موضوع ماده (۵۴) ثبت نشده بودند یا اطلاعات مراجعین خود را به‌روزرسانی نکرده بودند، در مرحله اول به اخطار کتبی، در مرحله دوم تعلیق سه ماهه و در مرحله سوم به سلب مجوز از سوی مراجع انتظامی محکوم می‌شدند. این در حالی بود که فاصله‌ی زمانی میان مراحل اول، دوم و سوم برخورد با مراکز متخلف روشن نشده بود و تبصره از این منظر ابهام داشت. حال که در اصلاحات این تبصره، فاصله‌ی زمانی «شش ماهه» میان مراحل مذکور پیش‌بینی شده است، ابهام پیشین نیز منتفی شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۵۴)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

ماده ۵۵-

[ماده (۵۵) به شرح زیر اصلاح شد:

در انتهای بند اول ماده (۵۵) واژه «مهار، پایش» جایگزین «کنترل» شد.]

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است برنامه جامعی برای مهار، پایش، پیشگیری و کاهش سقط خود به خودی جنین به صورت ادغام در شبکه شامل آموزش عمومی اصلاح سبک زندگی و آسیب‌های وارده ناشی از تغذیه و داروها بر سلامت جنین را اجراء نماید.

دیدگاه عدم مغایرت

قانون‌گذار در ماده (۵۵) سابق، از عبارت غیرفارسی «کنترل» استفاده کرده بود که از سوی شورای نگهبان مغایر با اصل (۱۵) قانون اساسی شناخته شد. اکنون در جهت اصلاح این امر، عبارت «مهار، پایش» جایگزین شده است و در نتیجه اشکال سابق رفع شده است.

توضیح تذکر

مقصود قانون‌گذار از واژه «شبکه» در ماده (۵۵) اشاره به عبارت «شبکه بهداشت» بوده است. در جهت روشن‌تر شدن و روانی بیشتر متن این ماده در جهت تفهیم مقصود قانون‌گذار، شایسته است واژه «شبکه» به عبارت «شبکه بهداشت» تغییر یابد.

نظر شورای نگهبان

ماده (۵۵)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد. تذکر: ۱۰- در ماده (۵۵)، واژه «شبکه» به عبارت «شبکه بهداشت» تغییر یابد.

ماده ۵۶-

[جهت رفع ایرادات شورای نگهبان، شورای فقهی صدر ماده و تبصره‌ها حذف گردید و ماده‌ها و تبصره‌های جدید به شرح زیر اضافه گردید.]

متن زیر جایگزین ماده (۵۶) و تبصره‌های آن شد:

سقط جنین ممنوع بوده و از جرایم دارای جنبه عمومی می‌باشد و طبق قانون، موجب

مجازات است و دیه و حبس و ابطال پروانه پزشکی بر اساس مواد (۷۱۶) تا (۷۲۰)

قانون مجازات اسلامی^۱ و این قانون انجام می‌شود.

مادر صرفاً در مواردی که احتمال بدهد شرایط زیر محقق می‌شود، می‌تواند درخواست

سقط جنین را به مراکز پزشکی قانونی تقدیم نماید.

کلیه مراکز پزشکی قانونی در مراکز استانها مکلفند درخواست‌های واصله را فوراً به

کمیسیون سقط قانونی ارجاع نمایند. این کمیسیون مرکب از یک قاضی ویژه، یک

پزشک متخصص متعهد و یک متخصص پزشک قانونی در استخدام سازمان پزشکی

قانونی، حداکثر ظرف یک هفته تشکیل می‌شود. رأی لازم توسط قاضی عضو کمیسیون

با رعایت اصل عدم جواز سقط در موارد تردید صادر می‌گردد.

قاضی عضو در کمیسیون مذکور در صورتی که به تشخیص اطمینان‌بخش نسبت به

تهدید جدی حیات مادر دست یابد یا این که پس از اخذ اظهارات ولی، جمیع شرایط

۱. مواد (۷۱۶) تا (۷۲۰) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای

اسلامی: «ماده ۷۱۶- دیه سقط جنین به ترتیب ذیل است:

الف- نطفه‌ای که در رحم مستقر شده است، دو صدم دیه کامل

ب- علقه که در آن جنین به صورت خون بسته درمی‌آید، چهار صدم دیه کامل

پ- ...

ماده ۷۱۷- هرگاه در اثر جنایت وارد بر مادر، جنین از بین برود، علاوه بر دیه یا ارش جنایت بر مادر، دیه جنین

نیز در هر مرحله‌ای از رشد که باشد پرداخت می‌شود.

ماده ۷۱۸- هرگاه زنی جنین خود را، در هر مرحله‌ای که باشد، به عمد، شبه عمد یا خطا از بین ببرد، دیه

جنین، حسب مورد توسط مرتکب یا عاقله او پرداخت می‌شود.

تبصره- ...

ماده ۷۱۹- هرگاه چند جنین در یک رحم باشند سقط هر یک از آنها، دیه جداگانه دارد.

ماده ۷۲۰- دیه اعضاء و دیگر صدمات وارد بر جنین در مرحله‌ای که استخوان بندی آن کامل شده ولی روح

در آن دمیده نشده است به نسبت دیه جنین در این مرحله محاسبه می‌گردد و بعد از دمیده شدن روح،

حسب جنسیت جنین، دیه محاسبه می‌شود و چنانچه بر اثر همان جنایت جنین از بین برود، فقط دیه جنین

پرداخت می‌شود.»

زیر را احراز نماید، مجوز سقط قانونی را با اعتبار حداکثر پانزده روزه صادر مینماید:

- رضایت مادر

- وجود حرج (مشقت شدید و غیرقابل تحمل) برای مادر

- وجود قطعی (صد درصدی بدون هر گونه احتمال) ناهنجاریهای جنینی غیرقابل

درمان در مواردی که حرج مربوط به بیماری یا نقص در جنین باشد.

- فقدان امکان جبران و جایگزینی برای حرج مادر

- فقدان نشانه‌ها و امارات ولوج روح

- کمتر از چهارماه بودن سن جنین

تبصره ۱- رأی صادره ظرف یک هفته قابل اعتراض در دادگاه صالح می‌باشد و دادگاه

مذکور حداکثر باید ظرف یک هفته تصمیم خود را اعلام دارد.

تبصره ۲- بیمارستان‌های مورد تایید پزشکی قانونی موظفند در موارد مجاز سقط،

منحصراً پس از دستور قاضی و احراز عدم امارات و نشانه‌های ولوج روح، سقط جنین

را اجراء کنند و اطلاعات مربوطه را با رعایت اصول محرمانگی در پرونده الکترونیک

سلامت بیمار و یا سامانه ماده (۵۴) این قانون ثبت و بارگذاری نمایند.

تبصره ۳- سازمان پزشکی قانونی اطلاعات مربوط به کلیه مراحل درخواست سقط

تا نتیجه آن، اعم از دلایل درخواست دهنده، اعضای کمیسیون، صدور یا عدم صدور

مجوز، دلیل صدور مجوز را با رعایت اصول محرمانگی، در پرونده الکترونیک سلامت

بیمار و یا سامانه ماده (۵۴) این قانون ثبت و بارگذاری نماید و اطلاعات آن را هر سال

در اختیار مجلس شورای اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار دهد.

تبصره ۴- چنانچه پزشک یا ماما یا دارو فروش، خارج از مراحل این ماده وسایل سقط

جنین را فراهم سازند یا مباشرت به اسقاط جنین نمایند علاوه بر مجازات مقرر در ماده

(۶۲۴) قانون مجازات اسلامی،^۱ پروانه فعالیت ایشان ابطال می‌شود. تحقق این جرم نیازمند

تکرار نیست.

■ دیدگاه ابهام

الف) به موجب حکم ذیل ماده (۵۶) اصلاحی، قاضی عضو کمیسیون مذکور، در صورتی که به تشخیص اطمینان‌بخش نسبت به «تهدید جدی حیات مادر دست یابد» یا اینکه «پس از اخذ اظهارات ولی، جمیع شرایط مذکور در این مقرر را احراز نماید»، مجوز سقط قانونی را صادر میکند. حکم پیش‌گفته از این حیث که روشن نیست قاضی برای صدور جواز سقط دو موجب مستقل «تهدید جدی حیات مادر» و «احراز جمیع شرایط مذکور در این ماده» را پیش‌رو دارد یا وی برای صدور جواز سقط ناشی از «تهدید جدی حیات مادر» نیز ملزم به احراز شرایط مذکور در این ماده همچون رضایت مادر، وجود حرج برای وی و کمتر از چهار ماه بودن سن جنین است، واجد ابهام است.

ب) مطابق حکم تبصره (۱) اصلاحی ماده‌ی حاضر، رأی صادره از سوی قاضی عضو کمیسیون فوق‌الذکر، ظرف یک هفته قابل اعتراض در «دادگاه صالح» است. از طرفی، مشخص نیست منظور قانون‌گذار از عبارت «دادگاه صالح»، اشاره به «شعب دیوان عدالت اداری» یا «شعب محاکم تجدید نظر استان» یا حتی مرجع قضایی دیگری است. چه اینکه ممکن است کمیسیون مذکور یک مرجع شبه قضایی تلقی شود که رأی آن همچون آرای این قبیل کمیسیون‌ها قابل شکایت در شعب دیوان باشد یا با توجه به حضور قاضی در این کمیسیون آن را مرجع قضایی بدوی تحلیل کنیم که رأی آن در محاکم تجدید نظر استان قابل اعتراض است یا حتی تحلیل دیگری از این رأی داشته باشیم. بنابراین لازم است

۱. ماده (۶۲۴) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ مجلس شورای اسلامی: «اگر طبیب یا ماما یا دارو فروش و اشخاصی که به عنوان طبابت یا مامایی یا جراحی یا دارو فروشی اقدام می‌کنند وسایل سقط جنین فراهم سازند و یا مباشرت به اسقاط جنین نمایند به حبس از دو تا پنج سال محکوم خواهند شد و حکم به پرداخت دیه مطابق مقررات مربوط صورت خواهد پذیرفت.»

قانون‌گذار مرجع تجدید نظر از این آرا را تبیین و تعیین کند.

«دیدگاه عدم مغایرت»

الف) سازمان پزشکی قانونی به موجب حکم ماده‌ی سابق مکلف شده بود دستورالعمل اجرایی سقط را در شورایی مرکب از اعضای همچون سه فقیه مجتهد متجزی در فقه پزشکی تدوین و تصویب نماید و وجود سه فقیه در ترکیب فوق و رأی موافق آنها به دستورالعمل اجرایی مذکور به منزله‌ی اعتبار شرعی آن دانسته شده بود. حکم مذکور مبنی بر شرعی تلقی کردن دستورالعمل با نظر فقیهانی غیر از فقهای شورای نگهبان، مغایر با اصل (۴) قانون اساسی شناخته شد. حال که در اصلاحات این ماده به کلی شورای مذکور و دستورالعمل اجرایی حذف شده است، اشکال سابق نیز بلاموضوع شده است.

ب) مجلس شورای اسلامی در مقرره‌ی سابق، تصویب دستورالعمل اجرایی سقط و تعیین موارد مجاز سقط را به صورت مطلق به شورای مذکور در این ماده واگذار کرده بود و این واگذاری مطلق مغایر با اصل (۸۵) قانون اساسی شناخته شد. اکنون قانون‌گذار در جهت تأمین نظر شورا، به کلی دستورالعمل اجرایی فوق را حذف کرده است و بدیهی است اشکال پیشین نیز منتفی شده است.

ج) به موجب تبصره (۱) سابق، شورای مذکور در این ماده مکلف شده بود مسائل مستحدثه در زمینه‌ی باروری را نیز مورد بررسی قرار داده و دستورالعمل فقهی آن را تعیین نماید. از طرفی، شرعی تلقی کردن مصوبات و واگذاری امور تقنینی به این شورا در ماده‌ی سابق مغایر با اصول (۴) و (۸۵) قانون اساسی شناخته شده بود و حکم تبصره (۱) آن نیز مبنیاً مغایر با اصول (۴) و (۸۵) قانون اساسی اعلام شد. حال با توجه به اصلاح کلی حکم تبصره (۱)، اشکال سابق شورا نیز رفع شده است.

د) به موجب حکم تبصره (۳) سابق، کلیه‌ی مراکز پزشکی قانونی مکلف شده بودند بر

اساس دستورالعمل، موارد مشمول را به کمیسیون سقط قانونی ارجاع نمایند. از طرفی، دستورالعمل مذکور مغایر با اصول (۴) و (۸۵) قانون اساسی شناخته شده بود و حکم تبصره (۳) سابق نیز مبنیاً مغایر با اصول (۴) و (۸۵) قانون اساسی تشخیص داده شد. اکنون که در تغییرات این ماده حکم تبصره (۳) کاملاً متفاوت شده است، وجهی برای اشکال سابق باقی نمانده است.

■ دیدگاه عدم ابهام

الف) به موجب حکم تبصره (۲) پیشین، «کلیه دستورالعمل‌ها و رویه‌ها» در حوزه‌ی باروری در شورای موضوع این ماده به صورت سالیانه مورد بازنگری قرار می‌گرفت. منظور قانون‌گذار از عبارت «دستورالعمل‌ها و رویه‌ها» روشن نبود که آیا تنها مصوبات خود این شورا مقصود بوده است یا مصوبات سایر مقامات و نهادهای صالح را نیز شامل می‌شد و مقرر از این جهت دارای ابهام شناخته شد. اکنون که در اصلاحات به عمل آمده حکم فوق حذف شده است، ابهام سابق نیز منتفی شده است.

ج) مجلس شورای اسلامی در تبصره (۳) سابق کلیه‌ی مراکز پزشکی قانونی را مکلف کرده بود موارد مشمول را به کمیسیون سقط قانونی ارجاع کنند و رأی این کمیسیون در این خصوص را «قطعی» تلقی کرده بود. اما مقصود قانون‌گذار از «قطعی» دانستن رأی صادره از این جهت که آیا نافی حق اعتراض اشخاص به مراجع قضایی است یا خیر، واجد ابهام تشخیص داده شد. حال در اصلاحات تبصره (۱) این ماده تصریح شده است رأی مذکور، «ظرف یک هفته قابل اعتراض در دادگاه صالح» است و ابهام پیشین برطرف شده است.

د) تبصره (۳) سابق کلیه‌ی مراکز پزشکی قانونی را مکلف کرده بود موارد مشمول را به کمیسیون سقط قانونی ارجاع کنند و اعضای این کمیسیون را مرکب از یک قاضی ویژه، یک پزشک متخصص متعهد و یک «متخصص پزشکی قانونی» اعلام کرده بود. مقصود

قانون‌گذار از عبارت «متخصص پزشکی قانونی» از این حیث که به یک متخصص پزشکی قانونی شاغل در سازمان پزشکی قانونی اشاره می‌کند یا صرفاً یک متخصص پزشکی قانونی را مراد کرده است، روشن نبود و مقرر از این جنبه واجد ابهام شناخته شد. حال قانون‌گذار در راستای زدودن ابهام فوق، در صدر ماده (۵۶) اصلاحی تصریح کرده است متخصص پزشک قانونی مزبور «در استخدام سازمان پزشکی قانونی» است و به این ترتیب این ابهام مرتفع شده است.

توضیح تذکر

قانون‌گذار در صدر این ماده به مواد (۷۱۶) تا (۷۲۰) کتاب دیات قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ اشاره کرده است. اما در ادامه در تبصره (۴)، به ماده (۶۲۴) کتاب پنجم (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ استناد کرده است. بنابراین شایسته است در جهت روشن‌تر شدن مقصود قانون‌گذار از ماده (۶۲۴) در تبصره (۴)، بعد از عبارت «قانون مجازات اسلامی» عبارت «(کتاب پنجم؛ تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)» نیز ذکر شود.

نظر شورای نگهبان

۱۱- در ماده (۵۶)،

۱۱-۱- از این جهت که آیا عبارت «جمیع شرایط» به عبارت «تشخیص اطمینان‌بخش نسبت به تهدید جدی حیات مادر» نیز مربوط می‌شود یا خیر، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

۱۱-۲- در تبصره (۱)، مقصود از «دادگاه صالح» از این جهت که شعب دیوان عدالت اداری است یا شعب دادگاه تجدید نظر یا غیر آن، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

تذکر: ۱۱- در ماده (۵۶)، عبارت «(کتاب پنجم؛ تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)» بعد از عبارت «قانون مجازات اسلامی» اضافه گردد.

* * *

ماده ۵۷-

[در ماده (۵۷) واژه «اعلام» جایگزین واژه «ابلاغ» شد.]

قوه قضائیه موظف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر دستگاه‌های مرتبط حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، برنامه و تمهیدات قانونی لازم برای پیشگیری و مقابله با سقط غیرقانونی جنین و پیشنهاد اصلاح مقررات مراجع ذی‌صلاح مرتبط را تهیه و اعلام نماید.

■ دیدگاه عدم ابهام

قوه قضائیه به موجب ماده (۵۷) پیشین مکلف شده بود برنامه و تمهیدات قانونی لازم برای پیشگیری و مقابله با سقط غیرقانونی جنین و پیشنهاد اصلاح مقررات مراجع ذی‌صلاح مرتبط را تهیه و «ابلاغ» نماید. مقصود قانون‌گذار از عبارت ابلاغ روشن نبود و مقرر از این منظر واجد ابهام دانسته شد. اکنون مجلس شورای اسلامی در اصلاحات این ماده، عبارت «اعلام» را جایگزین کرده است تا روشن شود برنامه و دیگر تمهیدات قانونی مذکور باید به مرجع صلاحیت‌دار اعلام شود و به این صورت ابهام پیشین رفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۵۷)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

ماده ۵۸-

[ماده (۵۸) به شرح زیر اصلاح شد:]

توزیع داروهای رایج در سقط جنین فقط برای مصرف مراکز درمانی بیمارستانی
دارای مجوز از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در داروخانه‌های آنها مجاز
است. هرگونه خرید، فروش و پخش داروهای مذکور، خارج از سامانه ردیابی و
رهگیری فرآورده‌های دارویی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و نگهداری
و حمل این داروها بدون نسخه پزشک جرم است و مشمول مجازات‌های درجه (۳)
تا (۶) ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی^۱ می‌شود.

۱. ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی:
«ماده ۱۹- مجازات‌های تعزیری به هشت درجه تقسیم می‌شود:

درجه ۱

...

درجه ۳

- حبس بیش از ده تا پانزده سال

- جزای نقدی بیش از سیصد و شصت میلیون (۳۶۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پانصد و پنجاه میلیون (۵۵۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال

درجه ۴

- حبس بیش از پنج تا ده سال

- جزای نقدی بیش از یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا سیصد و شصت میلیون (۳۶۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال

- انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی

درجه ۵

- حبس بیش از دو تا پنج سال

- جزای نقدی بیش از هشتاد میلیون (۸۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال

- محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از پنج تا پانزده سال

- ممنوعیت دائم از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی

- ممنوعیت دائم از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی

درجه ۶

- حبس بیش از شش ماه تا دو سال

- جزای نقدی بیش از بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا هشتاد میلیون (۸۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال

- شلاق ازسی و یک تا هفتاد و چهار ضربه و تا نود و نه ضربه در جرائم منافی عفت

■ دیدگاه عدم ابهام

به موجب حکم ماده (۵۸) سابق، «نگهداری و حمل» داروهای رایج در سقط جنین فقط برای مصرف در داروخانه‌ی مراکز درمانی بیمارستانی مجاز اعلام شده بود. مقصود قانون‌گذار از عبارت «نگهداری و حمل» از این جهت که آیا شامل موارد غیرتجاری و استفاده‌ی شخصی افراد نیز می‌شد یا خیر، مبهم شناخته شد. حال قانون‌گذار در راستای رفع این ابهام، نگهداری و حمل این قبیل داروها را صرفاً «بدون نسخه پزشک» جرم تلقی کرده است تا روشن شود استفاده‌های شخصی با تجویز پزشک خارج از شمول این ماده است و ابهام مذکور برطرف شود.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۵۸)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

■ ماده ۶۱-

[ماده (۶۱) به شرح زیر اصلاح و دو تبصره به آن الحاق شد:]

ارتکاب گسترده جنایت علیه تمامیت جسمانی جنین، به گونه‌ای که موجب ورود

خسارت عمده به تمامیت جسمانی جنین‌ها یا مادران در حد وسیع گردد از مصادیق

- محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از شش ماه تا پنج سال

- انتشار حکم قطعی در رسانه‌ها

- ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال

- ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال

- ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری توسط اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال

درجه ۷

«...»

موضوع ماده (۲۸۶) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱^۱ محسوب می‌گردد.
تبصره الحاقی ۱- هرگاه دادگاه از مجموع ادله و شواهد قصد ایراد خسارت عمده در حد وسیع و یا علم به موثر بودن اقدامات انجام شده را احراز نکند و جرم ارتكابی مشمول مجازات قانونی دیگری نباشد، با توجه به میزان نتایج زیان‌بار جرم، مرتکب به حبس تعزیری درجه پنج یا شش محکوم میشود.

تبصره الحاقی ۲- هرکس به هر عنوان به طور گسترده دارو، مواد و وسایل سقط غیرقانونی جنین را فراهم و یا معاونت و مباشرت به سقط غیرقانونی جنین به طور وسیع نماید و یا در چرخه تجارت سقط جنین فعال و یا موثر باشد در صورتی که مشمول ماده فوق نباشد، علاوه بر مجازات تعزیری درجه دو، به پرداخت جزای نقدی معادل دو تا پنج برابر عواید حاصل از ارتكاب جرم محکوم میگردد.

[تبصره ماده (۶۱) به شرح زیر اصلاح شد:]

تبصره- اموال و وسایل حاصل از ارتكاب جرم مصادره شده و عواید آن به همراه جزای نقدی دریافتی، به حساب خزانه واریز شده و پس از درج در بودجه سنواتی، در اختیار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار می‌گیرد تا در جهت درمان ناباروری هزینه گردد.

■ دیدگاه عدم مغایرت

الف) به موجب ماده (۶۱) سابق، هر کس به هر عنوان به طور گسترده وسایل اسقاط

۱. ماده (۲۸۶) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۲۸۶- هرکس به طور گسترده، مرتکب جنایت علیه تمامیت جسمانی افراد، جرایم علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور، نشر اکاذیب، اخلال در نظام اقتصادی کشور، احراق و تخریب، پخش مواد سمی و میکروبی و خطرناک یا دایرکردن مراکز فساد و فحشا یا معاونت در آنها گردد به گونه‌ای که موجب اخلال شدید در نظم عمومی کشور، ناامنی یا ورود خسارت عمده به تمامیت جسمانی افراد یا اموال عمومی و خصوصی، یا سبب اشاعه فساد یا فحشا در حد وسیع گردد مفسد فی الارض محسوب و به اعدام محکوم می‌گردد.

تبصره- ...»

غیرقانونی جنین را فراهم می‌ساخت، از مصادیق ماده (۲۸۶) قانون مجازات اسلامی (مفسد فی الارض) شناخته می‌شد. این در حالی بود که برخی قیود ماده (۲۸۶) همچون ایجاد اخلال شدید در نظم عمومی کشور، در مقرره‌ی سابق لحاظ نشده بود و در نتیجه اطلاق آن نسبت به مواردی که قیود مذکور در ماده (۲۸۶) قانون مجازات اسلامی را نداشتند، مغایر با موازین شرعی شناخته شد. حال قانون‌گذار در راستای اصلاح این اشکال، کلیه‌ی قیود مصرح در ماده (۲۸۶) از جمله «ورود خسارت عمده» به تمامیت جسمانی جنین‌ها یا مادران در حد وسیع را ذکر کرده و در نتیجه اشکال مذکور منتفی شده است.

ب) مطابق حکم تبصره‌ی پیشین، اموال و وسایل حاصل از ارتکاب جرایم موضوع این ماده، مصادره و پس از واریز عواید به حساب خزانه در اختیار وزارت بهداشت قرار می‌گرفت. این در حالی بود که حکم فوق مقید به درج این منابع در قانون بودجه‌ی سنواتی نشده بود و در نتیجه مغایر با اصل (۵۲) قانون اساسی شناخته شد. اکنون در راستای تأمین نظر شورا، حکم مذکور مقید به «درج در بودجه سنواتی» شده است و اشکال فوق‌الذکر رفع شده است.

■ توضیح تذکر

الف) با توجه به اینکه موضوع حکم مقرر شده در ماده (۲۸۶) قانون مجازات اسلامی در خصوص افساد فی الارض، ناظر به مواردی همچون جرایم علیه «تمامیت جسمانی افراد» است و چه بسا شامل جرایم علیه تمامیت جسمانی جنین‌ها نشود، موضوع ماده (۶۱) متفاوت از موضوعات مذکور در ماده (۲۸۶) است و نمی‌تواند مصداق آن تلقی شود و شایسته است عبارت «از مصادیق موضوع ماده (۲۸۶) قانون مجازات اسلامی ... محسوب می‌گردد» در این ماده، به عبارتی مانند «مشمول حکم ماده (۲۸۶) قانون مجازات اسلامی می‌شود» اصلاح شود.

ب) با توجه به ماده (۱۴۴) قانون مجازات اسلامی، روشن است در جرایمی همچون افساد فی الارض که وقوع آنها منوط به تحقق نتیجه است، قصد مرتکب به نتیجه یا علم به وقوع آن نیز باید محرز شود. اما با توجه به سنگینی مجازات این جرم، شایسته است قانون‌گذار در این ماده به عنوان تأکید، به ضرورت احراز قصد نتیجه یا علم مرتکب به تحقق آن از سوی قاضی رسیدگی‌کننده تصریح کند.

ج) مجلس شورای اسلامی در تبصره الحاقی (۲) ماده (۶۱) مقرر کرده است در صورتی که رفتار مرتکب «مشمول ماده فوق نباشد» به مجازات دیگری محکوم می‌شود. اما با توجه به اینکه مقصود قانون‌گذار از «ماده فوق» اشاره به حکم ماده (۶۱) بوده است، شایسته است قید «فوق» از آن حذف شود.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۶۱)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد. تذکرات:

۱۲- در ماده (۶۱)،

۱۲-۱ عبارت «از مصادیق موضوع ماده» به عبارت «مشمول حکم ماده» اصلاح گردد.

۱۲-۲ در ماده «به قصد نتیجه یا علم به تحقق آن» تصریح شود.

۱۲-۳ در تبصره (۲)، عبارت «ماده فوق» به «ماده» اصلاح گردد.

* * *

ماده ۶۴-

[ماده (۶۴) به شرح زیر اصلاح شد:]

وزارت امور خارجه مکلف است حداکثر تا یک سال پس از ابلاغ این قانون گزارش

کلیه تعهدات ناشی از معاهدات بین‌المللی مرتبط با مسائل جمعیتی کشور را به مجلس شورای اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه و با کمک نهادهای ذی‌ربط تدابیر و اقداماتی انجام دهد که زمینه کلیه عملکردهای ضد جمعیتی نهادهای بین‌المللی در کشور بر طرف گردد.

■ دیدگاه ابهام

وزارت امور خارجه به موجب ماده (۶۴) سابق مکلف شده بود گزارش کلیه تعهدات ناشی از معاهدات بین‌المللی مرتبط با مسائل جمعیتی کشور را به مجلس شورای اسلامی و «ستاد عالی جمعیت و خانواده» ارائه کند. این در حالی بود که حکم بند (ب) سابق ماده (۱) این مصوبه از حیث روشن نبودن وظایف و ترکیب «ستاد عالی جمعیت و خانواده»، واجد ابهام دانسته شده بود و اشاره قانون‌گذار در ماده (۶۴) سابق به این ستاد، مبنیاً واجد ابهام اعلام شد. حال که در اصلاحات این ماده اشاره‌ای به ستاد مذکور نشده است، ابهام سابق نیز منتفی است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۶۴)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

■ ماده ۶۵-

[در ماده (۶۵) عبارت «حمله زیستی» جایگزین عبارت «بیوتروریسم» شد.]
دستگاه‌های اجرایی پس از اعلام آزمایش مواد و فرآورده‌های غذایی و وارداتی و محصولات تراریخته، موارد حمله زیستی، آلاینده‌های محیطی و عوامل شیمیایی

تشعشعات و آلودگی امواج نسبت به اختلالات باروری یا جنسی، توسط مراجع ذی ربط موظف به رعایت و اجرای ضوابط ابلاغی سازمان پدافند غیرعامل می‌باشند.
تبصره - ...

دیدگاه مغایرت

قانون گذار در ذیل ماده (۶۵)، از عبارت غیرفارسی «بیوتروریسم» استفاده کرده بود. این موضوع منجر به اعلام مغایرت ماده ی سابق با اصل (۱۵) قانون اساسی شد. اکنون که در این مصوبه عبارت «حمله زیستی» جایگزین شده است، اشکال پیشین نیز اصلاح شده است.

توضیح تذکر

حکم ماده (۶۵) همان گونه که در مرحله قبل بیان شده بود، از جهت علایم نگارشی به کار رفته در متن و همچنین روان شدن عبارات در جهت قابل فهم تر بودن مقصود قانون گذار، نیازمند اصلاح عبارتی و ویرایشی است.

نظر شورای نگهبان

ماده (۶۵)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

تذکر: ۱۳- ماده (۶۵)، از لحاظ عبارتی و ویرایشی بازنویسی شود.

* * *

ماده ۶۷-

دستگاه‌های اجرایی مندرج در ماده (۵) قانون خدمات کشوری می‌توانند تکالیف خود

در این قانون را از طریق تفاهم‌نامه و عقد قرارداد با سازمان بسیج مستضعفین به اجراء برسانند.

■ توضیح تذکر

با توجه به اینکه نام قانون «مدیریت خدمات کشوری» در ماده‌ی فوق به درستی ذکر نشده است، شایسته است همان‌گونه که در مرحله قبل بیان شده بود، در اصلاحات این ماده نام کامل قانون پیش‌گفته ذکر شود.

■ نظر شورای نگهبان

تذکر: ۱۴- در ماده (۶۷)، عبارت «خدمات کشوری» به عبارت «مدیریت خدمات کشوری» اصلاح شود.

* * *

■ ماده ۶۸-

به‌منظور حمایت از ازدواج جوانان، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است از محل پس‌انداز و جاری قرض‌الحسنه نظام بانکی، تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج به کلیه زوج‌هایی که بیشتر از چهار سال از تاریخ عقد ایشان نگذشته باشد و تا کنون تسهیلات ازدواج دریافت نکرده‌اند با اولویت نخست پرداخت کند. تسهیلات قرض‌الحسنه برای هر یک از زوج‌ها در سال ۱۴۰۰ هفتصد میلیون ریال و با دوره بازپرداخت ده ساله است.

تبصره ۱- ...

[تبصره (۲) ماده (۶۸) به شرح زیر اصلاح شد:]

تبصره ۲- بانک‌ها باید برای ضمانت صرفاً یکی از سه مورد اعتبارسنجی یا یک ضامن

و سفته و یا سهم فرد از حساب هدفمندی یارانه‌ها را به منزله ضمانت بپذیرند. مسئولیت حسن اجرای حکم این ماده به عهده بانک مرکزی و بانک‌های عامل و کلیه مدیران و کارکنان ذی‌ربط می‌باشد. عدم پرداخت یا تأخیر در پرداخت تسهیلات تخلف محسوب شده و قابل پیگیری در مراجع ذی‌صلاح می‌باشد. همچنین تمامی بانک‌ها موظفند به صورت ماهانه تعداد تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج پرداختی و تعداد افراد در نوبت دریافت این تسهیلات را به صورت عمومی اعلام کنند.

[تبصره (۳) ماده (۶۸) به شرح زیر اصلاح شد:]

تبصره ۳- مبلغ بیست هزار میلیارد ریال از منابع این ماده برای تأمین جهیزیه با کالای ایرانی به ستاد اجرایی فرمان امام (ره) اختصاص می‌یابد. زوجین می‌توانند به جای استفاده از تسهیلات موضوع این ماده، از این تسهیلات حسب مورد به همان میزان، تمام یا بخشی از تسهیلات خود را از این طریق دریافت کنند و به مصرف برسانند.

تبصره ۴- ...

«دیدگاه عدم ابهام»

الف) به موجب حکم تبصره (۲) سابق، مسئولیت حسن اجرای حکم این ماده به عهده بانک مرکزی و بانک‌های عامل و کلیه مدیران و کارکنان ذی‌ربط نهاده شده بود و «اجرا» یا تأخیر در پرداخت تسهیلات، تخلف محسوب شده بود. مقصود قانون‌گذار از اینکه «اجرا» حکم مذکور تخلف محسوب شده بود، روشن نبود و تبصره‌ی سابق از این جهت واجد ابهام تلقی شد. اکنون قانون‌گذار در تبصره (۲) اصلاحی عبارت «عدم پرداخت» را جایگزین «اجرا» کرده است و به این ترتیب ابهام مذکور رفع شده است.

ب) بر اساس حکم تبصره (۳) سابق، از منابع این ماده مبلغی معادل بیست تا پنجاه میلیون تومان برای تأمین جهیزیه‌ی زوج‌هایی که متقاضی دریافت کالاهای ایرانی بودند به ستاد

اجرائی فرمان حضرت امام (ره) اختصاص می‌یافت و استفاده‌کنندگان از این اعتبار مجاز به دریافت وام ازدواج نبودند. این در حالی بود که هر یک زوجین می‌توانستند به موجب جزء (۱) بند (الف) تبصره (۱۶) قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور،^۱ از وام ازدواج هفتاد یا صد میلیون تومانی بهره‌مند شوند و با توجه به تفاوت دو برابری مبلغ وام ازدواج نسبت به تسهیلات موضوع این تبصره، مشخص نبود چرا باید زوجین تمایلی به استفاده از این امتیاز داشته باشند و مقرر از این حیث واجد ابهام تلقی شد. حال قانون‌گذار در راستای رفع این ابهام، حکم فوق را به کلی اصلاح کرده است و مقرر کرده است زوجین می‌توانند به جای استفاده از تسهیلات وام ازدواج، به همان میزان از تسهیلات تأمین جهیزیه استفاده کنند. بنابراین با توجه به اصلاح مذکور، ابهام فوق رفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۶۸)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

ماده ۶۹-

[ماده (۶۹) و تبصره (۱) آن به شرح زیر اصلاح شد:]

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است در راستای اجرای بند «ت» ماده

قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری

۱. جزء (۱) بند (الف) تبصره (۱۶) قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور مصوب ۱۳۹۹/۱۲/۲۶ مجلس شورای اسلامی: «۱- به منظور حمایت از ازدواج جوانان، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است از محل پس‌انداز جاری قرض‌الحسنه نظام بانکی، تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج به کلیه زوج‌هایی که تاریخ عقد ازدواج آنها بعد از تاریخ ۱۳۹۷/۱/۱ است و تاکنون تسهیلات ازدواج دریافت نکرده‌اند با اولویت نخست پرداخت کند. تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای هر یک از زوج‌ها در سال ۱۴۰۰ هفتصد میلیون (۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و با دوره بازپرداخت ده ساله است.»

اسلامی ایران از طریق بانک‌های عامل مبلغ نه هزار میلیارد ریال از هر محل از جمله منابع سپرده‌های پس‌انداز و جاری قرض‌الحسنه نظام بانکی به تفکیک نسبت به پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه ودیعه یا خرید یا ساخت مسکن (بنا به درخواست خانوار) با بازپرداخت حداکثر بیست ساله برای خانواده‌های فاقد مسکن که در سال ۱۳۹۹ به بعد صاحب فرزند سوم به بعد شده یا می‌شوند به میزان یک میلیارد و پانصد میلیون ریال اقدام نماید.

تبصره ۱- بانک مرکزی مکلف است در راستای اجرای بند «ث» ماده (۱۰۲) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران از طریق بانک‌های عامل مبلغ چهار هزار و ششصد میلیارد ریال از منابع سپرده‌های پس‌انداز و جاری قرض‌الحسنه ودیعه یا خرید یا ساخت مسکن (بنا به درخواست خانوار) با بازپرداخت حداکثر ده ساله برای خانواده‌های فاقد مسکن به شرح ذیل اقدام نماید:

الف- خانوارهای صاحب دو فرزند تا سقف هزار و ششصد میلیارد ریال به هر یک از زوجین به میزان هشتصد میلیون ریال

ب- ...

دیدگاه عدم ابهام

بانک مرکزی به موجب حکم صدر ماده‌ی سابق و تبصره (۱) آن مکلف شده بود از طریق بانک‌های عامل، مبلغی را «از هر محل» به پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه ودیعه یا خرید یا ساخت مسکن اختصاص دهد. این در حالی بود که مقصود قانون‌گذار از عبارت «از هر محل» روشن نبود و مشخص نبود که تسهیلات مذکور از چه منابعی باید پرداخت شود و در نتیجه از این جهت واجد ابهام شناخته شد. حال در اصلاحات صورت گرفته، عبارت

«از هر محل» از صدر ماده و تبصره (۱) حذف شده است و به این ترتیب ابهام سابق رفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۶۹)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

■ ماده ۷۰-

[ماده (۷۰) به شرح زیر اصلاح شد:]

اجرای احکام این قانون در ارتباط با نهادهای زیر نظر مقام معظم رهبری با اذن ایشان می باشد.

■ دیدگاه عدم مغایرت

مطابق حکم ماده (۷۰) پیشین، نهادهای زیر نظر مقام معظم رهبری نیز ملزم به اجرای احکام این مصوبه شده بودند و عدم اجرای مقررات این مصوبه در نهادهای فوق، منوط به استیذان از معظم له دانسته شده بود. اما مقید نشدن اجرای احکام این مصوبه از سوی نهادهای زیر نظر مقام رهبری به استیذان از ایشان، مغایر با اصل (۵۷) قانون اساسی شناخته شد. حال مجلس شورای اسلامی در راستای تأمین نظر شورای نگهبان، «اجرای» احکام این مصوبه در دستگاه‌های زیر نظر مقام رهبری را متوقف بر اذن ایشان مقرر کرده است و در نتیجه اشکال سابق شورا منتفی شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۷۰)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

ماده ۷۱ -

[در ماده (۷۱) عبارت «ماده ۹» جایگزین عبارت «ماده ۱۹» شد و تبصره (۳) آن به شرح زیر اصلاح گردید:]

مستکفین از اجرای این قانون، علاوه بر جبران خسارت وارده و اعمال مجازات موضوع ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری^۱ به مجازات حبس یا جزای نقدی درجه چهار یا پنج قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ محکوم می‌شوند.
تبصره ۱ - ...

تبصره ۳ - دستگاه‌های مذکور در ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، مکلف به ارائه گزارش عملکرد شش ماهه به ستاد ملی جمعیت می‌باشند. ستاد ملی جمعیت موظف است گزارش شش ماهه خود را به مجلس شورای اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه دهد. دولت مکلف است از سال دوم اجرای این قانون، اعتبار مرتبط با موضوع جمعیت در دستگاه‌ها را به پیشنهاد ستاد ملی جمعیت بر اساس میزان عملکرد آن دستگاه‌ها در سال‌های قبل در لایحه بودجه سنواتی پیشنهادی به مجلس شورای اسلامی درج نماید.

تبصره - اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع ماده‌ی فوق علاوه بر مجازات صدر ماده به ابطال موقت پروانه فعالیت مرتبط با جرم بین سه تا پنج سال توسط دادگاه نیز محکوم خواهند شد.

تبصره ۴ - ...

۱. ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲/۹/۷ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۹ - تنبیهات اداری به ترتیب زیر عبارتند از:
الف - اخطار کتبی بدون درج پرونده استخدامی .
ب - توییح کتبی با درج پرونده استخدامی .
ج - ...
تبصره ۱ -»

دیدگاه عدم ابهام

الف) به موجب ماده (۷۱) سابق، مستنکفین از اجرای این مصوبه به «مجازات موضوع ماده (۱۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری» محکوم می‌شدند. این در حالی بود که مقصود قانون‌گذار از عبارت «مجازات موضوع ماده (۱۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری» روشن نبود؛ چرا که در ماده‌ی مذکور، مجازاتی پیش‌بینی نشده بود و ماده (۷۱) واجد ابهام شناخته شد. حال قانون‌گذار در مصوبه‌ی اصلاحی به «ماده (۹)» که متضمن مجازات‌های اداری است، اشاره کرده است و ابهام پیش‌گفته را رفع کرده است.

ب) به موجب حکم تبصره (۳) سابق، دستگاه‌های اجرایی مکلف به ارائه گزارش عملکرد شش ماهه به «ستاد ملی جمعیت» شده بودند. همچنین سازمان برنامه مکلف شده بود اعتبار مرتبط با موضوع جمعیت در دستگاه‌ها را به پیشنهاد «ستاد ملی جمعیت» در بودجه منظور کند. این در حالی بود که حکم بند الف) سابق ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظایف «ستاد ملی جمعیت» واجد ابهام دانسته شده بود و حکم تبصره (۳) نیز مبنیاً واجد ابهام شناخته شده بود. حال که ابهام بند الف) ماده (۱) در مصوبه‌ی اصلاحی رفع شده است، بالتبع ابهام این تبصره نیز مرتفع شده است.

ج) تکلیف سازمان برنامه به موجب تبصره (۳) سابق مبنی بر منظور کردن اعتبار مرتبط با موضوع جمعیت در دستگاه‌ها در بودجه سنواتی، از این حیث که آیا مقید به رعایت تشریفات تصویب قانون بودجه شده بود یا خیر، دارای ابهام اعلام شد. اکنون مجلس شورای اسلامی در راستای رفع این ابهام، دولت را مکلف کرده است اعتبار مرتبط با موضوع جمعیت در دستگاه‌ها را «در لایحه بودجه سنواتی پیشنهادی به مجلس شورای اسلامی» درج کند. به این ترتیب با توجه به تصریح قانون‌گذار به رعایت تشریفات قانونی بودجه، ابهام پیشین رفع شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۷۱)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

* * *

■ ماده ۷۲-

دولت مکلف است جهت اجرای احکام این قانون، بودجه لازم را در قوانین بودجه سنواتی و ردیف‌های مشخص از محل درآمدهای ذیل بر حسب نیاز تأمین و اختصاص دهد:

۱- اعتبارات هزینه‌ای:

الف- یک درصد (۱٪) از اعتبارات بودجه کلیه دستگاه‌ها، نهادها و مؤسسات موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و مندرج در قانون بودجه که به نحوی از انحاء از اعتبارات دولتی استفاده میکنند به استثناء فصول (۱)، (۴) و (۶) هزینه‌ای و شرکت‌های زیانده

ب- ...

خ- هفتاد درصد (۷۰٪) از درآمد اجرای اصل (۴۹) قانون اساسی؛ به غیر از اموالی که باید به صاحبان حق رد شود و یا در اختیار ولی فقیه است.

د- ...

ذ- اعتبارات مرتبط با توزیع عموم اقلام پیشگیری از بارداری، عقیم‌سازی و سایر مواردی که تحت هر عنوانی به کنترل جمعیت منجر می‌شده است.

ر- ...

تبصره ۱- اجرای احکام این قانون در سال ۱۴۰۰ در چهارچوب موارد پیش‌بینی شده

در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور خواهد بود.

در مواردی که بودجه پیش‌بینی شده کفاف لازم را نمی‌دهد، دولت می‌تواند تسهیلات

مذکور در این قانون را به ساکنین شهرستان‌هایی که نرخ باروری بالاتری دارند،

اختصاص ندهد.

تبصره ۲- اعتبارات این ماده صد درصد (۱۰۰٪) تخصیص می‌یابد.

■ دیدگاه ابهام

الف) مجلس شورای اسلامی در ماده (۷۲) سابق در جهت جبران بار مالی اجرای این مصوبه، اعتبارات هزینه‌ای متعددی را پیش‌بینی کرده بود. اما علی‌رغم این پیش‌بینی، روشن نبود آیا اعتبارات مذکور طریق متناسبی جهت جبران تمام هزینه‌های اجرای این مصوبه خواهد بود یا خیر و شورای نگهبان ماده (۷۲) را از این حیث واجد ابهام شناخت. حال قانون‌گذار در مصوبه‌ی حاضر، اصلاح‌چندانی را در اعتبارات مذکور در این ماده به عمل نیاورده است و بدیهی است ابهام پیش‌گفته همچنان به قوت خود باقی است. چه اینکه با توجه به گزارش‌های کارشناسی متناقض از میزان بار مالی این مصوبه، اظهار نظر در خصوص اینکه اعتبارات پیش‌بینی شده در ماده (۷۲)، طریق جبران متعارفی برای بار مالی تحمیل شده توسط این طرح بر دولت است یا خیر، منوط به ارائه‌ی پیوست کارشناسی هزینه‌ها و درآمدهای تقریبی این مصوبه از سوی مجلس شورای اسلامی است.

ب) حکم مقرر شده در ذیل تبصره (۱) اصلاحی مبنی بر اختیار دولت در عدم تخصیص تسهیلات مقرر در این مصوبه به ساکنان شهرستان‌هایی که نرخ باروری بالاتری دارند در صورت عدم کفاف بودجه‌ی پیش‌بینی شده، از این حیث که روشن نیست تنها اختصاص به سال ۱۴۰۰ دارد یا در تمام سال‌های اجرای این مصوبه اختیار مزبور وجود خواهد داشت، واجد ابهام است.

دیدگاه عدم ابهام

الف) به موجب حکم صدر ماده (۷۲) سابق، دولت مکلف شده بود جهت اجرای احکام این مصوبه، بودجه‌ی لازم را در قوانین بودجه‌ی سنواتی پیش‌بینی کند. با توجه به تصویب قانون بودجه‌ی سال ۱۴۰۰ کل کشور قبل از تصویب مصوبه‌ی حاضر، وضعیت بار مالی اجرای احکام این مصوبه در سال نخست اجرای آن یعنی سال ۱۴۰۰، واجد ابهام شناخته شد. حال قانون‌گذار در راستای رفع این ابهام، در صدر تبصره (۱) اصلاحی تصریح کرده است اجرای احکام این مصوبه در سال ۱۴۰۰، «در چهارچوب موارد پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور» خواهد بود.

ب) جزء (خ) سابق بند (۱)، یکی از اعتبارات هزینه‌ای این مصوبه را منابع اجرای اصل (۴۹) قانون اساسی در مورد درآمد حاصل از ضبط اموال نامشروع را ذکر کرده بود. اطلاق این حکم از این حیث که آیا شامل اموال در اختیار ولی فقیه یا سایر صاحبان حق می‌شود یا خیر، واجد ابهام شناخته شد. اکنون قانون‌گذار در راستای زدودن ابهام فوق در جزء (خ) اصلاحی تصریح کرده است منابع مذکور شامل «اموالی که باید به صاحبان حق رد شود و یا در اختیار ولی فقیه است» نمی‌شود و در نتیجه ابهام پیشین شورا رفع شده است.

د) به موجب حکم تبصره (۱) سابق، دبیرخانه‌ی «ستاد ملی جمعیت»، بر طرح‌ها، برنامه و عملکرد اعتبارات موضوع این ماده نظارت می‌کرد. این در حالی بود که حکم بند (الف) سابق ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظایف «ستاد ملی جمعیت» واجد ابهام شناخته شده بود و تبصره (۱) سابق نیز مبنیاً واجد ابهام شناخته شد. اکنون که مجلس شورای اسلامی به کلی حکم تبصره (۱) اصلاحی را تغییر داده است، ابهام فوق نیز منتفی شده است.

ه) حکم تبصره (۱) سابق، نظارت «دبیرخانه ستاد ملی جمعیت» را مقرر کرده بود. از طرفی، حکم تبصره (۳) سابق بند (الف) ماده (۱) از حیث روشن نبودن وظیفه‌ی نظارتی دبیرخانه‌ی

مذکور و سازوکارهای اعمال آن، واجد ابهام تشخیص داده شده بود. بنابراین تبصره (۱) مبنیاً بر ابهام تبصره مذکور واجد ابهام شناخته شد. حال که حکم تبصره (۱) کاملاً تغییر کرده و موضوع به ماده (۱) منتقل شده است، ابهام قبلی شورا نیز بلاموضوع شده است. (و) به موجب حکم تبصره (۲) سابق، اعتبارات موضوع این ماده «به عنوان کمک» منظور می‌شد. این در حالی بود که مقصود قانون‌گذار از کمک تلقی کردن این اعتبارات روشن نبود و تبصره (۲) واجد ابهام تلقی شد. حال که قانون‌گذار حکم فوق را از تبصره (۲) اصلاحی حذف کرده است، ابهام مزبور نیز سالبه‌ی به انتفای موضوع است.

■ نظر شورای نگهبان

۱۲- در ماده (۷۲)،

۱۲-۱- علی‌رغم اصلاحات انجام شده در ماده، ابهام مذکور در بند (۲-۴۸) نظر سابق این شورا کماکان به قوت خود باقی است.

۱۲-۲- تبصره (۱)، از این جهت که حکم ذیل تبصره، اختصاص به سال ۱۴۰۰ دارد، یا خیر، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

* * *

ماده ۷۳-

[ماده (۷۳) و تبصره آن به شرح زیر اصلاح شد:]

به موجب این قانون، قانون تنظیم خانواده و جمعیت مصوب ۱۳۷۲/۲/۲۶ و قانون اصلاحیه آن مصوب ۱۳۸۸/۲/۲۲ و ماده واحده قانون اصلاح قوانین تنظیم خانواده و

جمعیت سال ۱۳۹۲/۳/۲۹^۱ و ماده واحده قانون سقط درمانی مصوب ۱۳۸۴/۰۳/۱۰^۲

و محدودیت‌های مربوط به تعداد فرزند در بند (۴) ماده (۶۸) قانون مدیریت خدمات کشوری^۳

۱. قانون اصلاح قوانین تنظیم خانواده و جمعیت سال ۱۳۹۲/۳/۲۰ مجلس شورای اسلامی: «ماده واحده- از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون کلیه محدودیت‌های مقرر در قانون تنظیم خانواده و جمعیت مصوب ۱۳۷۲/۲/۲۶ و اصلاحات آن و سایر قوانین که براساس تعداد فرزند برای والدین شاغل یا فرزندان آنان ایجاد شده است، لغو می‌شود.

تبصره ۱- ...»

۲. قانون سقط درمانی مصوب ۱۳۸۴/۳/۱۰ مجلس شورای اسلامی: «ماده واحده- سقط درمانی با تشخیص قطعی سه پزشک متخصص و تأیید پزشکی قانونی مبنی بر بیماری جنین که به علت عقب افتادگی یا ناقص‌الخلقه بودن موجب حرج مادر است و یا بیماری مادر که با تهدید جانی مادر توأم باشد قبل از ولوج روح (چهارماه) با رضایت زن مجاز می‌باشد و مجازات و مسئولیتی متوجه پزشک مباشر نخواهد بود.

متخلفین از اجرای مفاد این قانون به مجازات‌های مقرر در قانون مجازات اسلامی محکوم خواهند شد.»

۳. ماده (۶۸) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ کمیسیون مشترک رسیدگی به لایحه مدیریت خدمات کشوری مجلس شورای اسلامی: «ماده ۶۸- علاوه بر پرداخت‌های موضوع ماده (۶۵) و تبصره‌های آن و ماده (۶۶) که حقوق ثابت تلقی می‌گردد فوق‌العاده‌هایی به شرح زیر به کارمندان قابل پرداخت می‌باشد:

۱- فوق‌العاده مناطق کمتر توسعه یافته و بدی آب و هوا برای مشاغل تخصصی که شاغلین آنها دارای مدارک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر می‌باشند تا به میزان بیست و پنج درصد (۲۵٪) امتیاز حقوق ثابت و برای سایر مشاغل تا بیست درصد (۲۰٪) حقوق ثابت هر کدام از کارمندان واجد شرایط پرداخت خواهد شد. فهرست این مناطق در هر دوره برنامه پنج‌ساله با پیشنهاد سازمان به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

۲- فوق‌العاده ایثارگری متناسب با درصد جانبازی و مدت خدمت داوطلبانه در جبهه و مدت اسارت تا (۱۵۰۰) امتیاز و به دارندگان نشان‌های دولتی تا (۷۵۰) امتیاز تعلق می‌گیرد.

کارمندان و بازنشستگان که در زمان جنگ در مناطق جنگ‌زده مشغول خدمت اداری بوده‌اند به ازاء هر سال خدمت در زمان جنگ (۱۲۵) امتیاز در نظر گرفته می‌شود.

۳- فوق‌العاده سختی کار و کار در محیط‌های غیرمتعارف نظیر کار با اشعه و مواد شیمیایی، کار با بیماران روانی، عفونی و در اورژانس و در بخش‌های سوختگی و مراقبت‌های ویژه بیمارستانی تا (۱۰۰۰) امتیاز و در مورد کار با مواد سمی، آتش‌زا و منفجره و کار در اعماق دریا، امتیاز یاد شده با تصویب هیئت وزیران تا سه برابر قابل افزایش خواهد بود.

۴- کم‌هزینه عائله‌مندی و اولاد به کارمندان مرد شاغل و بازنشسته و وظیفه‌بگیر مشمول این قانون که دارای همسر می‌باشند معادل (۸۰۰) امتیاز و برای هر فرزند معادل (۲۰۰) امتیاز و حداکثر سه فرزند. حداکثر سن برای اولادی که از مزایای این بند استفاده می‌کنند به شرط ادامه تحصیل و نیز غیرشاغل بودن فرزند، (۲۵) سال تمام و نداشتن شوهر برای اولاد اناث خواهد بود. کارمندان زن شاغل و بازنشسته و وظیفه‌بگیر مشمول این قانون که دارای همسر نبوده و یا همسر آنان معلول و یا از کار افتاده کلی می‌باشد و یا خود به تنهایی متکفل مخارج فرزندان هستند از مزایای کم‌هزینه عائله‌مندی موضوع این بند بهره‌مند می‌شوند. فرزندان معلول و از کار افتاده کلی به تشخیص مراجع پزشکی ذی‌ربط مشمول محدودیت سقف سنی مزبور نمی‌باشند.

کارمندان زن شاغل و بازنشسته و وظیفه‌بگیر مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ که دارای همسر نبوده و یا همسر آنان معلول و یا از کار افتاده کلی می‌باشد و یا خود به تنهایی متکفل مخارج فرزندان هستند از مزایای کم‌هزینه عائله‌مندی و اولاد موضوع بند (۴) ماده (۶۸) قانون مذکور نیز برخوردار می‌شوند.

۵- فوق‌العاده شغل برای مشاغل تخصصی، متناسب با سطح تخصص و مهارت‌ها، پیچیدگی وظایف و

ماده (۸۶) قانون تأمین اجتماعی^۱، نسخ می‌گردد.

تبصره - کلیه دستگاه‌های اجرایی کشور مکلفند ظرف مدت دو ماه پس از لازم‌الاجراء

مسئولیت‌ها و شرایط بازارکار با پیشنهاد سازمان و تصویب هیئت وزیران برای مشاغل تا سطح کاردانی حداکثر (۷۰۰) امت‌یاز و برای مشاغل هم‌سطح کارشناسی حداکثر (۱۵۰۰) امت‌یاز و برای مشاغل بالاتر حداکثر (۲۰۰۰) امت‌یاز تعیین می‌گردد. این فوق‌العاده با رعایت تبصره این ماده قابل پرداخت می‌باشد.

۶- فوق‌العاده کارایی و عملکرد در چهارچوب ضوابط این بند و تبصره این ماده قابل پرداخت می‌باشد:
الف - به حداکثر هفتاد درصد (۷۰٪) از کارمندان هر دستگاه بر اساس رتبه‌بندی نمرات ارزشیابی کارمندان، طبق عملکرد کارمندان و با توجه به امتیازی که از عواملی نظیر رضایت ارباب رجوع، رشد و ارتقاء، اثربخشی و کیفیت و سرعت در اتمام کار کسب می‌نمایند. بر اساس دستورالعملی که سازمان ابلاغ می‌نماید تا (۲۰٪) امت‌یازات مربوط به حقوق ثابت وی در مقاطع سه‌ماهه قابل پرداخت می‌باشد.

ب - میزان بهره‌مندی کارمندان هر دستگاه از سقف هفتاد (۷۰٪) درصد مذکور در این بند متناسب با میزان موفقیت در تحقق تکالیف قانونی و اجراء برنامه‌ها و ارزیابی عملکرد دستگاه که توسط سازمان و تصویب شورای عالی اداری در سه سطح متوسط، خوب و عالی رتبه‌بندی می‌گردند به ترتیب (۳۰٪، ۵۰٪ و ۷۰٪) تعیین می‌گردد.

ج - مقامات دستگاه‌های اجرایی مذکور در ماده (۷۱) متناسب با رتبه دستگاه ذی‌ربط مشمول دریافت این فوق‌العاده می‌باشند.

۷- به منظور جبران هزینه سفر و مأموریت روزانه داخل و خارج از کشور، نوبت کاری، جابه‌جایی محل خدمت کارمندان با تشخیص دستگاه اجرایی، کسر صندوق و تضمین، مبالغی با پیشنهاد سازمان و تصویب هیئت وزیران به کارمندان پرداخت خواهد شد.

۸- به کارمندانی که در خارج از کشور در پست‌های سازمانی اشتغال دارند فوق‌العاده اشتغال خارج از کشور بر اساس ضوابطی که به پیشنهاد سازمان به تصویب هیئت وزیران می‌رسد پرداخت می‌گردد.
این‌گونه کارمندان در مدتی که از فوق‌العاده اشتغال خارج از کشور استفاده می‌کنند دریافت دیگری به استثناء مواردی که به موجب قوانین خاص برای اشتغال در خارج از کشور به این‌گونه کارمندان تعلق می‌گیرد نخواهند داشت.

۹- در صورتی که بنا به درخواست دستگاه، کارمندان موظف به انجام خدماتی خارج از وقت اداری گردند بر اساس آیین‌نامه‌ای که با پیشنهاد سازمان به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، می‌توان مبالغی تحت عنوان اضافه‌کار، حق‌التحقیق، حق‌التدریس، حق‌الترجمه و حق‌التألیف به آنها پرداخت نمود.
مجموع مبالغ قابل پرداخت تحت عنوان اضافه‌کار و حق‌التدریس به هر یک از کارمندان نباید از حداکثر (۵۰٪) حقوق ثابت و فوق‌العاده‌های وی تجاوز نماید.

در هر دستگاه اجرایی حداکثر تا (۲۰٪) کارمندان آن دستگاه که به اقتضاء شغلی، اضافه‌کاری بیشتری دارند از محدودیت سقف (۵۰٪) مستثنی می‌باشند.

۱۰- فوق‌العاده ویژه در موارد خاص با توجه به عواملی از قبیل بازار کار داخلی و بین‌المللی، ریسک‌پذیری، تأثیر اقتصادی فعالیت‌ها در درآمد ملی، انجام فعالیت و وظایف تخصصی و ستادی و تحقیقاتی و حساسیت کار با پیشنهاد سازمان و تصویب هیئت وزیران امتیاز ویژه‌ای برای حداکثر (۲۵٪) از مشاغل، در برخی از دستگاه‌های اجرایی تا (۵۰٪) سقف امت‌یاز حقوق ثابت و فوق‌العاده‌های مستمر مذکور در این فصل در نظر گرفته خواهد شد.

تبصره - ...»

۱. ماده (۸۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴/۴/۳ مجلس شورای ملی: «ماده ۸۶ - کمک‌عائله‌مندی منحصرأ تا دو فرزند بیمه‌شده پرداخت می‌شود مشروط بر آنکه:

۱- بیمه‌شده حداقل سابقه پرداخت حق بیمه هفت صد و بیست روز کار را داشته باشد.

۲- سن فرزندان او از هجده سال کمتر باشد و یا منحصرأ به تحصیل اشتغال داشته باشند تا پایان تحصیل یا در اثر بیماری یا نقص عضو طبق گواهی کمیسیون‌های پزشکی موضوع ماده (۹۱) این قانون قادر به کار نباشند.

میزان کمک‌عائله‌مندی معادل سه برابر حداقل مزد روزانه کارگر ساده در مناطق مختلف برای هر فرزند در هر ماه می‌باشد.»

شدن این قانون، به بازنگری و اصلاح مقررات و آیین‌نامه‌ها و ضوابط اداری و مالی و استخدامی مرتبط بر اساس احکام این قانون در جهت افزایش فرزندآوری اقدام و گزارش عملکرد خود را به مجلس و نهادهای ذی‌ربط ارائه نمایند.

«دیدگاه عدم ابهام»

الف) به موجب ماده (۷۳) سابق، «کلیه قوانین» مشوق کاهش فرزندآوری، تحدیدکننده جمعیت و مرتبط با تنظیم خانواده، عقیم‌سازی و اعمال‌کننده محدودیت در ارائه خدمات رفاهی بر اساس تعداد فرزند و مغایر سیاست‌های کلی جمعیت لغو شده بود. این در حالی بود که مقصود دقیق قانون‌گذار از عبارت «کلیه قوانین» روشن نبود و مشخص نبود دقیقاً چه قوانینی نسخ خواهد شد و لذا عبارت «کلیه قوانین» واجد ابهام شناخته شد. اکنون قانون‌گذار عبارت مذکور را حذف کرده است و فهرست کامل قوانین منسوخ را ذکر کرده است و در نتیجه ابهام سابق رفع شده است.

ب) دستگاه‌های اجرایی به موجب تبصره‌ی سابق این ماده مکلف شده بودند امکانات و بودجه‌های مرتبط با تنظیم خانواده را به اجرای این مصوبه تخصیص دهند. این در حالی بود که روشن نبود حکم مذکور با رعایت ماده (۷۲) این قانون از جهت درج در بودجه‌ی سنواتی مقرر شده بود یا خیر و مقرر از این جهت واجد ابهام شناخته شد. حال با توجه به حذف حکم فوق از تبصره‌ی اصلاحی، ابهام پیش‌گفته نیز برطرف شده است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۷۳)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی)

در دیدار با اعضای شورای نگهبان (۱۳۷۹/۴/۲۸):

«... شما استدلال دارید، اما این استدلال برای مجلس، گاهی معلوم نیست، گاهی برای مجمع تشخیص هم درست معلوم نیست، ... در حالی که خوب است در متن آن حکم اشاره‌ای به استدلال بشود و در یک محل یا جداگانه آن استدلال به تفصیل نوشته بشود.»

پژوهشکده شورای نگهبان

گزارش استدلالی

پژوهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی‌نیا، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵

تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۲۵۰۴۵

نمابر: ۰۲۱-۶۴۰۱۴۸۱۷

www.shora-rc.ir
nashr@shora-rc.ir